

Angelus Landolphinius emit Anno D: 1782

ANG. M. BANDINI I. V. D.

S. SEDIS APOSTOLICAE PROTONOTARI

LAVRENTIANAE BASILICAE CANONICI

ET IBIDEM

S. C. M. REGI BIBLIOTHECARI

PVBLIC. BIBLIOTH. MARVCEL. PRAEFECTI

VICTORIVS

SEV DE VITA ET SCRIPTIS

PETRI VICTORI

SENATORIS FLORENTINI

LIBER SINGVLARIS



FLORENTIAE

CIↃ· IↃ. CC. LIX.



EMINENTISS. AC REVERENDISS. PRINCIPI

ANT. MARINO PRIVLO

S. R. E. PRESBYTERO CARDINALI

EPISCOPO VICENTINO

ANG. MAR BANDINIVS
Devotus nomini virtutique eius
Diuturnam felicitatem

NIhil ego iampridem tam libenter audivi, EMINENTISSIME PRINCEPS, nec quod me tanta laetitia adficeret, umquam contigit, quam quod nuper ad-

cepi,

cepi, Te a CLEMENTE XIII. Pont. Max. in amplissimum Cardinalium collegium fuisse adscitum, neque in ea re diuturnum desiderium meum inane potius, atque irritum fuisse. Cognitum siquidem mihi erat, atque exploratum, Te bonis semper literis promovendis, Maiorum Tuorum exemplis, ac PETRI potissimum, & ALOYSI summorum nostra aetate Cardinalium mirifice incensum, sedulam operam posuisse, laudique, atque honori meo, quacumque potuisti ratione, inseruisse. Quapropter incredibili captus desiderio declarandi ceteris animum meum erga amplissimam dignitatem Tuam valde propensum, ac Tibi, tam prospero eventu, muneris aliquid dandi, quod ex tenui ingenio meo natum foret; me cohibere non potui, quin tantae sitis

in

in pectore meo explendae, maturum, atque opportunum tempus expectarem. Licet enim exiguum admodum esset, quod in manibus habebam, Commentariolum de vita, & scriptis PETRI VICTORI, Florentini Senatoris, Viri de Graeca, Latina, ac de universa literatura optime meriti, illud tamen statim ad Te mittere, atque amplitudini Tuae consecrare sum ausus, tenue sane munusculum, neque satis dignum Persona, & magnitudine animi Tui. Non tamen diu fore, quale nunc est, exile, ac minutum spero: habeo enim in animo ipsum ornare, & decoris multum, splendorisque operi huic meo adferre, cui subsequetur insignis Epistolarum collectio, quas Itali, ac Germani homines, illustres, ac celeberrimi ad eumdem PETRUM VICTORIUM ab Anno

MDXXXVII.

MDXXXVII. ad Annum usque MDLXXXV. quo diem obiit suum vir plane doctissimus, conscripserunt, quae non sine aliqua cura mea, & impensa postero anno in lucem prodibit.

Quod si maius aliquid longo, adsiduoque labore, & quod Tibi magis conveniat, efficere potuero, illud Tuum prorsus erit, & iam nunc ipsum Tibi despondeo, ut quacumque re possum, erga nobilissimam, atque omnimodis amplissimam familiam Tuam gratus videar. Volui interim aliis patefacere desiderium Tibi obsequendi meum, ac celebrandi egregias virtutes Tuas, pietatem eximiam, doctrinam singularem, morum integritatem, bene de omnibus merendi studium, adsiduamque curam, & diligentiam, quam adhibes

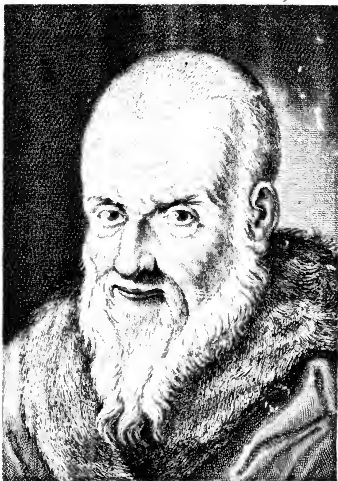
in

in grege Tibi commiſſo regendo, muneribuſque obeundis, propriis perſonae, cui concredita ſunt vita, & mores Vicentinae Civitatis; cui oneri ſubſtinendo Tu imprimis idoneus es, quum illa vera ratio ſit huius rei efficiundae, ut qui vult maculas ex aliorum animo delere, primum ſe ipſum debeat ab omni macula, vitioque purgare, quod Tibi facere neceſſe non fuit, quum omni vita Tua integrum Te, caſtumque praebueris. Quapropter eſt Tibi magnopere laetandum, non tanta ſolum dignitatis adceſſione, quam iis virtutibus, quae in exemplum in Te vigent, florent, emicant, quae, quum ipſae Tibi cauſſa fuerint, huius honoris adſequendi, parient etiam Tibi alia non minora commoda, inprimis autem benevolentiam, & amorem honeſto-

rum

rum hominum, gloriamque demum veram, ac perennem conciliabunt. Ego vero, quum alia nulla caussa Tibi prodesse valeam, rogabo Deum Opt. Max. ut Te diu incolumem servet, ac nunquam de Tuis magnis, verisque laudibus conticescam. Vale REIPVBLICAE AETERNAE decus, atque ornamentum, & me Tuo praesidio, ac benevolentia beatum quam diutissime facias. Iterum Vale.

Dab. Florentiae A. R. S. CIↃ.IↃ.CC.LVIII.



SENATORE PIERO VETTORI

Thom. Gentile del. *Carol. Faucci sc.*

P. VICTORI
SENATORIS FLORENTINI
VITA
ANG. MAR. BANDINIO
AVCTORE.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

I. PETRVS VICTORIVS natus est Florentiae anno Publicae Salutis MCCCCXCIX, V. Eid. Iulias, Hora XV. (1). Patrem habuit *Iacobum Victorium*, matrem vero *Elisabetham*, *Petri Iacominii* filiam, in utrisque ab ultimis adceptam maioribus nobilitatem nactus (2).

(1) Ita legitur in libello Italico inscripto „ Instruzione al Sig. Cav. *Salviati*, auctore *Franc. Victorio* in Biblioth. Magliab. Clas. IX. cod. 64. „ fu nominato *Pietro*, atteso che pochi anni innanzi, era mancato nella medesima famiglia quel *Pietro*, del quale ha scritto la Vita *Anton Benivieni*. Hunc sequitur *Jo. Guidaccius* Flor. Canonicus in quibusdam memorabilibus ad *P. Victorii* vitam pertinentibus, quae MSS. extant Cod. Chart. fol. in Biblioth. Equitis *Martimedices*.

(2) *Jos. Blanchinius* in Praefatione ad *Victorii* opusculum, cui titulus, *Della coltivazione delli Olivi*, multa de *Victoriae* Familiae origine, ac vetustate protulit, nonnulla quoque adtigit *Leonardus Salviatus* in Oratione habita in funere *P. Victorii*, & nos ipsi in Praefatione eiusdem *Victorii* Vitae praemissa, quae Italice prodiit Labrone 1756. 4. *Vgolinus Verinus* lib. 3. de illustratione Vrbis Flor. post *Caponiam* familiam, ita de *Victoria* loquitur „

Quin etiam ex isto, ut fertur, Victoria Pubes
Clara toga, & bello deduxit stemmate ramos.
At malunt alii vicinis montibus ortos
E Gangalandis Ducibus cunabula prima
Traxisse, & crebrae sumsisse vocabula palmae.

II. Anno aetatis VII. vixdum ineunte pater eius decessit, quare filii curae suffecta mater (1), quae tum educandae iuventutis ingenuae consuetudo erat, omnibus cum animi, tum corporis ornamentis, quibus illa aetas impertiri solet, informandum curavit (2), qui quum ingenio maxime polleret, eius animo, qui fuit integerrimus, nullaque vitii suspicione adflatus (3), quicquid optimis ex artibus oblatum est, facile adhaesit (4): & tam multa habuit percepta, ac cognita, ut aetatis vires puer anteiret, & docentium curas superaret (5). Mathematicas disciplinas ab *Iuliano Ristorio* Pratense, celeberrimo Carmelita, mox Astrologiae, ut ea ferebant tempora, & Physices elementa adripuit (6).

III. Ar-

(1) Vixit ad annum usque MDXXVII.

(2) *Franc. Vettori* loc. c. ,, La madre fu di spirito molto elevato, & in ogni occasione predicava al figlio ,, gl' illustri fatti degli Antenati di queste famiglie, & particularmente di *Piero Vettori*, e di *Antonio Giacomini* cugino carnale di Lei. ,,

(3) *Ambr. Nicander* Tom. I. Epp. ad *Victor*. ,, Numquam adduci potuissem, ut ad te ista doctrina, & dignitate virum tam familiariter scriberem, nisi me tuae illius probitatis, & humanitatis, quam in te iam inde a puero cognoveram, *Aloys. Caponius* admonuisset — *Bernardo Victoria* olim meo maecenati, salutem etiam meis verbis dices.

(4) *Franc. Vettori* l. c. fu in pueritia curiosissimo di leggere ogni libro, vago di sentir ragionamenti gravi, & di gran memoria in raccontar le cose, & prediche, come madonna *Elena* sua moglie diceva haver udito dalla Suocera, & che la memoria del fanciullo era ammirata, & se ne facevano gran cimenti.

(5) Tam insatiabili discendi cupiditate tenebatur, ut nonnunquam diu quaesitus, in angulo quodam cum libro latens reperiretur. *Imperial.* in Museo istor. & ex eo *Freherus* Theatr. Vir. Erud. Clar. p. 1471. & *Bruckerus* Histor Crit. Philos. Period. III. P. I. Lib. II. Cap. III. §. XVI.

(6) *Franc. Victor.*, & ex eo *Leon. Salviatus* in oratione habita in funere *P. Victorii* ,, Udirono più giovani un frate Carmelitano, che faceva professione di gran letteratura, per quello *Pietro* lo interrogava spesso con sottilissime questioni, per il che prese & andossene in una villa, & disse poi

ad

III. Artem prae reliquis bene dicendi in deliciis habuit, *Franciscus* licet *Victorius* alio puerum avocaret; eamque ob caussam, in Graecis auctoribus quum *Aristoteli* potissimum obsequeretur, in Latinis *Ciceroni*, fecit ille suarum curarum cumulum, ut eos ipsos diligenter evolveret, & quoad eius fieri posset, ediesceret (1). Iacebat ferme temporibus illis eloquentia, inquinate fere quisque loquebatur, nullus erat verborum delectus, nullum scripturae discrimen. Quare quum *Aristophanis* Comoedias aliquem sibi commode interpretantem audire *Victorius* cuperet, *Georgium* quemdam *Riescium* de Podiobonitio, una cum tribus aetate paribus adolescentibus sibi adeundum putavit (2). Hic vero oculorum caecitate captus, eius desiderio facere satis vix potuit; ipso enim auctoris textum legente, quae cuiusque vocis origo, qui numerus, qui casus, quae significatio aperiebat, nullus tamen erat orationis ornatus, nullae homine erudito dignae sententiae, nulla compositionis, aut numerorum ratio.

IV. Ad haec accessit, quod quidam in ea facultate principem locum obtinentes, de alacri adolescentis ingenio in suspicionem venerant, unde in Graecae linguae praeceptis tradendis, cum eo cautius aliquanto, quam cum aliis agendum sibi arbitrabantur (3). Potuit tamen *Victorius* cum Latinam, tum Graecam linguam penitus adsequi, nam & *Mar*-

cel-

ad *Antonio* degli *Alberti* la caussa, che quel Cervello non era per lui. In Biblioth. Laurentiana Pl. 89. 5. Cod. 34. extant nonnulla eiusdem *Ristorii* Opuscula.

(1) *Franc. Victor.* l. c.

(2) L. c. & *Salviat.* Sepulcrum *Riesciae* familiae, una cum stemmate gentilitio exstat in Basilica veteri Laurentiana cum hac Inscriptione SEP. NICOLAI ZENOBII DE RIESCIS ET DESCENDENTIVM.

(3) Ex *Franc. Victorio* innuimus, unum ex iis *Andream Dactium* fuisse.

cellum Hadrianum (1), & alios nonnullos audivit, & *Andrea Dactio* omnium maxime est usus, Graecae linguae praeceptore, cui postmodum *Cosimus I.* M. E. D. Professoris publici munus tradidit, V. circiter anno postquam *Victorio*, qui ex eius schola prodierat, eadem docendi provincia fuerat demandata.

V. Neque minus ex diutina eorum, quos sibi studiorum socios adiunxerat, consuetudine, quam ex ipsa Praeceptorum voce profecerat. Praelegit enim nonnullos optimae indolis adolescentes patricios, partim aequales, partim natu maiores, quibuscum fere quotidie de iis, quae in publicis lectionibus tradebantur, disputaret; unaque simul quaestiones nunc adferendo, nunc declarando, mirum, quam facili expeditaque via ad comparandum linguarum usum ducerentur. Nomina eorum, quibuscum familiariter agebat *Petrus*, sunt prae reliquis, *Barptolemeus Cavalcantius*, *Franc. Spinus*, *Franc. Mediceus*, *Aloysius Alemannus*, *Ant. Albertus* (2), *Iacobus Diaccetus*, *Nicolaus Ardinghellus*, ac *Baccius Valorius* (3).

VI. Quum illam percepisset disciplinam, cui puerilis aetas obsequi solet, A. circiter MDXIV. Pisas se contulit, iurisprudentiam a viris consultissimis adcepturus. Sed aeris fortasse insalubritate, cui tum locus ille erat obnoxius, gravi morbo correptus, redire domum coactus est (4); praeterquamquod aliud ibi

(1) *Fr. Victor.* & noster *Petrus* Lib. I. Epp. pag. 17. V. etiam eiusdem *Dactii* ad eum Ep. T. I. Epp. a 23.

(2) Inter Epistolas ad *Victor.* exaratas a nobis omissas una extat *Ant. Alberti* dat. ex Ripulano III. Kal. Nov. MDXXVI. qua *Victorium* de studiis suis consuluit.

(3) *Salviat. Becchius* in Elogiis lib. I. pag. 46. Addit *Franc. Victor.* l. c. „ Quando havevano bisogno di aiuto nelli studi, ricorrevano a *Francesco* da *Diacceto* de' *Cattani*, cognominato il Pagonazzo, il quale apertosi pure un poco di studio in Firenze leggeva le morali.

(4) *Guidaccius* & *Franc. Victor.* ll. cc.

ibi vitae discrimen subierat, ex quo tamen divina ope implorata sospes evasit: dum enim noctu per urbem incederet, in latrones incidit, a quibus pene est interfectus (1).

VII. Anno proximo novum Pisani caeli periculum fecit, sed quum aeque noxium esset expertus, medicorum sententia iudicatum est, eius corporis habitudini non bene cum studiis literarum posse convenire (2). Quare Florentiam regressus, ubi convaluit, coepit, matre hortante, annos iam natus XVIII. de ducenda uxore cogitare. Consueverant siquidem ea tempestate nobiliores adolescentes florente aetate matrimonium inire, Romanorum legem forte sequuti, qua cautum erat, ne ad honores everentur, qui non ante annum XXV. nupsissent. Contra ea nupera vivendi licentia morem invexit, ut senescentes homines coeant; ex quo fit, ut illustriores familiae maximo Reip. detrimento in dies ad interitum perducantur. Sed ad propositum redeamus; *Petrus* igitur plurimis honestis feminis praeoptavit *Magdalenam*, *Bernardi Medicei* civis literatissimi, ac magnae in gerenda Rep. auctoritatis, filiam, ex nobili *Bonsiorum* gente materno genere natam. Cum ea vixit sine querela annos L. (3) & quod vix nostra aetate bien-

(1) *Bruckerus* l. c.

(2) Rem ita persequitur *Franc. Vittar.* l. c. „ I medici lo consigliarono a ritirarsene alla villa di S. Casciano, dove giunto, alla prima vista della madre, egli disse que' duo versi del Petrarca,

Rade volte addivien, che all' alte imprese ec.

Non voglio lasciar di dire, che egli si reputava comunemente, che la casa, nella quale habitò, fosse sotto fatale stella edificata, che havesse occulta malignità, che causassi morte, o pestifera malattia a chi l' habitava; intanto che *Pagolo Vettori*, il quale coll' armata Pontificia guidata da lui, prese porto a Livorno, e venuto in Pisa, alloggiò con *Piero*; udito questo, si ritirò in altra.

(3) Obiit A. 1566. *Caldaccius* l. c.

biennio sperandum esset, tam diuturno annorum cursu una amborum voluntas fuit, una consensio. Plures ex ea liberos substulit, *Iacobo* tantum, & *Constantia* superstite, quorum alter cum *Magdalena* del *Bene* nupsit; alteram *Dominico Bonsio* spopondit, qui ob iuris prudentiam, qua omnium gratiam sibi maxime conciliaverat, & propter summam sapientiam, multiplicemque rerum usum, magna apud suos auctoritate valebat (1).

VIII. Quantos in dies progressus bonis in artibus *Victorius* faceret, vel ex eo coniici potest, quod *Antonius Francinus* Varchiensis, non obscuri nominis philologus, quum castigatissimam *Pomponii Melae*, *Iulii Solini*, aliorumque editionem typis heredum *Philippi Iunctae* A. MDXIX. in vulgus prodere moliretur, eam *Petro* dicaverit, non vulgari insignitam praeconio (2).

IX. Quo

(1) *Franc. Victor.* qui insuper addit „ Era tanto il desiderio, che egli haveva delle scienze, che egli ricercò *Francesco Vettori* che all' hora poteva assai nel governo, che gli facessi haver licenza di andare in altro studio, ma non potette haver aiuto da lui, anzi ne fu sconsigliato.

(2) Extat in privata nostra librorum congerie in 8. „ Efflagitasti iamdiu humanissime *Petre*, & fere, ut *Fabius* inquit, quotidiano convicio, *Pomponii Melae* de situ orbis libros a nobis castigati, castigatosque nostris typis excudi. Tuae profecto morem gessissem voluntati, cui tanti te faciam, dictum autem sit citra adulationem, quanti praeterea neminem; tum ut alicui usui bonarum literarum studiosis forem, tum &c. „ nomini tuo nuncupavimus, ut tuo patrocinio iam in vulgus prodeant, praesertim quum ipse utrumque fontem, tam graecum, quam latinum, non ut plerique faciunt iuvenes hac nostra tempestate, qui bonis corporis fortunaeque redundant, summis, ut aiunt, labris degustasti, at toto te corpore proluisti, laudoque consilium tuum, teque hortor vehementius in dies ad bona studia capessenda, licet, ut graece aliquando loquamur, τὸν τρέχοντα ὀτρύνω, quum potius freno, quam calcaribus indigeas. Haec editio A. MDXXVI. sub *Clemente VII.* Pont. ab *Iunctis* recusa fuit, cum eadem Epistola nuncupatoria ad *P. Victorium*.

IX. Quo vero faciliorem ſibi Graeci ſermonis uſum redderet, *Benedictum Varchium* erudiendum ſuſcepit, cum quo arcta intercedebat neceſſitudo, nulla, ut amico ſuo morem gereret, aut laboris, aut moleſtiae habita ratione. *Varchius* ſiquidem humaniſſimo praeceptori ſuo, diuturnis diſtento negociis, quum nollet obſtrepere, eius domum per aliquot menſes, hiemali praeſertim tempore, antelucanus adibat (1).

X. Nondum XXIV. aetatis annum exegerat, quum *Paullo Victorio* conſanguineo ſuo, Pontificiae claſſis Praefecto in Hiſpaniam proficiſcenti (2) ſe comitem dedit, de illius regni moribus inviſendis, & penitus cognoſcendis ſollicitus. Quo in itinere morbo correptus, Barchinone ſubſtitit, ubi a Belgis, qui illuc confluxerant *Hadrianum* Pontificem in Italiam proſequuturi, maximis honoribus adfectus eſt (3). Interim vero, ubi per valetudinem licuit, finitima loca ad Iberum usque perluſtrans, ingentem veterum Inſcriptionum vim coegit, quas deinde domum regreſſus, ad rectam ſcribendi rationem adſequendam magno ſibi adiumento fuiſſe ſenſit (4).

XI. *Ha-*

(1) *Silvanus Razius* in vita *Benedicti Varchii* praemiſſa hiſtoriae Florentinae eiusdem *Varchii* Coloniae MDCCXXI. fol.

(2) *Franc. Victor.* l. c. „ Occorſe che i Cardinali, che havevano creato *Adriano* Papa aſſente, deliberarono di mandar *Pagolo Vettori*, che era ſtato creato Generale delle Galere da *Lione* al nuovo Papa in Hiſpagna „ *Paullus Victorius* Pontificiae claſſi praefuit ſub *Leone* X. *Hadriano* VI. & *Clemente* VII. Romae in Bibliotheca *Victoria* plures ad eum Epiſtolae, aliaque inſignia monimenta, quae ad eum pertinent, adſervantur.

(3) Ibid. Fu ſtimata da' Fiamminghi, che vi giunſero la virtù ſua & un . . . . harebbe voluto, che egli tornaſſi quà con le galere del Re, in ſulle quali il Papa venne, rimandando *Pagolo* per altra via, ma non volſe il Parente, per cauſa della ſanità. La malattia durò anche tornato che egli fu ec.

(4) Ita idem *Vict.* Epp. Lib. VII. 167. Praeterea ex Ep. quadam *Bal.*

XI. *Hadrianus* interim P. M. XVIII. Kal. Octobr. fato concessit, cui protractis aliquandiu comitiis, conspiratione iuniorum, *Iulius* Card. *Mediceus*, sibi *Clementis VII.* nomine adscito, aequone, an iniquo Florentinae Reip. sidere, suffectus est XIII. Kal. Dec. A. MDXXIII.

XII. Expletis Florentiae more institutoque maiorum communis laetitiae argumentis, XI. delecti sunt viri patricii, qui de mox suscepta dignitate potentissimo civi, specioso gratulationis officio obsequerentur, quos inter, quum esset *Franciscus Victorius*, *Petri* adfinis, faciendum sibi esse existimavit, ut eum, qui invisendae Vrbis aeternae incredibili desiderio tenebatur, secum educeret. Peracta legatione literis, atque historiae praesertim, una cum *Iannoctio Nerlio* (1) vacare, nullo interpellante, *Victorius* numquam destitit; eiusque domus, tamquam bonarum artium domicilium ab eruditis hominibus frequentabatur. Nondum erat eius aetas bene firmata, ut Reip. operam suam praestare posset: verum ubi eius ingenium in publicum prodiit, quod de *Hortensio* est memoriae proditum, tamquam Phidiae signum, simul adspectum, atque probatum est.

XIII. Iamque rumor ingruerat, Pontificem Maximum, direpta urbe, in arce cum Patribus circumvallari, atque obsideri. Quare Florentini, quod diu

Baldi Lapii, a nobis suo loco proferenda, conicii potest totius eruditae antiquitatis studiosissimum fuisse *Victorium*.

(1) *Franc. Victor.* l. c. „ Conoscendo di quanto momento erano le osservazioni de' tempi, & cose passate, si messe a leggere attentamente le historie, & per arricchirse di questo bel tesoro, si ristrinse con tanta diligentia a questo studio con *Giannozzo de' Nerli*, che un raccolto, che eglino si proposono di voler fare per proprio uso delle cose della Città, fu poi da' loro amici letto con grande stima,

diu exoptatam repetendae libertatis occasionem sibi ex tuto oblatam perspicerent, Decemviri, quibus omnis pacis bellique cura erat tradita, Decretum publice pronunciandum tulerunt, quo *Medicei* adolescentes *Hippolytus*, & *Alexander*, Reip. hostes declarati, eorumque bonis publicatis, exulare coacti sunt. Tum *Victorius* annum agens XXVIII. plurimos inter consilio ac dexteritate spectatissimos viros delectus est, ut nulla interposita mora, ad foederatorum castra in Galliam Cisalpinam contenderet, omnes belli exitus renunciaturus; ageretque cum *Franc. Maria* Vrbini Regulo, Venetae militiae Imperatore, dum opportuno loco ad Cassianum castra posita haberet, ut *Theodorum Trivultium* Florentinorum stipendiis adhaereret. Quod quidem illi contra sententiam obtigit (1), quum Venetorum copiae pro alieno commodo nunquam adsperioris pugnae aleam subire soleant. Providum tamen Iuvenis consilium in munere obeundo, qui simul & utilitatibus eorum, quorum Remp. tutabatur, consuluit, non inmerito laudarunt Decemviri, qui ad eum prae reliquis Epistolam publice dederunt, qua maxima *Victorio* in Reip. rebus procurandis potestas commissa est. Vbi vero per aetatem licuit inter Vexilliferos meruit cooptari (2). Erant ii numero XVI. quum Vrbs divisa in IV. Regiones, quae singulae quatuor haberent Signiferos, peculiaribus vexillorum insignibus, eleganti diversarum imaginum varietate figuratis, distingueretur.

c XIV. Hac

(1) *Varchius* Hist. Flor. Lib. IX. *Vict.* Epp. Lib. IX. 201. *Fr. Vict.* & *Guidac.* ll. cc. *Carol. Cappellus* in Ep. dat. D. XI Iulii 1529. MSS. in Bibl. Magliab. Class. XXV. Cod. 51. Questi Signori hanno eletto Oratore appresso l' Illustrissimo Sig. Duca di Urbino *M. Piero Vettori* ec.

(2) *Franc. Victor.* l. c. „ creato subito che fu abile de' XVI. Gonfalonieri hebbe il carico di fare secondo il solito il protesto alla Signoria „ la trattò tanto altamente, che dette ammirazione a ciascuno.

XIV. Hac auctus dignitate *Victorius*, cum alia multa, tum illud praeclarissimum gessit, quod *Nicolao Caponio* in publicis comitiis, unus ex tot gravissimis Patribus praesidio fuit, eidemque de fama dimicanti non defuit. *Iacobus* enim *Gherardus* a quodam *Ioachimo Serralio*, *Iacobi Salviati* apud Pontificem toti summae consiliorum Praepositi cliente, ad *Caponium* perscriptas epistolas, delapsasque eius sinu, maligne conlegerat. His nactus materiam obtrectandi, obiurgandique Dictatoris, eo rem turbulenta vociferatione deduxerat, ut illi non sine vitae discrimine perfidiae crimen inureretur, nisi *P. Victorius*, ea, qua pollebat gratia, verborum copia, & auctoritate se furentibus opposuisset (1).

XV. Interim Barchinone percussum est foedus *Carolum* inter Imperatorem V. & *Clementem* Pontificem, III. Kal. Quintiles, quo Caesar Florentinae Reipublicae principem *Alexandrum Mediceum*, *Laurentii* filium inposuerat; utque magis adolescentis dignitas illustraretur, ei *Margharitam* filiam, se caelibe susceptam, in matrimonium spopondit, aliaque pollicitus est, quibus Pontificis animum, ob direptam a Caesarianis militibus Urbem, iratum offensumque leniret. *Franc. Carduccio* Remp. administrante, Florentini tot adversis Gallorum casibus perculsi animum attenderunt, ut opportuna adversus imminentis prope belli vim praesidia conferrent. Nec facundissimi quidam adolescentes defuerunt, qui concionibus publice habitis iuventutem ad capessendam institutae urbanae militiae disciplinam impellerent. His cohortationibus universa pene Civitas commota, fulgentibus armis, & divite cultu elata, sub singulis tribunorum vexillis instructa prodibat, & *Stephano Columnae* Imperatori qui-

(1) *Franc. Victor.* l. c.

quisque obtemperabat. Hos inter praecipuos *Victorius* admissus est, qui tum probe cognovit, quanta ex iis corporis exercitationibus, quibus adolescens, cum aequalibus suis operam dederat, utilitas proficiscatur [1]. Disertissimam vero orationem habuit in *D. Mariae Novellae* Fano [2], qua Florentinorum militum animis stimulos addidit, ut totis viribus labanti patriae succurrerent. Integrum fere annum libertatem constantissime propugnarunt Florentini, imperatorio nomine bellum administrante *Malatesta Baleone*, callido & forti Duce. Binis castris Urbem obsidebant, a citeriore parte *Aurantius*, ab ulteriore vero *Vastius*, interfluente Arno. At Florentini fame edomiti, tandem deditionem fecerunt, quum ipsorum auxilia, quae ad ferendam opem Pisis adventabant, *Aurantius* in Pistoriensi agro profligasset.

XVI. Itaque conversa fortuna, & constituta Caesarem inter, & Florentinos pace, non multo post *Alexander Mediceus* Reip. Princeps renunciatus est. *Victorius* partium studio ductus, quum se in periculo putaret, in agrum suum Cassianensem, X. ab Urbe lapide, ad declinandam invidiam secessit, ubi Dialecticae, Philosophiae Naturali, ac Theologicis facultatibus animum biennio adiecit, sub *Francisco Verino* philosopho praestantissimo, quem sibi comitem adiun-

(1) Multum prae reliquis venationi fuerat addictus, ut ipsemet testatur Lib. IV. Epp. pag. 93. in Ep. ad *Petrum Angelium*, qui *Victorio* Poema suum, cui titulus *Cynegeticon* dono miserat. *Fr. Vict.* l. c. „ Da giovanetto egli fu piuttosto cagionevole, ma togliendo qualche poco di tempo alli studi per i consigli della madre, con gli esercizi vi provvedde, perchè si ritrovava con gli amici qualche volta alla caccia, giocava al calcio, alla palla, maneggiava armi -- sicchè mutò complessione, la quale con questa regola mantenne.

(2) *Segni* Histor. Flor. Lib. II. A. MDXXVIII. in Biblioth. *Victoria* Romae haec oratio adservatur.

adiunxerat, quique ingravescente licet esset aetate, ab ipso *Victorio* graecam linguam addidicit (1). Heic & augendae rei familiari sedulam praebuit operam, fundumque suum, militum commeatu labefactatum, more veterum colendum instituit (2). Est quidem studium illud, licet in *Victorio* quamdam civilium rerum molestiam fastidiumque praeseferat (3), universo hominum generi non solum utile, sed & salutare; quumque plurimae artes, ac disciplinae vitam exornent, haec una conservat, & quasi in vita vitam ipsam retinet. Itaque *Victorius* diligenti usus ratione latinos de agricultura libros expolivit, studuitque potissimum, ut ostenderetur, quae cuiusvis plantae esset vis, quae cura adhibenda, ut una cum doctrina, rerum usum utiliter proponeret, atque agrum excolentibus, quiquid quotidianis experimentis perceperat, in publicum deferret.

XVII. Interea *Clemens VII.* notae minus optimae Pontifex, diuturno stomachi vitio tabefactus, obiit VII. Kal. Octob. A. MDXXXIV. Pontificatus A. XI. aet. LVI. male auspicatam imperii sui memoriam relinquens. Ex hoc primum tempore *Victorius*, Adfinium, ipsiusque *Francisci Verini* precibus devictus, Florentiam rediit (4); utque sibi inserviret, & humanum genus singulari adficeret beneficio, cupidissime adgressus est, *Tullii*, & *Ari-*

(1) *Fr. Vict.* „ Richiese M. *Francesco Verini*, che allora per esser chiuso lo studio di Pisa, dove egli era Lettore, si stava ozioso in Firenze, che volessi andar seco, & M. *Francesco* conoscendo la buona natura di *Piero*, accettò l' invito molto lietamente &c. *Petrus Franc. Gallianus* Ep. Dat. Romae XV. Kal. Martias MDXXXVIII. Tom. I. Epp. ad *Vict.* „ *Francisco Verino* summo philosopho, & utriusque nostrum etiam praeceptori, multam salutem meo nomine dici velim.

(2) *F. V. Salviat. Becchi* lib. cc.

(3) *Cicero* de Senectute § XV.

(4) *F. V.* „ *Franc. Verini* cominciò con gli altri parenti a pregarlo di ritornarsi alla Città per dar conto di se.

& *Aristotelis* opera in nitorem pristinum vindicare. Huic cupiditati obstabant vehementer, & aetas citerior, quae adeo conruptis codicibus usa erat, ut vix qui tolerabilis esset sensus eliceretur, & licentia superiorum interpretum in corrigendis bonis auctoribus, qui dum labes quasdam delere vellent, saepius graviores maculas invexere; aliorum denique sinistrum deterrimumque consilium, qui ex arbitrio quaecumque non intelligerent, inmutare, ac pervertere consueverant. *Victorius* igitur *Tullii* maculas, quibus inquinabatur, nec non fuliginem illam, qua ipsum longa dies adsperserat, ingenio suo abstergere molitus est, incredibili cura veteres codices inquirendo, sine quorum ope nihil fere huic rei utilitatis adferri potest.

XVIII. Sequutus est teterrimus vitae exitus *Alexandri Medicei*, cui, quum pronus, ac sumtuosus esset in libidines, fraudulenta omnis lenocinii obsequia solerter praestabat *Laurentius Mediceus*, nonnumquam Principem ab effraeni licentia intemperantem, ad sacratas Virgines usque deducens, quibus ipse nefariis amoribus indulgebat. Tum Florentini, qui servitute premi inclementiore videbantur, potuissent se in libertatem vindicare, occultis praesertim *Francisci Victorii*, ac *Francisci Guicciardinii* consiliis in id conspirantibus: at nimium insolenti fortunae cedendum fuit. Vix enim *Alexandro* e vivis erepto, in eius locum *Cosmus Mediceus*, *Io.* ac *Mariae Salviatae* (1) filius, qui erat

(1) Vidi in Archivo *Averardi Salviati* *Libani* Ducis, amplissimi ac literatissimi Principis, orationem cum hoc titulo „ Oratione funerale fatta gia & recitata nell' Accademia Fiorentina da M. *Bened. Varchi* sopra la morte dell' Illustriss. & Eccellentiss. Sig. madonna *Maria Salviata de' Medici* madre dell' Illustriss. & Eccellentiss. Sig. Duca di Firenze.

erat tum in Trebia Villa, XVIII. aet. annum agens, suffectus est (1).

XIX. *Victorius* intestina bella conflari animadvertens, statuit, donec Civitas conquiesceret, Romam proficisci (2). Eo itaque advenit A. MDXXXVII. adventante vere, & quid animo volutaret, *Nicolao Ardinghellio*, ac *Marcello Cervinio* amicissimis suis communicavit, a quibus bona spe dimissus, Ianuario ineunte, Florentiam rediit, res domesticas compositurus (3).

XX. Forte exegerat per id tempus suas aliquot in *Tullium* castigationes, quibus illius scriptoris monimenta, si non integra, saltem huiuscemodi effecerat, ut paullatim sublatis maculis, reiectisque quorumdam ineptiis, libenter legi, atque intelligi possint. Ac primo quidem ex occasione quadam, caepit Epistolas ad *Atticum* proprio, & amicorum commodo mendis purgare (4). Quum enim apud *Barptolemaeum Cavalcantium* antiquum illud exemplar vidisset, ab *Angelo Politiano* laudatum (5), quod ab ignobilis cuiusdam Grammatici manibus eripuerat, summa cura, quae in eo discrepabant a vulgari lectione recensuit. Illas vero emendationes ut publica luce donaret, quotidie ab amicis interpellabatur, ac praecipue a *Franc.*

(1) Hic incredibili quadam calliditate Florentinorum animos ita paullatim depressit, ut numquam adtolli amplius potuerint.

(2) In libro, cui titulus *Prose Fiorentine* Part. IV. Vol. I. Epist. legitur *Nic. Ardinghello* missa, qua ei animum suum aperuit, dat. die XI. Iun. MDXXXVII. alia itidem die XXX. Iun. & VI. Iul. ad *Bened. Varchium*. Refert idem *Varchius*, parum defuisse, quin ipsimet *Victorio*, dum per *Salviatas* aedes incederet, caput a quodam milite fuerit amputatum. Hist. Flor. sub A. MDXXXVII.

(3) Vid. *Annib. Cari* Epp. ad *Victor.* Venet. per *Bern Iunctam* MDLXXXVII. 4. pag. 3. segg.

(4) *Vict.* Epp Lib. I. p. 5. huc quoque pertinet *Io. Franc. Zeffii* Ep. quae in nostra editione occurrit p. 1.

(5) Miscellan. Cap. XXV.

Franc. Victorio (1), qui eum, ut sub auspiciis *Francisci I.* potentissimi, ac literatissimi Gallorum Regis id faceret, additis stimulis concitabat. Quum enim sibi Regis gratiam conciliasset, dum Lutetiae pro patria Legati munere fungeretur, par labori praemium relaturum *Petrum* non inmerito arbitrabatur. Verum ille quum numquam se vendidisset pecuniae, Francorum Regi *Nicolaum Ardingbellum* antetulit (2), qui quum amplissimas fortunas haberet, possetque domi copiose ac laute vivere, non ea eum res tenuit, quominus ad laudem, & decus, posthabitis omnibus commodis, properaret, anteponeretque solicitam, & laboriosam vitam, tranquillae, & otiosae. *Victorius* igitur amicorum precibus devictus, voluit ut eiusmodi castigationes ab *Iunctis* typographis inprimerentur, qui id enixe efflagitaverant (3), quique omnia *Tullii* opera magnifice Venetiis excudere moliebantur. Quae quidem ubi prodierunt (4), dici vix potest, quo erudi-

(1) Huic *Philippus Iuncta* castigatissimam editionem auctorum de Re Rustica dicavit, Florentiae impressam A. 1521. 4. „ Praeterea namque illud vetus familiaritatis, & clientelae vinculum, quo maiores mei Domui *Victoriae* iam tum ab ipso exordio arctissime fuere coniuncti, quod unum vel me satis ad id hortari debuisset. Iure igitur cogitanti mihi iamdiu, cui maxime hos de agrorum cultu libros dicarem, tu solus inprimis occurristi, qui a Senatu Flor. missus maximis de rebus Orator, Caesareum Imperatoria numen, tum gravi, ac dulci oratione ad tuae Reip. vota inpulisti, ut re bene gesta, merito te eadem ad *Iulium* prius, tum ad *Leonem* Pont. Max. rursus Legatum miserit, nuperque Roma rediens magna cum tuorum civium admiratione ad Christianissimum Galliae Regem Orator iterum crearis &c. Accedit praeterea *Nicolai Angeli* Buccinensis, tui quondam praeceptoris castigatio &c.

(2) Consulendae sunt Epistolae nuncupatoriae ad *Nic. Ardingbellum* praemissae Tomis I. III. & IV. Operum *Cicer.* ex recensione *Victorii*.

(3) Id aperte testatur *Victorius* in Ep. ad *Nic. Ardingbellum* praemissa Tom III. operum *Cicer.*

(4) Prodiit haec rarissima editio, quae in Biblioth. Magliab. adservatur, ex officina *Lucae Antonii Iunctae* Venetiis A. 1537. seqq. fol. ut adcurate infra in Catalogo operum *Victorii* videre est.

ditorum plausu, qua *Victorii* commendatione excepta fuerint (1). Quumque bonarum artium cupidis non parum utilitatis, libris illis, adtulisse sibi videretur (2); se quasi teneri est arbitratus, eos etiam, quibus idem auctor philosophiam, & oratorum praecepta tradiderat, meliores reddere (3). Vertebat annus CIↃ IↃ. XLI. quum post Ratisponensia de Religione comitia, *Carolus V.* Imperator in Italiam celeriter venit, statuitque cum classe, quam maximam aedificaverat, ornaveratque, in Aphricam navigare. Verum antequam ex Italia solveret, *Paullum III.* Pontificem rogat, ut sibi ad Vrbem Lucam adesse velit, mutuis consiliis de indicendo generali Concilio deliberaturus (4). Pontifex, nulla interposita mora, propriaeque saluti minime consulens, ex Vrbe V. Kal. Octobr., egressus per Etruriam iter adripuit, ut breviori via Lucam adtingeret. Quo nuncio adcepto *Victorius* adventanti Pontifici, qua uberrimos Campos Pesa amnis interfluit, obviam ire non praetermisit, ut itidem *Nicolaum Ardinghellum* suum (5), qui Sanctissimo Patri erat a secretis, & libellorum Magister, exciperet. Voluisset Pontifex *Victorium* honoribus auctum secum educere, interque suos familiares habere, quod tamen ne Florentinae Iuventutis institutioni deesset, firmo ac constanti animo recusavit (6). Nec multo post, anno scili-

cet

(1) Hoc anno *Victor Trincavella Hesiodi* opera *Victorio* inscripsit, quae cum graeco scholiaste Venetiis prodierunt in aedibus *Barthol. Casterzagensis* A. 1537. mense Iun. in 4.

(2) V. Epp. Lib. I. a 9. Ep. ad *Ant. Florebellum*.

(3) Ita *Vict.* Epp. Lib. I. a 5.

(4) V. *Nic. Funfani* Ep. dat. Pistorii VII. Kal. Sept. MDXLI. Tom. I. Epp. ad *Vict.* a 16.

(5) V. Ep. cit.

(6) *Salviat.* Orat. *Fr. Vict.* l. c. „ Era stato tentato dal Card. *S. Croce* per andare a servire con gran patti Papa *Paolo III.* il quale ci si rimesse due volte, & all' ultima passando per la Val d' Elsa, dove gli era andato a baciare i piedi, accolto con buona cera da Sua Santità

cet CIϽ. IϽ. XLII. Florentinae Academiae Consul plenis omnium suffragiis renunciari meruit, quo quidem munere *Bernardo Segnio* lubentissime cessit (1); quippe qui in his honoris, & dignitatis insignibus nihil commoveretur, a quibus non pauci praestantes viri ita ducuntur, ut etiam desipiant.

XXI. Einde vero animadvertens multa esse loca, maxime in *Tullii* Epistolis, quae nisi aperirentur, obscura futura essent, nonnulla etiam parum certa, & in variis libris varie scripta, quaedam suspecta, alia prorsus mendosa, quae omnino declaranda essent, dum quibusdam inpressorum impedimentis *Ciceronis* opera intermitterentur, censuit quasdam interim adnotationes in parvum volumen conferre, quae obscura inlustrarent, incerta & suspecta ostenderent, depravata & manca indicarent (2). Quibus de rebus factum est, ut in hoc inprobo labore IV. annos insumserit: dederitque in primis operam, ut quae a se inmutata fuerant, constitueret (3). Non pauci voluissent etiam obscuriores aliquot locos inlustrari, quamvis nulla scripturae inmutatio facta esset. Quare, quum sibi proponeret aliorum potius iudiciis, quam suis stare, seposuit deinceps quotidie aliquid, qua Ci-

tità ne hebbe dal medesimo *Cervino* assalto grande, il qoale gli disse per l' ultimo, che vi pensasse bene, perche vedrebbe cose, che lo farebbero maravigliare, & che si ricordasse di quelle parole di Medea οἶδα γὰρ πολλοί.

(1) *Salvinus* in libro, cui titulus *Fasti Consolari &c.* ad hunc annum.

(2) Huiusmodi castigationes Venetiis, Lugduni, & alibi excusae fuerunt *Barptolemaeo Cavalcantio* dicatae, Vid. Ep. *Victorii* ad *Varchium* Prose Fior. Part. IV. Vol. I. dat. 19. Luglio MDVL. Conquestus est plurimum *Victorius* eum *Seb. Gryphio*, quod hae castigationes non satis diligenter emendatae e Lugdunensi suo typographio prodierint. Epp. ad *Vict.* T. I. p. 51.

(3) V. Ep. *Victorii* ad *Ant. Florebellum* Card. *Salviati* familiarem d. III. Non Iul. MDXYXVII. V. Ep. ad *Cavalcantium* castigationibus praemissam, iudiciumque *Io. Alb. Fabricii* Biblioth. Latin. T. I. Lib. I. p. 8.

Ciceronis opera, a foedissimis maculis, quibus inquinabantur, purgaret [1]. Additus est etiam labor, nonnulla, quae olim animadverterat, confirmandi. Perlatus siquidem illi fuerat liber Venetiis a *Paullo Manutio* recens inpressus, Epistolarum, quas familiares vocant, in quo scholia quaedam inerant, quae contra ipsum, iudiciumque suum studiose facta videbantur [2]: invidia siquidem, communi humanae gentis vitio, quod suae detractum sapientiae crederet, quidquid adcessisset alienae. Itaque *Victorio*, licet homo esset sine factione, commodum visum est, de illis rebus, in quibus reprehendebatur, iterum disputare. Sed quum gravissimum iudicium sit secus de se, suisque rebus iudicare, *Victorius* antequam posteriores hasce castigationes in vulgus ederet, eas *Francisci Campani*, *Franc. Robortelli*, *Donati Iannottii*, *Ludovici* Fanensis, *Franc. Mariae Molzae*, aliorumque doctorum hominum censuram subire maluit [3].

XXII. Dederat iam *Victorius* multa ingenii sui monumenta, quum factum est, ut ex magna rerum perturbatione Florentina Respublica tranquilla pace frueretur. Quare agi caeptum est de literarum studiis, quibus, ut consuleretur, & ratio iam temporum hortari, & hominum voluntas postulare videbantur. Quum res multae multis de rebus sta-

(1) V. Ep *Vict.* ad *Franc. Campanum* d. VI. Eid. Sept. MDXL. Epp. Lib. I. p. 12.

(2) *Victor.* in Ep. ad *Ben. Varchium* Prose Fior. P. IV. Vol. I. p. 8. „ Ora intendo da voi una cosa che mi è molto nuova, che egli, idest *Paullus Manutius*, si tiene offeso da me per certe cose, che dice toccano lui nelle mie annotazioni. A me certo pareva, se non altro in questi miei scritti aver conseguito questo, che non sarei tenuto maledico, ne di mala natura &c. V. Ep. *Robortelli* dat. V. Kal. Febr. MDXL. Epp. ad *Vict.* T. I. p. 11.

(3) Variar. Lection. Lib. XXV. Cap. VIII. V. Ep ad *Varch.* Prose Fior. l. c. dat. XXI. Octob. MDXL. Ep. ad *Franc Robortellum* dat. Kal. Febr. Lib. I. Epp. p. 14.

ftatuerentur, quaefitum eft a viris graviffimis, ut vir doctus reperiretur, qui Florentiae latinos, graecosque fcriptores exponeret, & iuventutem optimis artibus inftitueret. Vniverfi, quibus id mandatum fuerat, in eo maxime confenfere, ut literariae huic palaeftrae *Victorius* praeficeretur. Quare neceffariorum confilio CCC. aureorum numûm ftipendio publice conductus, hoc nobiliffimum delatum onus non invitus fufcepit (1), quod elapfis retro temporibus fcitiffimis undequaque viris fuerat demandatum.

XXIII. Ac primo quidem de Tufculanis *Tullii* Quaeftionibus praefari voluit (2); & quoniam multi graecas quoque artes ex graecis fcriptoribus adfequi concupiverant, noluit honeftae ipforum voluntati deeffe, ideoque *Sophoclem* maxime, graviffimi, ac nobiliffimi poematis auctorem praelegit (3). Infequenti anno *Vergilii* Georgica, & *Ariftotelis* libros de arte dicendi ftatuit interpretari (4), ex quorum lectione incredibilem quamdam utilitatem erui poffe intelligebat. Itaque in fingulos annos, optimos tam graeci, quam latini fermonis auctores, tanta nominis fui celebritate declarabat, ut ad eum audiendum, non ex Etruria tantum, fed etiam e remotiffimis Europae plagis ftudioforum turba confflueret (5), quae docentis

(1) V. Ep. *Petri Franc. Galliani* D. Rom. XV. Kal. Mar. MDXXXVIII. a nobis editam T. I. Epp. ad *Victor*. Id quoque habetur ex Cod. Bibl. *Magliab*. Cl. XXIX. N. 98. cui titulus „ *Repertario di cose attenenti al Magiftrato Supremo di Gio. Tozzetti* p. 1. „ *Fr. Victor*. addit „ e tra gli altri andandolo a trovare *Palla Rucellai*, e *Gio. Corfi*, huomini reputatiffimi, diffe il *Corfi*, che quefta era ftata una delle belle refoluzioni, che haveffi fatta il Duca, e *Palla* foggiunfe il medefimo. Vid. etiam *Philippum Valorium* in libello infcripto „ Termini di mezzo rilievo &c. p. 9.

(2) Orat. I. p. 1.

(3) Ibidem.

(4) Orat. II. & quae fequuntur.

(5) *Bruckerus* l. c. Tanta enim doctrinae copia, tanta dexteritate docuit, ut qui eius inftitutione gauderent, feliciffimi reputarentur. Vid. *Cafae* Ep. ad *P. Vict.* inter *Cafae* opera vernaculo fermone confcripta, ac Florentiae impreffa A. MDCCVII.

comitate, ingenuis moribus, & ea, qua plurimum valebat eruditione ducebatur. Nec eo tantum prospexit, ut auditores sui graecam latinamque dicendi facultatem praeceptis addiscerent, sed optima veterum Scriptorum exempla, quae in dies ab interitu vindicabat, studiose ipsis proponebat, inter quae *Demetrii* potissimum *Phalerei* de Interpretatione liber occurrit (1).

XXIV. At quum maxima sit eorum felicitas, qui iuventutem excolunt, ut propriam in discipulis imaginem intueantur, talesque industria, & arte sua efforment, ut praeceptorum gloriam aeternis consignare monimentis valeant; id prae reliquis *Victorio* contigit. Ex eius enim celeberrima schola non pauci prodiere, qui praeceptoris famam, si non superasse, saltem aequiparasse videantur. Digni in primis nostro praeconio sunt, *Benedictus Varchius* (2), *Hieronymus Meius* (3), *Barptolemaeus Barbadorius* (4), *Franc. Serdonatus* (5), *Vincentius Borghinius* (6), *Ioannes Gondula* Ragusinus (7), *Ludovicus* (8), & *Sebastianus Antinorii* (9), *Silvester Aldobrandinus* (10), *Iac. Marchesettus* (11), *Hannibal Oricel-*

(1) V. Ep. ad *Franc. Davanzatum* Epp. Lib. 1. p. 22.

(2) V. *Varch.* Vitam cit.

(3) Variar. Lection. Lib. XXV. Cap. II. & Lib. XXXVI. Cap. XI.

(4) Ibid. Lib. XX. Cap. XIX. In schedis suis Class. IX. Cod. XIII. p. 6. haec habet *Magliabechius* „ Monsig. *Olstenio* mi scrisse, che stimava, che *Bartolommeo Barbadori* fosse stato uno de' più intendenti della lingua Greca, che abbia mai avuto Firenze.

(5) Ibid. Lib. XXXIV. Cap. II.

(6) V. Epist. *Borghinii* Tom. I. Epp. ad *Vict.* p. 23. seqq.

(7) V. Ep. *Ambr. Nicandri* ibid. p. 38.

(8) Id eruitur ex Ep. MS. *Dion. Lippi* de qua inferius.

(9) Epp. ad *Vict.* T. I. p. 106.

(10) Ibid. a 107

(11) In Bibl. *Magliab.* Class. XXI. Cod. Chartac. XXIII. in 4. legitur „ *Plutarchi* sermo de sera numinum vindicta *Iacobo Marchesetto* Interprete Florentino, ac *P. Victorii* infimo discipulo. XXII. Kal. Apr. MDXLI.

cellarius (1), *Alamannus* (2), & *Leonardus Salviati* (3), *Angeli Guicciardinii* filii (4), quorum unus forte est *Hieronymus Guicciardinius*, cui *Victorius Sallustium* inscripsit (5), *Laurentius Strozza* (6), *Simon Rocca* (7), *Franciscus Davanzatus* (8), *Franc. Boncianus* (9), *Franc. Spinus* (10), *Frater Adamas* Flor. Eremitanus (11), *Laurentius Minorus* (12), *Io. Ant. Sero* (13), *Philippus Rodulphus* (14), *Riccardus Riccardius* (15), *Io. a Falgano*

(1) Lib II. Ep. 57.

(2) Inter Epp. MSS. nonnullae *Alamanni* leguntur ad *Victorium*, exercendi stili gratia, exaratae, dat. praesertim Pisis A. MDLVII. In una vero dat. e Senzano VIII. Eid. Sept. MDLVII. haec habet „ Habeo enim te parentis loco; & nunc conquerar tecum de infortunio meo, quod mihi evenit. Sine *Borrio* enim heic sum, quum illi necesse fuerit Florentiae aliquot dies permanere, ob infirmam *Iac. Salviati* valetudinem &c. „

(3) *Salviati* Orat.

(4) Epp. Lib. IX. e 198.

(5) Florentiae prodiit typis *Iunctorum* A. MDLXXVI. 8.

(6) Ibid.

(7) Epp. Lib. X. 216.

(8) In Ep MS. *Phil. Rodulphi* ad *Vict.* dat. Pergulae IV. Eid. Aug. MDLX. „ Antequam Roma discederem, ut ad Pergulensa meum proficiscerer, apud me *Franc. Davanzatum*, tum graece, tum latine eruditissimum accepi, ut eius opera in literis uteret „ cum mihi tuum discipulum agnoscere videor. Is mihi libros *Aristotelis* de vita & moribus, ac *Ciceronis* libros de Oratore perdiligenter adcurateque interpretatur. Quamobrem intra duos menses Patavium, graviorum studiorum caussa, cogito. „ Vid. etiam Epp. ad *Vict.* T. I. p. 54. seqq. In Ep. quam omisimus dat. Ferrariae VIII. Kal. Ian. MDXLVI. ait „ Nos vero, qui tui discipuli aliquando fuimus &c. „

(9) Id eruitur ex eius Ep. MSS. in Bibl. Laurent. Pl. XCII. Cod. 94.

(10) Ep. ad *Vict.* Tom. I. p. 41. seqq. Inter Epistolas MSS. e nobis praetermissas, quamplures extant eiusdem *Spinii* ad *Victorium* datae, dum in Pisana Academia gravioribus studiis sedulam operam navaret.

(11) Id adparet ex Ep. MSS. dat. Patav. IV Non. Sept. MDXLIX.

(12) In Ep. MSS. eiusdem *Minori*, beneficia, quae e *Victorio* adceperat, fuse commemorantur dat. Pisis Kal. Febr. MDLIII.

(13) Id innuimus ex Epp. quas omisimus, praecipue ex una dat. VIII. Kal. Ian. MDLIV. altera que dat. Flor. IV. Non. Dec. MDLIV.

(14) Eius extant plures ad *Vict.* Epp. e nobis omissae; ex quibus adparet inter *Victorii* discipulos esse recensendum. Datae A. MDLVI.

(15) Cl. *Lamius* in Vita *Riccherdi* Flor. MDCCXLVIII. p. 17. Idem *Victor.* in Epp. ad Germanos, & alibi.

gano (1), *Dionysius Lippius* (2), *Augustinus Paganellus* (3), *Petrus Ardinghellus* (4), *Antonius Angelius* (5), *Io. Baptista Nobilius* (6), *Iacominii* tres (7), *Fabius Segnius* (8), *Marcus Ant. Flaminius* (9), *Cosmus Concinius* (10), *Erophilus Flaminius* (11), *Marius Maphaeus* (12),

Ho-

(1) In Ep. MSS. dat. Maceratae XVIII. Kal. Febr. MDLXIV. ita *Victorium* adloquitur „ Quod te, cuius voce vox haec mea fluere aliquando didicit &c.

(2) *Magliab.* in Sched. Class. IX. Cod. VIII. p. 10. „ Visse *Dionisio Lippi* nel MDLXXXVI. e scriveva assai bene nella lingua latina, Era Piovano di Castel Fiorentino, ed ò manoscritta la Zanzara di *Virgilio* tradotta dal medesimo in versi scioli.

(3) Epp. ad *Victor.* Tom. I. p. 153. Variar Lect. Lib. XXXVIII. Cap. VIII. Multae sunt *Augustini Paganelli* Epp. MSS. exercitationis gratia ad praeceptorem suum exaratae. *Franc.* vero *Victorius* l. c. haec de eo memoriae prodidit „ *Agostino Paganelli* „ venendo a morte lasciò l' usufrutto d' un podere, & *Piero* accettatolo, & godutolo non molto tempo, lo rese liberamente a *Niccolò* fratello di chi l' haveva lasciato. „

(4) Epp. ad *Victor.* Tom. I. p. 56.

(5) Var. Lect. Lib. XXXVIII. Cap. XV. Epp. ad *Victor.* Tom. I. p. 72.

(6) Id patet ex eius Epist. MSS. ad *Victor.* XV. Kal. Octobr. MDLX. Ex Vezzanensi rusculo.

(7) Variar. Lection. Lib. XXXII. Cap. XIII.

(8) *Fabius Segnius* dum ruri degeret, se in carminibus pangendis exercebat, eaque *Victorio* iudicio subiiciebat, ut apparet ex eius Ep. MSS. dat. ex Suburbano V. Kal. Octobr. MDLXIV.

(9) Vid. *Flaminii* Vitam, eius Operibus praemissam, & Patavii editam per *Ios. Cominum* MDCCXXVII. p. 14.

(10) *Ant. Ricob.* in Ep. *ad Vict.* MSS. d. Patav. N. Iun. MDLXXXV. „ *Cosmum Concinium* iuvenem generosum, egregiis animi bonis perornatum, doctrinae tuae alumnum, te ipso auctore dignum &c.

(11) Epp. Lib. IX p. 204.

(12) Epp. Lib. VI. p. 139. & 141. In Ep. eiusdem, quam omisimus dat. Volaterris XI. Kal. Aug. MDLXVII. haec habentur „ meque tibi in peepetuum devinctum agnosco, atque confiteoe. Paucis vero post diebus, ut tuis amantissimis, atque sanctissimis praeceptis pareant, ad *Aristotelis* Logicen me totum conferam. Inveni enim civem nostrum *Io. Bapt. Incontrium*, philosophorum nostrae urbis facile peincipem, quem tibi beoe esse cognitum, compertum habeo &c. „

17

Horatius Cardanetus (1), *Io. Bapt. Strozius* (2), *Ant. Longus* (3), *Albericus Longus* (4), *Alexand. Rinuccinus* (5), *Lucas Antellensis* (6), *Cambius Minervettus* (7), *Bellisarius Bulgarinus* (8), *Augustinus Cottutius* (9), *Ant. Benivienius* (10), *Iulius Stupha* (11), *Baccius Valorius* (12), *Iac. Corbinellus* (13), *Petrus Maphaeus* (14), *Gulielmus Puccius*, *Laur. Lentius*, *Vgolinus Martellus* (15), *Marcellus Tutus* (16), *Io. Caselius* (17), *Ar-*

(1) In eius Epist. ined. ad *Victor.* dat. Perusia XII. Kal. Ap. MDLXV. „ Quum Senas profectua essem, ut *Iacobum Grifolum* praeceptorem meum viserem, eue non id etiam laboris sumerem, vel voluptatis potius, ut istuc me conferrem, unius *Victorii* mei item praeceptoris, videndi gratia? „

(2) Vid. Epist. nuncupatoriam, quam *Io. Baptistae Strozzae* nepoti suo inscribit *Io. Bapt. Strozza*, ante *Victorii* versionem Poeticea *Aristotelis* Florentiae apud *Iunctas* MDCXVII. in 8.

(3) Lib. I. Epp. p. 11. & Lib. III. p. 91.

(4) Epp. ad *Victor.* Tom. I. p. 70.

(5) Ep. ioed. dat. Pisis IV. Eid. Dec. MDLXXIX.

(6) Ipsemet id testatur in Epp. MSS. p. 395. dat. Romae IX. Kal. Sept.

(7) Ibid. Epp. inedit. p. 397.

(8) Iutee *Victorii* discipuloa esse edscribendum videtue, ex Epp. ad *Victor.* Tom. I. p. 51.

(9) Ibid. Tom 1. p. 70. at dubius locos.

(10) Ibid. p. 110.

(11) Ibid. p. 111.

(12) Ibid. p. 119.

(13) Ibid. p. 123. In Ep. ined. dat. Pisis VII. Eid. Mai. MDLIX. „ id quod iam antea ex sermone tuo quotidiano, quem saepe cum familiaribus usurpasti compertum habeo. „

(14) Ibid. p. 134.

(15) Id eeui poteſt ex Ep. ined. *Pauli Magnoli* Dat. Patav. III. Kal. Iun sine anoo Epp. ined. p. 426.

(16) In Ep. MSS. ad *Victor.* dat. Montosoli III. Eid. Maii MDLXVI. „ Nolim te arbitrari, me oblitum officii mei, meritoromque tuorum erga me, nullas ad te literas dedisse ex eo tempore, quo a tuo digressu, idest a tuis laribus in meum Ilicinense veni &c. „

(17) Id plures Epistolae e nobis editae testantur. *Io. Andr. Quenstedt* in Dialogo de patriis illustr. Viror. Wittemb. MDCLIV. p. 315. „ *P. Victorium* Oratorem, Philosophum, & Antiquarium clariss. qui *Caselium* communem Academiae Iuliae praeceptorem, discipulum habuit. „ Vidi in Bibliotheca *Stoschiana* libellum in 4. cui titulus „ *Iacobi Burckardi* Epistola ad *Iu-*
„ *stum*

Arnoldus Arlenius (1), *Ioachimus Baffevitius* (2), *Theopinus Rhodomontius* (3), *Andreas Nufcovius* (4), *Enricus Bremenfis* (5), *Bernardus Bugenhagius* (6), *Botuitus Nericius* (7), *Otho Haemius* (8), *Gotislobus Rotermundius* (9). *Samuel Fabricius* (10), *Ioachimus Hanaius* (11), *Cornelius Doncellinus* (12), *Io. Salcinius* Polonus (13), *Iulius a Komerstadt* (14), *Bartholus Richius* (15), *Melchior Proetbachius*,

fium Christoph. Boehmerum &c. de *Io. Caselii* praeclaria erga bonas literas meritis. Wolfenbuteli MDCCVII. 4. in quo multa de *Petro Victorio*, *Caselii* praeceptore habentur. Vid. Acta erudit. Lipsiae mensis Feb. A. MDCCVIII. p. 91. *Caselius* in Ep. MSS. dat. Rostochio prid. Eid. Nov. MDLXVIII. „ Scripseram, & ad te, & ad sodales istic nostros, quorum consuetudine periucunde usus fueram, neque memoriam ex animo dimittere meo, aut debeo, aut possum, ad *Oricellarium*, ad *Richardium*, ad *Maphaeum*, ad *Franc.* Nepotem tuum &c. V. var. lect. Lib. XXXI. C. 23.

(1) Vid. Praefat. ad Commentar. *Demetrii Phalerei* Epp. Lib. V. p. 123.

(2) Lib. II. Epp. *Victor.* ad German.

(3) Epp. Lib. V. p. 181.

(4) Epp. Lib. VI. p. 139.

(5) Eius Ep. MSS. dat. Romae IIIX. Eid. Apr. MDLXX. incipit: Non me fefellit opinio, vir eximie, idemque praeceptor optime &c. „ Vid. Ep. Lib. VII. p. 162.

(6) Epp. ad *Victor.* T. I. p. 135.

(7) Ita in Ep. MSS. ab eo dat. Roma VI. Eid. Iun. MDLXXII. p. 270.

(8) Vid. Ep. MSS. ad *Victor.* dat. Lipsiae IV. Eid. Oct. MDLXIV. *Barth. Richius* in Ep. MSS. ad *Vict.* dat. Wolferbito MDLXVIII. ait „ *Ottonem* ab *Heim* discipulum tuum laudari abs te laudato viro, laetor. „

(9) Vid. Epp. ad Germanos Lib. I.

(10) Ibid. & Epp. ad *Victor.* Tom. I. p. 135. Quamplures eiusdem extant Epp. inter eas, quas praetermisimus, in quibus *Victorium* semper praeceptorem suum adpellat.

(11) In Ep. MSS. ad *P. Victor.* dat. e Giversiano XVI. Kal. Quinct. MDLXVIII. „ Nonne beneficia ea sunt, quae a te adcepi? An non enim beneficium est optimarum artium communicatio &c. „ Vid. *Victor.* Epp. ad Germanos Lib. I. Epp. ad *Victor.* T. I. p. 135. 157.

(12) Epp. ad *Victor.* T. I. p. 84.

(13) Ibid. p. 161.

(14) Ibid. p. 162. & in Epp. ined.

(15) Ibid. p. 166.

chius (1), *Daniel Schulemburgius* (2), *Io. Sambucus* (3).

XXV. Cognitum quoque est, *Franc. Campanam Cosmi* M. E. D. a Secretis, numquam, quoad vixit, quoties *Victorius* publice doceret, defuisse (4). Quod raro prorsus exemplo fecerunt & *Alexander Farnesius* (5), & *Franc. Maria* Vrbini Regulus, quorum alter, Florentia discedens, quum argenteum *Victorio* vas aureis nummis refertum dono misisset, primo constantissime recusavit, deinde idem munus iterum sibi missum, quum non valeret pertinacius reiicere, quod simile quid de *Xenocrate* legerat, retento vase, aureos nummos remisit (5). *Franciscus* vero Vrbinas (7), cui

e mens

(1) In Ep. ined. *Seb. Reguli* dat. Bononiae IX. *Kal.* Febr. MDLVII. „ *Melchior Proetbachius*, qui tibi has literas reddidit., est mihi persamiliaris: iam enim totum biennium Bononiae mecum vixit, quem novi iuvenem, divitiis, nobilitate, & doctrina ornatum. Is venit istuc tui fama adlectus &c. „ *Ego* heic publice doceo literas, quas vocant humaniores, quam ad rem magno mihi sunt adiumento scripta tua, & adnotationes in graecos & latinos auctores &c. „

(2) In eius Ep. MSS. ad *Victor.* dat. ex Marchia Brandemb. Eid. Mar. MDLXVIII. „ Animo saepius alpes traiiciens, memoria dulcissimae consuetudinis, qua doctissimo sermone mentem pectusque meum frequentius erudiebas &c. „ Idem in altera Ep. dat. Bezendorpio IV. Kal. Apr. MDLXIX. „ Dulcissimae consuetudinis nostrae, & colloquiorum iucundissimorum, quibus quum Florentiae apud te essem, magna cum voluptate, nec sine fructu fruebar &c. „

(3) Praeceptorem suum adpellat *Victorium* in Ep. quam in *secundo* Tomo proferemus dat. Viennae Eid. Novemb. MDLXIX.

(4) *Bocchius* in Elog. Lib. I. pag. 47

(5) Epp. Lib. IV. Ep. I. & XIII.

(6) *Salviat.* l. c. Rem fusius persequitur *Franc. Victorius*,additque „ E dal medesimo Cardinal *Farnese*, mutata la causa del dare, ha poi accettata buona somma, che risguardava le Nipoti, & dal Duca di Urbino ricevè una degna Collana di oro, & prima dal medesimo haveva ricevuto un honorato ornamento per una camera, nel quale acconciamente erano ritratte le imprese di *Piero*.

(7) Florentiam venit post An. 1574. quo *Guido Vbaldus* eius Pater obiit, ut ipse testatur in Commentariis de Vita sua MSS. In Cod. *Riccard.* Pl. V. ord. II. n. 14.

mens alta inerat, & in viros doctos summa propensio, aureo torque *Victorium* decoravit, aliudque addidit munus, in quo viri doctissimi gesta singulari artificio exprimebantur. Ab aliis quoque Germaniae, Galliae, atque Italiae Regibus, ac vitis principibus pretiosa munera illi ultro fuere delata, eximii Codices, aurea numismata, aliaque vetustatis monimenta, quae deinde amicis suis pari, sed insueta in doctis hominibus largitate, conferebat (1).

XXVI. Haec dum ille cogitaret, atque ageret, *Io. Casa* Romanae Aulae Praesul, *Paulli III.* Pont. Max. nomine Florentiam venit, ut de decumis a clericis in singulos annos pro Pisanae Academiae instauratione solvendis ageret. Huic *Marcellus Cervinius* (2) amplissimus Cardinalis mandaverat, ut *Victorium* adiret, eumque suis verbis rogaret, ut promissi memor *M. Catonem* expoliendum (3) susciperet. Quare *Casa*, vix hominem salutavit, tanta in re Cardinalis procuranda, animi alacritate est usus, ut *Victorius* temporis tarditatem munere aliquo duxerit compensandam. Veteres enim suos in *M. Catonem* labores retractavit, statuitque cunctos, qui de rebus rusticis latine scripserunt, quique in squalore, & sordibus iacebant, ope *Io. Casae*

(1) *Salviat.* l. c. Ac revera in libris, quos selectissimos habebat, consueverat propria manu adscribere „ PETRI IACOBI VICTORII ET AMICORVM. Vid. eruditiss. Dissertat. *Franc.* Equitis *Victorii* de Sanctis VII. Dormientib. p. 49. not. 5. Alias legitur *P. Victorii* καὶ τῶν φίλων, καὶ τῶν φίλων κτῆμα, Πέτρου τοῦ Βικτορίου, καὶ τῶν φίλων καὶ τῶν, quasi diceret, & aliorum quoque, praeter amicos. Qui quidem generosi animi vigor, veluti hereditario iure in *Iacobum*, aliosque nobilissimae *Victoriae* familiae eruditissimos viros ad nostra usque tempora promanavit. Inter Carmina *Petri Gherardii* edita Flor. per *Cor. Pectinar.* 1571. 8. p. 64. Carmen legitur, cui titulus „ Ad Musas de dono *P. Victorii*.

(2) Is unus fuit ex doctissimis illis Patribus, qui Tridentino Concilio interfuerunt.

(3) Epp. Lib. I. p. 15. ad *Marc. Cervinium*,

stelii (1), & *Hioachimi Bassevitii* (2), cum antiquis Codicibus conferre (3), & animadversionibus illustrare (4).

XXVII. Per id quoque tempus in eliciendis abstrusioribus *Aristotelis* sensibus diligentiam, ac fidem omnem consumsit, ut omnia, quae praesertim in libris de arte dicendi (5) perobscura, & corrupta erant, evelleret, atque extirparet. Quod ut adsequeretur, ingentem manuscriptorum Codicum vim, & Florentiae & e multis Italiae oppidis eduxit. Duos autem emendatiores ex omnibus nactus est, quorum alter non satis antiquus, at bonus *Francisci Puccii*, docti hominis, *Pontani* familiaris quondam fuerat; alter vero, qui reliquos vetustate, & fidelitate antecellebat, *Nicolai Rodulphi* Cardinalis integerrimi, atque eruditissimi erat (6). Veterem quoque versionem diligenter inspexit, & quam scripturam suo in exemplari auctor ipsius habuerit, inde recognovit. Quumque ea, multis ante seculis, quum *Aristotelis* libri integriores cir-

(1) V. Ep. nuncupatoriam huic editioni praemissam, itemque *Victorii* Ep. ad *Varchium* Prose Fior. P. IV. Vol. I. & Variar. Lection. Lib. XXXI. Cap. XXIII.

(2) Variar. Lect. Lib. XXXIV. Cap. XXII.

(3) Confer *Fabricium* Bibl. Latin. Tom. I.

(4) Tunc fortasse *Casa* pro *Victorio* Bononiensibus S. Dominici Monachis spopondit, ut il vetustissimum *Eustathii*, in *Homeri* Iliada Commentarium eidem commodarent, quum illod edere moliretur. Vid. *Victor.* Ep. ad *Varchium* Prose Fior. l. c. quam etiam *Alexander Politus* protulit in Praefat. ad *Eustathii* Tom. II. p. 4. Per id quoque tempus Card. *Bembus* hanc *Victorio* Ep. dedit „ Ho inteso che avete in casa un giovane, il quale ha recato di Germania molta parte della istoria di *Velleio Paterculo*, che insino a quì non si aveva. Il che, se è vero, arei caro sapere quanta parte di detta istoria è quella, che colui ha recata, e se fate pensiero di farla dar fuori, & vi prego a darmene un poco di contezza. Io sono tutto tutto vostro, come merita la vostra molta virtù, & singolare dottrina. Salutatemi il *Varchi*, & state sano. Alli V. di Febr. MDXLVI. di Roma. *P. Card. Bembo*.

(5) Eos publice praelegit Annis MDXL. e MDXLI. V. c. Ep. ad *Varch.*

(6) V. Praef. ad Lectorem.

cumferebantur, confecta fuisset, invenit illam plerumque concordem cum optimo Codice, de quo supra meminimus. Praeterea multis in locis, ubi de lectionis varietate, ac de sententiarum obscuritate ambigebatur, iudicio optimi ac doctissimi viri *Franc. Medices* utebatur, qui operis huiusce formam inpolitam adhuc & rudem viderat, quidque sibi de tota re, plurimisque ipsius partibus videretur, cum eo amicissime contulit (1). Prodiit itaque *Aristotelis* liber de arte dicendi, Graece, & Latine cum amplissimis *Victorii* commentariis A. CIↃ. IↃ. XLVIII. (2) *Cosmo Medices* inscriptus, quem Praesuli opulentissimo praetulit, qui ut sibi operis huiusce nuncupationem aucuparetur, duo aureorum numûm millia *Victorio* obtulerat (3).

XXVIII. Inter haec venit ad eius manus *Euripidis* Electra, quae diu situ carieque obsita latuerat. Quare ei visum est illam ab interitu vindicare, & ad *Nicolaum Ardinghellum* mittere, ut si ita censeret,

(1) Id testatur in Praef. ad Lector. *M. Ant. Antimachus* vir bonis ornatus literis, quum *Victorii* explicationes in hos *Arist.* libros vidisset, Epigramma graecum in Auctoris laudem conscripsit, quod a *Franc. Davanzato* accepit *Victor.* Epp. ad *Victor.* T. I. p. 61. V. etiam Ep. *Io. Bapt. Giraldii* ibid. p 85

(2) Editionem hanc A MDLXXIX. recudit *Victor.* Magno Etruriae Duci *Francisco* nuncupatam. His aliisque *Aristoteli* pene contupto beneficiis conlatis, maximum interpretis nomen adsequutus est V. *Ant Teisserum* Elog. des Hommes sçavants T. I *Bocchi* l. c. inter *M. Ant Flaminii* Carmina, carmen in operis huiusce laudem legitur.

(3) *Franc. Victor.* l. c. „ Della roba non ne appetì mai, anzi recusò qualche volta de' donativi: apparìe questo manifestamente, quando egli scrisse sopra la Rettorica, perchè un ricchissimo Prelato, che era in Firenze, & vedeva quanto questa fatica era desiderata, perchè poco si leggeva questo libro, & i duoi primi erano reputati difficilissimi, & il terzo inintelligibile, & perocche ciaschuno lo vedrebbe, harebbe voluto, che *Piero*, gliela indirizzassi, & ne fece tanta diligentia, che gli offerse dumila scudi di donativo, ma per questo non fu rimutato.

ret, aliis legendam, ac formis quoque excudendam daret. E tenebris autem hanc tragoediam primum eruerunt eruditi adolescentes cives nostri *Barptolemaeus Barbadorus*, ac *Hieronymus Meius*, e vetustissimo Codice inter medias eius Poetae fabulas interiectam, quum vetera exemplaria, ut iam editas multis erroribus confectas cum illis conferrent, undique conquirerent, ac sedulo pertractarent (1). Ceterum Romae excusa fuit, *Nicolao Ardinghellio* nuncupata, literis datis Kal. Maii A. CIↃ. IↃ. XLV. Non defuere tamen, qui crederent, fabulam hanc fuisse a *Victorio* ex ingenio confictam; at multis adlatis rationibus, ac veterum testimoniis, quam ii vehementer aberrarent, omnibus palam fecit (2).

XXIX. Interim vero animadvertens, suos Graecarum Literarum studiosos laborem omnem ac molestiam libenter ferre; tantumque iam profecisse, cognitis oratoribus, ac poetis, ut gravioribus rebus percipiendis ea lingua scriptis idonei viderentur, suum esse putavit, illos ad eas literas veluti manu deducere, quibus non linguam tantum expolire, sed cor etiam pectusque excolere, atque omni virtute cumulare possent. Huic rei perficiundae *Aristotelis* libros de Vita & moribus, elegantissime scriptos, aptos esse iudicavit (3). Quumque *Aristotelis* excusi li-

(1) Id eruitur ex Ep. a *Victorio* huic editioni praemissa Epp. Lib. I. p. 19. V. *Fabricium* Bibl. Graec. Lib. II. C. XVIII. Acta Eruditor. Lipsiae A. MDCCI. p. 503.

(2) Vid. *Nicandri* Ep. T. I. Epp. ad *Victor.* p. 39. eiusdemque responsum Epp. Lib. I. p. 19.

(3) In MSS. Cod. *Magliab.* Cl. XXIX. Cod. 98. inscripto „ Repertorio di cose attinenti al Magistrato Supremo di *Gio. Tozzetti* p. 118. „ haec habentur „ Elezione di *Piero* di *Iacopo Vettori* nel dì 10. Aprile MDXLVIII. a leggere per anni tre due lezioni; l' Etica di *Aristotile* nella lingua greca, & un Poeta, o Oratore a suo beneplacito con salario di ducati 3000. l' anno, V. Epp. Lib. I. p. 28.

libri mendosissimi essent, noluit eos uno tempore tot tantisque molestiis conflictari. Quare quae potuit vulnera sanavit, curavitque, ut sublatis maculis, A. CIↃ. IↃ. XLVII. nitidiores inprimerentur: non pauca enim verba, ac totas sententias restituit: nonnulla etiam, quae quum scholia, & declarationes quondam fuissent, inportunae in verborum seriem inrepserant, e non sua sede exturbavit (1).

XXX. Haec dum a *Victorio* magna cura, ac diligentia aguntur, *Cosmus Mediceus*, de ornanda instruendaque Urbe, item de tuendo, ampliandoque imperio solicitus, *Bernardo Tasso* Architecto usus (2), Porticum transverso columnarum ordine undique permeabilem, adversus omnem caeli contumeliam negotiantibus in foro extruxit. Quare ne tanti beneficii memoriam ulla obliteraret vetustas, *Victorio* ut inscriptionem ibi conlocandam exararet, mandatum est (3). Praeterea idem munificentissimus Princeps Laurentianam Bibliothecam a *Clemente VII.* Pont. Max. inceptam iam fere absolverat (4). Hinc nondum editos Codices, nitidissimis formis studiosis hominibus solicitus inpertiri, *Laurent. Torrentinum* e Germania Florentiam evocavit, ut typographicam officinam constitueret; ac *Victorio* postmodum auctor fuit, ut veteres Graecos, ac Latinos scriptores ope huius pretiosissimae supellectilis in publicum deferret. *Victorius*, ut tam honestae Principis sui voluntati obsequeretur, qua-

(1) V. Ep. cit.

(2) *Bocchius* in libro, cui titulus „ *Bellezze di Firenze ec.*

(3) Ut Principis sui voluntati faceret satis, decem diversas Inscriptiones exaravit, quae in authographa *Victorii* Ep. ad *Cosmum Medicem* leguntur in Cod. Chartac. *Magliab.* Cl. XXV. n. 112.

(4) Celeberrimae huiusce Bibliothecae historia a nobis vernaculo sermone conscripta vertente hoc anno, ut spero, in lucem prodibit.

quatuor interim *Porphyrii* libros de non caedendis, devorandisque animantibus edidit, alterumque itidem ipsius libellum adiecit, quo quaestiones nonnullae subtiles gravesque de divinis rebus ex *Platonis* decretis continentur, necnon declarationes *Michaelis Ephesii* in quatuor libros de partibus animalium (1).

XXXI. Supra millesimum agebatur A. DXXXXIX. quum *Io. Mar.* Cardinalis a Monte *S. Sevini* renunciatus est Pont. Max. sibi *Iulii III.* nomine adscito. Incredibile dictu est, qua laetitia *Victorius* pro vetere suo erga illum amore & observantia adfectus fuerit, quare literas Pontifici dare, quibus de adepta suprema dignitate gratularetur, non praetermisit (2). Exinde vero, quum moris esset nostrae Civitatis statim Pontifice maximo declarato, ad eum Legatos mittere, qui doceant, se fore in eius potestate, & rata habere iudicia ac suffragia summorum Antistitum in aliquo ex ipsorum ordine, Sacris Christianis praeficiendo, *Cosmus Mediceus*, *Victorium* in eorum numero esse voluit (3), illique potissimum, ut apud Pontificem verba faceret, ac de rebus gravissimis ageret, demandavit (4). Multas inter, quas habuit conciones, ex-

(1) Vid. Epp. Lib. II. 31. seqq.

(2) Ep. Lib. II. p. 34. Eam quoque refert *Oldoinus* in additionibus ad *Ciacconium* T. III. p. 750. Haec inter maximo dolore adfectus est *Victor.* ex interitu *M. Ant. Flaminii*, qui incidit in XII. Kal. Mart. A. MDL. dum annum aetatis ageret LII. Quare sibi temperare non potuit, quin amicissimi viri casum cum *Reginaldo* Card. *Polo* defleret. Vid. *Flam.* Vitam, & *Victor.* Ep. ibi editam editionis Patavinae supra memoratae.

(3) *Ammirat.* Histor. Florentin. ad hunc annum, Epp. ad *Vict.* T. I. p. 75. 79.

(4) *Cosmus Mediceus*, *Iulii III.* fratri *Balduino* oppidum Etruriae S. Sabini marchionis titulo liberaliter donavit. Cui rei perficiundae multum operae *Victorius* contulit, ut ex his *Franc. Victorii* verbis patet „ Fu egli molto ben veduto da tutta la corte, ed il Papa stesso, il quale desiderava, che il Duca desse a' suoi nipoti la Signoria del Mon-

extat oratio luculenta & insignis, gratusque adeo Pontifici ea de caussa, Pontificiaeque familiae fuit, ut aureo torque donari, tituloque Equitis, & Comitis insigniri meruerit (1).

XXXII. Praestat heic ipsas *Iulii* Pont. Epistolas proferre, quae sunt huiusmodi,,

Iulius PP. III.

Dilecte fili salutem, & Apostolicam ben. Quum tu nuper a dilecto filio nobili viro *Cosmo Medices* Reipublicae Florentinae Duce unus ex sex Oratoribus per eum electis ad Nos salutandos ac venerandos, obedientiaequae officium nobis, & Sedi Apostolicae de more praestandum missus, cum laude, & dignitate id munus cum ceteris tuis collegis executus fueris, luculentamque, ac tua doctrina, & fama dignam orationem coram nobis in Senatu nostro habueris: ex quo iudicium dicti Ducis in te eligendo, tuamque virtutem in electione ei satisfaciendo, valde probavimus, volentes aliquo inditio nostram tibi benevolentiam etiam causa dicti Ducis, quem omni amore prosequimur, exhibere, licet ex tuo genere splendeas, & virtute propria fulgeas, ut tamen tuis ornamentis etiam nostra accedant, huiusque tuae ad Nos legationis, & nostrae in te dilectionis gratam memoriam conserves, te, quoad vixeris, Sacri Palatii nostri, & Aulae Lateranensis Comitem, Aurataeque Militiae Equitem cum omnibus alio-

Monte a S. Savino sua patria, come poi seguì, ordinò a *M. Federigo Donati* suo medico, e intimo confidente, che sotto pretesto di andare a visitar *Pietro* la sera stessa, che e giunsono in Roma, come litterato amico suo, gli dicessi nel progresso del ragionare, che non passava senza ammirazione, che il Duca non havesse presa subito questa resoluzione, e *Piero* solo ne dette conto a Firenze, e trattò il negozio. Vid. etiam *Fortunium Cronica Monsavinese Firenze per il Sermartelli* 1583. 4. *Cap. XXI.*

(1) *Franc. Victor.* l. c.

liorum Palatii, & Aulae huiusmodi Comitum, & eiusdem Militiae Equitum privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, praerogativis, honoribus, antelationibus, favoribus, gratiis, indultis, ac facultatibus, etiam Doctores in quacumque licita facultate, praevio examine, & trium Doctorum assistentium votis iuratis, ac Notarios publicos, Tabelliones, & Iudices, recepto prius ab eis solito fidelitatis iuramento, creandi, ac quosvis illegitimos, defectum Natalium undecumque, & quomodocumque provenientem patientes, absque tamen praeiudicio venientium ab intestato, legitimandi, ita ut ad omnes dignitates, gradus, ordines, & officia publica & privata, perinde ac si de legitimo matrimonio nati essent, admitti possint auctoritate Apostolica tenore praesentium facimus, constituimus, & deputamus, Tibique aureum Torquem in signum Equestris Militiae, ac dignitatis donamus, & tam illo, quam calcaribus auratis, ensque, & cingulo militari, ceterisque equestris militiae insignibus uti posse concedimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, legibus, statutis, & consuetudinibus, & iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die iiii. Maii M.D.L. Pontificatus Nostri Anno Primo (1)

Blo. el. Fulgin.

XXXIII. Multa autem habuit *Victorius*, quae ad hominum animos conciliandos plurimum valere consueverunt; nam praeter ingenii vim, & in forma summa

(1) *Extra*. Dilecto Filio Petro Victorio Sacri Palatii nostri, & Aulae Lateranensis Comiti, & Auratae Militiae Equiti. Exstat in Bibl. *Vict.*

ma quaedam oris ſpecies ac dignitas inerat, & in ſtatura decor; mira quoque in moribus ſuavitas, lenitasque amabilis, dulcisque cum ſermo, tum tota vitae, cultusque conſuetudo mitis, ac clemens. Plenus itaque decoris, & laudis, paullo poſt adventante autumno Florentiam revertitur (1). At Romani aeris inſalubritate, moleſta gravedine correptus, in Decimano ſuo per dies aliquot ſubſtitit; ut valetudini ſuae ſub clementiſſimo caelo conſuleret (2). Exinde vero ubi Florentiam advenit, menſe Septembri, *Clementis* Alexandrini libros a ſe purgatos omnium primus e Codicibus Laurentianae Bibliothecae ad vitam quodammodo revocavit, a *Marcello Cervinio* doctiſſimo Cardinale, cui opus obtulit, ad id potiſſimum incitatus (3): ipſe enim ampliſſimus Cardinalis, una cum *Gulielmo Sirleto* (4) ſedulam curam inpenderat, ut idem auctor integrior nitidiorque in manus eruditorum veniret; nactusque prae reliquis e Bibliotheca *Rodulphi Pii* Carpenſis vetuſtiſſimum exemplar Protreptici, ac Paedagogi, ſcriptori pereunti, ac pene iam tenebris obruto lumen adtulit (5).

XXXIV. *Cle-*

(1) Redeunti *Victorio* Senis obviam proceſſit *Salluſtius Piccolomineus* V. Epp. Lib. II. p. 38.

(2) V. *Vict*. Ep. ad *Salluſtium Piccolomin.* Dat. ex decim. Kal. Sept. Lib. II. Epp. p. 40.

(3) Magnificae huius editionis exemplar in pergameno excuſum exſtat in Bibl. *Magliab.* Vid. Ep. ad *Marc. Cervinum* operi praemiſſam Epp. Lib. II. p. 38.

(4) Variar. Lection. Lib. XIV. Cap. XVIII.

(5) L. c. Prodiit primum *Clemens* Alexandrinus Flor. typis *Laur. Torrentini* hoc anno, de quo ita loquitur Epp. ad Germanos Lib. I. p. 13 Omnem enim olim machinam adhibui *Torrentino*, ut inpellerem hominem ad *Clementem Alexandrinum* formis excudendum: quod vix ille, ſpiſſeque fecit, ſaepe opere intermiſſo, ut non ſemel deſperarim, me umquam finem eius rei viſurum. Quum autem poſtea aliquando ſuadera ipſi coepiſſem, ut aliis Graecis Scriptoribus inprimendis incumberet, numquam quod ſtudui, eſ-

XXXIV. *Clementem Alexandrinum* ſubſequuta ſunt *Xenophontis* Athenienſis *ἀπομνημονεύματα*, quod ipſi ad auditores ſuos ab omni labe vitioque purgandos ob ſententiarum gravitatem apta maxime videbantur; exprimitur enim in eo libello imago vitae *Socratis*, vel potius ſanctiſſimae morum diſciplinae perfectiſſimum exemplar proponitur (1). Praeterea *Platonis* aliquid Epiſtolarum ipſis adpoſuit; utque verborum elegantiam, numeroſque ſcriptoris doctiſſimi deguſtarent, ſumſit e multis ſermonem habitum a *Socrate* de amicitia, quem omnibus ad vitam honeſte, iucundeque traducendam adcommodatum arbitrabatur (2).

XXXV. Paullo poſt *Ariſtotelis* libros de optimo ſtatu Civitatis ab innumeris pene ſordibus expurgavit, eoſque ad *Io. Caſam* Beneventanum Archiepiſcopum dono miſit, quem voluit tamquam arbitrum, atque exiſtimatorem facere iudicii, ſedulitatiſque ſuae (3). Perturbato Chriſtianae Reip. ſtatu *Alexander Farneſius* ampliſſimus Cardinalis Florentiam venit (4), ut toto animo ſtudiis bonarum artium incumberet: & multos quamvis ſecum haberet eruditos, & eloquentes viros, *Victorium* tamen in ſubſidium vocavit, quo cum optimos graecae, ac latinae linguae auctores legeret, ac volutaret (5). Tam honeſtae Cardinalis voluntati inſervire ſatagens, lectionemque graviſſimorum ſcriptorum adiuvare, *Demetrii*

 Pha-

efficere potui. Recuſus fuit Heidelbergae typis *Hieronymi Commelini* A. 1592. in fol. curante *Friderico Sylburgio*, qui doctiſſimorum hominum, inprimiſque *Victorii* adnotationes addidit. *Victorius* enim *Clementem* a ſe editum, notiſque marginalibus illuſtratum, quem pro nova huius ſcriptoris editione, quam moliebatur, paraverat, lubentiſſime poſtmodum *Sylburgio* muneri dedit, ut ipſemet teſtatur in Ep. nuncupatoria in Praefat & fuſius oper. pag. 353.

(1) Epp. Lib. II. p. 41.

(2) Ibid.

(3) Ep. ad *Caſam* data eſt Eid. Quinct. MDLII.

(4) V. *Io. Bapt. Hadrianum* Hiſtor. Flor. Lib. VIII.

(5) Epp. ad *Victor*. T. I. p. 82.

Phalerei Commentarium, quo adcurare elocutionis partes, simulque vitia eiusdem, ut facile caveri possint, traduntur, eodem *Alexandro Farnesio* auspice, ad fidem veterum Codicum in vulgus dedit Florentiae A. CIϽ. IϽ. LII. (1).

XXXVI. Liceat mihi hoc loco in medium proponere, quae pro evulgatione Florentinorum Pandectarum *Victorius* gessit. Extat in Gazophylacio Magni Etruriae Ducis vetustissimum illud Pandectarum exemplar quadratis scriptum literis, quod esse illius Codicis, quem *Iustinianus* in Italiam miserat Archetypon, eruditi olim, atque in his *Christoph. Landinus*, ac *Mars. Ficinus* suspicabantur. Illud Pisis adservabatur, quum, ut ferunt, Amalphi prius omnem supra memoriam fuisset. Einde adceptum Pisani magnum foris nomen, marique imperium obtinentes, quod *Innocentium II.* Pont. Max. & *Lotharium* Caesarem II. instructa classe adversus *Normannum Rogerium* adiuvissent, egregiae navatae operae monumentum retulerunt. At Florentini per *Ginum Caponium*, A. S. MCCCC[redacted]VI. Pisis in potestatem Populi Florentini redactis, illud in perenne relatae victoriae monumentum Florentiam transtulere. Postera autem aetate *Laelius Taurellius* animadvertens, *Cosmum* relictas a Maioribus suis literarias opes nolle in tenebris iacere, ut Principi suo, non solum opera forensi, sed etiam bonis in literis excitandis indulgeret, alta mente concepit, ut egregius, ac venerandus liber in lucem emitteretur. Quare *Laelii*, & *Francisci Taurellii* filii cura, atque iti-

(1) Ita *Victor.* in Ep. nuncupatoria dat. Flor. Eid. Aprilis MDLII. quae consulenda Epp. Lib. II. pag. 45. Constat Auctorem hunc ante annum MDXLVII. *Vict.* edidisse, ut auditorum suorum commodis inserviret, quum magna esset penuria *Aldini* exemplaris Epp. Lib. I. p. 23.

itidem *Petri Victorii* industria (1) qui graece potissimum tradita, quae frequentissima sunt, recensebat, opus X. Annorum, Florentiae typis *Laurentii Torrentini* quam emendatissime prodiit (2).

XXXVII. Nova quoque laudis adcessio facta est *Victorio*, editis XXV. libris variarum Lectionum, quos e reconditis Graecorum literis, tamquam ex uberrimo omnium scientiarum fonte depromsit (3). Quum enim quosque latinae linguae scriptores diligenter evolveret, & in legendo plura animadverteret, quae aut expressa de Graecis scriptoribus videbantur, aut eorum doctrina poterant adiuvari, alia quae non satis fuerant ab interpretibus declarata, aut librariorum oscitantia corrupta, ne aliquando perirent, servato ordine, quod in notando olim sequutus fuerat, in unum congessit, & auspice *Alexandro Farnesio* amplissimo Cardinale, in turbam dedit (4). Ex nonnullis Ro-

(1) *Io. Nicotius* in Ep. ined. Dat. Nemausi IV. Eid. Apr. 1551. „ Id vero est te curaturum ad me Pandectas, quas tum Torrentino dare cogitabas „.

(2) Vid Ep. *Franc. Taurelli* splendidissimae huic editioni praemissam, & Ep. ipsiusmet *Victorii*, ad posteriores XIII. libros variar. Lection. Praeterea in castigation. in *Colum.* de Re Rustic. p. 70. adfirmat, se diu Florentinas Pandectas easque editas pertractasse „ Non exemplar ipsum semper consului, sed habui excusos formis libros, quos cum antiquis illis *Ang. Politianus* studiose contulerat, eosque quantum mihi commodum fuit pertractavi. Illi enim quoque publici sunt „ Ceterum carissima haec editio cum notis MSS. *Ang. Politiani* exstabat *Victorii* aetate in Bibliotheca Laurentiana, ex qua superiorum Custodum incuria ablata est, mea autem diligentia reperta, ut spero, Caesareae Bibliothecae restituetur. Hanc iacturam vehementer indoluit *Brencman.* Histor. Pandect. Lib. IV. Cap. I. p. 327. *Mencken.* in Vita *Politiani* p. 308.

(3) Epp. ad *Victor.* Tom. I. p 92. *Io. Bapt. Arcucius* Ep Dat. Neap. III. Non. Martii 1559. Menda aliquot, quae in hoc opere inrepserant, amice cum *Victorio* communicavit Epp. ad *Vict.* l. s. p. 119.

(4) Ep. dat. VII. Kal. Sept. MDLIII. Einde vero A. MDLXVIII. Alios XIII. libros Var. lect. edidit 4. quos *Ferdinando Medicea* consecravit. Ep.

Romanis legibus heic restitutis, adparet, *Victorium*, unum fuisse ex iis, qui criticae Iurisprudentiae vel fundamenta iecerunt, vel ad hanc nobilissimam facultatem adsequendam, facem iis, qui subsequuti sunt, praetulerunt. Qua quidem in re, vel socii, vel *Victorii* aemulatores fuere *Ant. Augustinus* (1), & *Iac. Cuiacius* (2), quorum primus Florentiam venit, ut pretiosissimos Legum Codices Laurentianae praesertim Bibliothecae excuteret, alter vero eius libros, ut antiquas emendaret leges, studiosissime consulebat.

XXXVIII. Per id quoque tempus habuit in animo diligentia, ac studio suo tollere menda, quae in politissimis *Cornelii Celsi* scriptis visuntur, & in eo uti auxilio, atque auctoritate vetustissimi illius Codicis, qui in Bibliothecae *Mediceae* sacrario adservatur. At quum audisset *Sighisellium* quemdam Bononiensem, doctum & adcuratum virum in eo plurimum elaborasse, adfirmaretque se brevi vigilias illas suas editurum, ne laudi, atque honori ipsius videretur invidere, abiecit omnem illam suam cogitationem, & quidquid potuit operis ad eam rem perficiundam, illi ultro praebuit (3).

XXXIX. Men-

Ep. d. XIV. Kal. Ian. MDLXVIII. 4. de his fuse loquitur in Ep. ad *Ioachim. Camerar.* Epp. ad Germ. Lib. II. p. 81. & in Ep. ad *Casel.* ibid. p. 83. Denique omnes Variar. Lection. libros in unum volumen redegit, protulitque typis *Iunctarum* A. MDLXXXII. fol. Opus hoc ad libros usque L. producere animo volutavit, ut adparet ex Ep. ad *Didacum Covasruviam* Ep. Lib. VIII. p. 173. *Franc. Victor.* l. c. ,, Aveva animo di condursi fino a cinquanta, & aveva preparato nella mente bellissimi luoghi, ma impiegato in studi più gravi, non gli è venuto fatto di metterlo ad effetto.

(1) V. Epp. Lib. V. p. 112. Lib. VI. p. 145.

(2) Variar. Lection. Lib. I. Cap. XV. Observat. *Cuiacii*, & alibi. Praeterea maxima *Victorium* inter ac praestantissimos illius aevi legum interpretes consuetudo intercedebat, inter quos honoris gratia recensendi sunt *Ant. Augustinus*, *Laelius*, & *Franc. Taurelli*, & *Didacus Covasruvias*.

(3) Vid. Ep. ad Germ. Lib. II. p. 78. Ep. ad *Georg. Fabricium* dat. Flor. Eid. Ian. 1568.

XXXIX. Mense Octobris A. CIↃ. IↃ. LIII. in Senatorum numerum *Victorius* admissus est. Erant ii quadraginta octo, apud quos numeratis suffragiis componendae Civitatis, declarandique Principis summa erat potestas, ut imago quaedam deploratae libertatis superesset (1).

XL. Florebat Romae temporibus illis *Marcellus Cervinius* amplissimus Cardinalis, is, qui postquam *Iulius III.* e vivis excessit, Pontifex Maximus factus est D. V. Eid. Aprilis. Tanto imperio, ac potestate obtenta, ut initium rerum, actionumque suarum ab illustri aliqua laude duceret, faciendum sibi esse existimavit, ut quibus in terris homines essent doctrinae laude praestantes, illos ultro ad dignitates eveheret. Quare *Victorium* inprimis, quo cum familiarissime vixerat, ad se statim venire iussit. Multas enim viri optimi, magnasque animi dotes maximi fecerat, tum vero apertum simplexque hominis ingenium, suae ipsius voluntati, atque naturae consimile, ac par, plurimum semper adamaverat. His prospere cedentibus, *Victorius* tanta est voluptate perfusus, ut difficillimi temporis acerbitatem ingenti consolatione leniret. Itaque venia a Magno Duce inpetrata, ubi Romam advenit (2), dici vix potest, quibus effu-

(1) Videnda est Ep. quam hac occasione *Victorius* ad *Iacobum Guidium* Magni Ducis a Secretis exaravit die XXIX. Octobr. MDLIII. Prof. Fior. Part. IV. Vol. I. n. 13. *Franc. Victor.* l. c. Una extat inter Epp. a nobis praetermissas *Laur. Minori* ad *P. Victor.* dat. Pisis V. Kal. Ian. 1553. qua ei de adepta Senatoria dignitate gratulatur. Inc. „ Minime mirum tibi debet videri, ornatiss. *Victori*, quod nondum tibi gratulatus fuerim amplissimam illam totius Civitatis nostrae dignitatem, qua tu pro tuis maximis, ingenuisque animi dotibus cum summa omnium bonorum laetitia, Opt. Principis nostri liberalitate, auctus, atque honestatus fuisti &c.

(2) *Franc Victor.* l. c. „ Deliberò di andare a Roma, & su questo con buona gratia del Duca, la qua-

fufissimi animi significationibus a doctissimo Pontifice exceptus fuerit.

XLI. Iamque, inclinatione temporum fortunaeque perterritus, Romae consistere moliebatur *Victorius* honorificentissimo muneri Praefectus Pontificiarum literarum, quas Brevia vocant (1). Durum autem est, & arduum admodum in terra gravi, & aspera servitute oppressa quempiam exoriri, qui animum erigat ad honesta studia, ac toto pectore virtutem sequatur, ac colat (2). Ut autem res altius repetatur, Senensis Populus ad *Henricum* Gallorum Regem defecerat, urbe & arce pulsis Hispanorum praesidiis, quod a *Didaco Hurtado Mendoco* in ea Civitate Imperatoris procuratore, arx aedificari caepta fuisset, ut facilius Senenses in officio, & *Caroli V.* obsequio continerentur. Audita Senatum defectione Neapolitanus Prorex *Petrus de Toleto*, iussu Caesaris A. MDLIII. quum summa iam hyems instaret, in Etruriam XX. millia peditum miserat, quo ipse etiam Neapoli solvens, adnavigavit. Post varia Gallos inter & Caesarianos certamina, quum omnia direptionibus, incendiis & caedibus per Etruriam delerentur, *Iulius III.* Pont. Max. Viterbium adcessit, ut ex bel-

quale apparse manifestamente, perche essendo egli de' Capitani di Parte, il Duca per suo moto, volse, che *Iacopo* suo figliuolo gli serbassi l'ufizio, & perchè il viaggio per terra era pericoloso, volse che andassi con *D. Giovanni Mandric*, che era Imbasciatore dell' Imperatore, & andava per mare.

(1) L. c. Furono cosa maravigliosa i segnalati favori, che gli fece, volendolo a ragionar seco, non ostante il cumulo de' negotii, & ammettendolo alle più segrete parti delle sue stanze, intanto che molti cominciavano a ricercarlo, come intercessore. Il Papa trattava di volergli dare la Segreteria de' Brevi. Vid. huius Pont. Vitam a *Polidorio* conscriptam, in qua pluries de *Victorio* mentio incidit Romae MDCCXLV. 4. Item *Vict.* Ep. ad Card. *Rob. Nobilium* Epp. Lib. III. p. 55. ad *Ioannem Casam* ibid. p. 56. ad *Guilielm. Sirletum* ibid. Lib. VI. p. 138. Lib. IX p. 221.

(2) Epp. ad German. Lib. I. Ep. II.

bellantium nutu urbem sequestram adciperet, finemque discordiis inponeret. Caesariani, mortuo Prorege, rerum omnium, pecuniaeque praesertim egentissimi, Montis Illicini obsidionem solvunt; Cardinalis Ferrariensis, qui Senarum imperio praeerat, aliquot initis conditionibus, excessit, & *Iulius* Pont. re infecta, Romam revertitur. *Cosimus Mediceus* opportunissimam hanc nactus occasionem, Senis ultimam adtulit servitutem; nam quod Ilva suae ditionis insula a Galliae Rege peteretur, *Carolum* Imp. Gallis infensum, ad instaurandum Senarum bellum, se laboris socium pollicitus, sollicitare non destitit. Bellum itaque non sine literarum iactura, ineunte anno CIↃ. IↃ. LIII. Senensibus intulit, qui tandem fame coacti, Kal. Maii A. CIↃ. IↃ. LIV. in Caesaris, & einde in eiusdem *Cosmi* potestarem redacti sunt.

XLII. Sed, ut unde discessimus revertamur, *Marcellus II.* Prid. Kal. Maias, quae rerum humanarum vicissitudo est, apoplexi conreptus, paullatim omnes sensus amisit, ac sequenti nocte diem obiit suum (1). Haec autem gravis plaga ut *Victorium* confecit, ita animos bonorum omnium maxime perturbavit. Quare amicis suis valere iussis, Roma decessit non sine lacrymis, & pluribus diebus in agro Piceno peragrando consumtis (2), licet potentissimi Reges (3) ipsique Bononienses eum ad se quisque magnis propositis praemiis

g

(1) V. Epp. ad *Victor.* T. I. p. 105. a 108.

(2) Pisauri occurrit *Io. Casae*, qui Pontificiis literis Romam evocabatur. Vid. Praefat. *Victorii* ad *Casae* Latina Monim. *Io. Bernard. Gualandius* in Ep. a nobis omissa dat. Prid. Kal. Quinctil. 1556. ex Valle Vmbrosa haec habet „ Qua dies aliquot, quum Forosempronio superiore anno pertransisti, &c.

(3) Ex *Victor.* Ep. ad *Io. Bapt. Giraldum* Dat. Flor. VI. Kal. Quinct. 1554. T. I, p. 102. eruitur a Sabaudiae Duce ad Montis Regalis Academiam evocatum fuisse „ Tu vero laeto ani-

miis adliceret, maluit ad Patriam sibi carissimam demigrare (1). Ibi agrorum culturae rursus animum adplicuit, quum praecipue *Guilielmus Sirletus* ei suas aliquot in veteres Geoponicos animadversiones misisset, quos non secus ac de latinis fecerat, castigare *Victorius* sedulo cogitaret (2).

XLIII. Per haec tempora Florentiam adventavit *Enricus Stephanus*, *Ruberti* filius Parisiensis typographus, probus adolescens, ac omni politiori literatura supra aetatem instructus. Divertit ille in *Victorii* domum, gravissimo testimonio *Bernardini Maphaei* Cardinalis ornatus, qui pro ea, qua bonarum artium studiosos benevolentia complectebatur, ipsum *Victorio* mirifice commendaverat (3). Tum ei *Stephanus* suave, lepidumque *Anacreontis* Carmen, a se in antiqui libri tegmine forte inventum, quod heic proferimus, dedit muneri.

Λέγουσιν αἱ γυναῖκες
Ανακρέων γέρων εἶ:
Λαβὼν ἔσοπτρον, ἄθρει
Κόμας μὲν οὐκέτ' οὔσας:
Ψιλὸν δέ σου πρόσωπον.
Εγὼ δὲ τὰς κόμας μέν,
Εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
Οὐκ οἶδα: τοῦτο δ' οἶδα,
Ως τῷ γέροντι μᾶλλον
Πρέπει τὰ τερπνὰ παίζειν,
Οσῳ πέλας τὰ μοίρης.

XLIV. Con-

animo istic vive, & magnis istius regionis commodis libens fruere: ego certe tibi adfirmo, ac vere sincereque praedico, nisi aetas mea iam gravis impediret, ac si id per Principem nostrum facere mihi liceret, me libenter ad istum consessum, gregemque doctissimorum virorum, ad quem etiam invitatus sum, concursurum fuisse.

(1) *Franc. Victor.* l. c. *Salviat.* & *Bruckerus* ll. cc.

(2) V. *Victor.* Ep. ad *Sirletum* dat. VI. Martii MDLVI. Prof. Fior. Part. IV. Vol. IV. L. VII.

(3) Var. Lect. Lib. XX. Cap. XVII.

XLIV. Contra ea *Victorius* humanissimo hospiti donavit *Aeschyli* Atheniensis tragoedias a se purgatas. Erant enim ad ea tempora corruptae undique ac debiles, quin & plurimae iam perierant, & nonnullae, quae erant reliquae, foedissimis mendis scatebant. Ex iis itaque turpes maculas eluit, & omnium primus integram *Agamemnonem* repperit, cuius fabulae prima tantum pars, atque ea quidem pusilla circumferebatur (1). Nec quidquam omisit, quod ad eius restitutionem faceret. Vbi enim adcepit, Romae in Bibliotheca *Alexandri Farnesii* summi Cardinalis *Aeschyli* inveniri volumen, in quo haec fabula legeretur, eam a se descriptam, a *Guilielmo Sirleto*, postmodum amplissimo Cardinale, conferendam censuit. Quod vero in hoc munere obeundo comes *Victorio* fuit eruditus ac strenuus iuvenis *Barptolemaeus Barbadorus* (2), ita & ipsum participem laudis, quam ex hac diligentia consequeretur, habere voluit.

XLV. Quantum olim studium, fidemque in *Tullii* Epistolis ad familiares emendandis adhibuerit, iam supra meminimus. Commodum autem illi fuit, post tot annorum spatium eidem operi incumbere. Exstat in *Medicea* ad *D. Laurentii* Bibliotheca antiquissimus harum Epistolarum liber, cuius iampridem auctoritate usus fuerat. Ad eum inprimis rediit, ac veteri scribendi ratione servata, praestantissimum exemplar A. MDLVIII. nitidissimis formis expressit (3). Est autem paene vetustatis illius, cuiusmodi pauca reperiuntur

 pri-

(1) Haec *Victor.* testatur in Ep. huic editioni praemissa, quae prodiit ex officina *Henrici Stephani* MDLVII. 4. Vid. Ep. ad *Ioachimum Camerarium* Lib. I. Epp. ad Germanos Ep. I. in qua fatetur *Laur. Torrentinum* hoc *Victorii* opus excudere renuisse.

(2) Comment. ad Poetic. *Arist.* Lib. I. p. 161.

(3) Epp. Lib. III. p. 69.

priscorum hominum monumenta, non tantum e charta, fragilique hac materia, verum & e lapidibus caementisque constructa. Quid enim tanta temporis longinquitas non conficit, atque consumit?

XLVI. Iacebat praeclarum *Aristotelis* opus de arte Poetarum, nec alios adhuc sui amatores nactus fuerat, praeter *Georgium Vallam*, *Alexandrum Paccium*, *Franc. Robortellum*, & *Vincentium Madium*, qui illud vel latine verterant, vel cum antiquis libris contulerant, vel singulas ipsius sententias studiose perpenderant. Hinc *Victorius* incredibili ductus studio, optimum scriptorem adiuvandi, quum olim diligenter libros eius de arte dicendi legeret, atque illustraret, eodem tempore huius libelli obscuritate perspecta, non alienum duxit, ipsi quoque aliquid lucis adferre. Quod quidem opus, uberrimis commentariis locupletatum, *Cosmo Mediceo* auspice, A. MDLX. publica luce donavit (1).

XLVII. Kal. Quinctil. A. CIↃ. IↃ. LXI. summopere est delectatus vario & eleganti Poemate, a *Petro Angelio Bargaeo* de venatione conscripto (2), quod vix formis excusum ad *Victorium* sibi amicissimum miserat, ut acre eius iudicium, antequam illud in turbam daret, experiretur (3). Praeterea quum *Pius IV.* Pont. Max. post instauratos Christianorum mores, animum ad urbis ornamenta convertisset, officinam constituere libris Sanctorum Patrum adcurate, & integre In-

(1) Fol. typis *Iunctarum*, a quibus iterum A. MDLXXIV. recusum fuit V. Epp. ad Germ. L. IV. Ep. 10.

(2) *Victorii* potissimum officiis apud Etruriae Ducem. *Bargaeus* Professoris eloquentiae munus in Pisana Academia obtinuerat V. Epp. ad *Victor.* T. I. p. 73.

(3) Prodiit Lugduni apud *Seb. Gryph.* Videnda est *Victorii* ad *Bargaeum* Ep. Lib. IV. p. 43. quae etiam recusa fuit ante eiusdem Poematis editionem Florent. ex typographio *Iunctarum* A. 1568. 8.

inprimendis cogitavit. Quare *Alexander Farnesius* maximus Cardinalis *Victorium* consuluit (1), ut sibi quae ad id paranda essent, amice communicaret (2). Per id quoque tempus, ut *Amulio* Cardinali viro doctissimo morem gereret, *Plutarchi* opera sedulo recognovit, ipsique dono dedit (3).

XLVIII. Haec

(1) Proferenda est Ep. quae exstat in Biblioth. *Victoria* Romae „

Magnif. M. Pietra,

Occorre, che N. S. vorrebba drizzare una stampa qui in Roma, & trattandosi dell' ordine, & modo, che in ciò si averia da tenere, averei a caro intendere il parer vostro; per il che vi piacerà darmene avviso, & scrivermi minutamenta la spesa „ e desidererei parimente, che mi deste conto dello condizioni, con che il *Torrentino* entrò in tale impresa costì, & tutto mi sarà caro intendara quanto più tosto, per poter tirare questa materia innanzi, la quale è molto a cuore a S. Santità. Aspetto adunque una risposta, e con tutto il cuore mi vi raccomando. Di Roma alli 22. di Febbraio 1561.

Vostro il Card. Farnese.

(2) Anno 1564. haec officina publico literarum commodo refetata est. V. *Oldoin.* in addit. ad *Ciaccon.* T. III. p. 881.

(3) In Ep. *Silvii Antonian.* qui postmodum Card. fuit, dat. 21. Martii 1562. MS. Romae in Biblioth. *Victor.* „ Monsig. Illustriss. Card. *Amulio*, il quale ama, & stima VS. grandemente, desidera quanto dir si possa qual suo *Plutarco*, emendato da lei in tanti luoghi. Ex alia Ep. ibidem *Symonis Pasquae* Episcopi Sarz. „ Il Sig. Oratore del Sig. Duca vostro, mi à portato le correzioni sopra le Opuscoli di *Plutarco*, quali mi sono state tanto chare, quanto cosa potessi al presente ricevere; ne dubito VS. avergli durato grande fatica, come per la sua mi scrive, e per questo maggior obbligo ne tengo a Vostra Signoria desiderando .... ne quella dubiti si abbia a comunicare a persona alcuna, giacchè io veggo questa essere vostra volontà. Io starò bene aspettando il fine di questo sacro Concilio &c. Di Trento alli 23. di Marzo 1562.

D. V. Signoria

Quanto Fratello il Vescovo di Sarzana.

Adservantur in Bibl. *Victor.* *Plutarchi* Opuscula LXXXXII. &c. ex editione *Aldi Pii* M. R. Venetiis mense Martii M. D. IX. in fol. Graece tantum excusa cum plurimis MSS. *Victorii* adnotationibus, cuius nomen ita adscribitur „ *Petri Victorii* καὶ τῶν φίλων. Itemque *Plutarchi* Vitae illustr. Viror. Venet. in aedib. *Aldi* MDXIX. fol. cum MSS. eiusdem *Victorii* animadversionibus.

XLVIII. Haec inter gravissima quaedam controversia suborta est de summo gradu honoris, *Cosmum* inter magnum Etruriae Ducem, & *Alphonsum* item Ferrariensium Principem (1); alterum socerum, alterum virum sororis *Maximiliani* Imperatoris, qui eiusmodi quaestionis Iudicem se aequissimum praebuit. *Victorius* interim Principis sui caussam tueri non destitit, collegitque scripto quodam argumenta plurima, quibus docuit, id honoris Florentinae Reip. eiusque Principi iure ac legibus non posse eripi (2). Quumque multum de ea re in utramque partem disputatum esset, statutum est ante Caesaris tribunal esse caussam dicendam. Quare *Ludovicus Antinorius* (3) ad *Maximilianum II.* Imperatorem orator ab Etruriae Duce renunciatus est, qui secum *Bellisarium Vintam* adduxit. Utrosque, quos plurimum adamabat *Victorius*, dimisit non sine literis ad *Io. Cratonem* Archiatrum Caesaris datis, quibus itidem Principis sui caussam Viro amicissimo commendavit.

XLIX. At nihil magis incertum est rebus humanis, nihil quod tam facile dilabatur, ac fluat: dumque prosperior videtur fortuna, eo magis in nostrum pertinax exitium ludit. Quod quidem Decembrio mense A. MDLXII. experta est *Medicea* Familia. Quum

(1) Caussa agebatur, an Ducis Ferrariensis Legati Reip. Flor. Ducis Legatos praecederent.

(2) *Victorii* opusculum, quod extat in Bibl. *Magliab.* hunc praefert titulum „ De maxime dignitate *Cosmi Medicis* Ducis Reip. Florentinorum, ac Senensium, qua demonstretur, ipsum vincere in hoc certamine honoris aemulum ipsius *Alphonsum Estensem* Ducem Ferrariensium, In fine haec leguntur „ Ego *P. Victorius*, Patricius Florentinus, & Senatorii ordinis, Auratae quoque Militiae Eques, Comes item Pelatinus manu proprie subscripsi, & obsignavi &c. Alii quoque Germaniae, Galliae, atque Italiae praestantissimi Iurisconsulti Magni Ducis caussam propugnarunt, ut videre est in citato Volumine Biblioth. *Magliabechianae*.

(3) Vid. Epp. ad German, Lib. II. p. 84.

Quum enim *Ioannes* Cardinalis & *Gratias*, *Medicei* Fratres in saltibus, lustrisque Pisanis cum canibus versarentur, suborta lis est inter utrosque; animique ita exarsere, ut consertis manibus *Gratias*, *Ioannis* [illegible] pugione transfegerit: quo vulnere adfectus, p[illegible] post ad Labronis portum naturae concessit, dum an[illegible] aetatis ageret XIX. Hoc casu audito, dici vix potest, qua ira exarserit *Cosmus*, pia licet uxor nil praetermiserit, quo eius animum iratum offensumque leniret. Tum forte sanctissimi dies adpropinquabant, quibus Sacerdotes memoriam recolunt acerbissimae Christi necis, qui salutem nobis suo interitu dedit: quum ideo sibi blandiretur ea de re Magni Ducis animum posse amoliri, *Gratiam* ad patris pedes veniam inploraturum adduxit. At truculentus homo salutari uxoris consilio nequaquam se inflexit, atque ut exitiali proposito deserviret, extracto breviore gladio infelicissimi iuvenis pectus transfodit, quo horrendo adspectu percussa mater, exanimis humi procubuit, & obiit.

L. *Ioanni*, & *Eleonorae Toletanae* in Laurentiana Basilica more institutoque maiorum parentari decretum est, alteri ad VII. Kal. Dec. alteri ad IV. Kal. Ianuar. Itaque *Victorio* inpositum est onus utrosque elegantissimis orationibus laudare, in quibus rem acerbam, ac omnibus paene seculis inauditam, atrocitatem casus, omnem aliam fortunae iniquitatem superantis, dissimulare coactus est (1). Nam quum propter rerum omnium copiam, atque adfluentiam, plerumque Principes, humanae naturae vitio, nimium sibi indulgeant, mul-

(1) Exstat rarissima quaedam collectio Latinorum, Etruscorumque poematum in obitu *Ioannis*, ac *Gratiae*, necnon *Eleonorae Toletanae*, in unum congesta ab *Ludovico Dominico* Flor. MDLXIII. 4. Ibi legitur *Victorii* carmen, vulgo *Sonetto* nuncupatum. Vid. & Ep. *Victor.* ad *Iordanum Ursinum* Epp. Lib. IV. p. 105.

[illegible] Fiorent. pag. 723. 724. tom. 2

multosque ob eam caussam circa se habeant adsentatores viles, imperitos, callidos, longe ab illis perterrita refugit veritas, cuius ignoratione imperia existunt [illegible], [illegible], inimica veritati, plena turpitudinis, [illegible] calamitatis.

LI. [illegible] vero voluptatem maximam *Victorius* sensit, humanissimis acceptis literis ab *Io. Alberto* Megapolensi Duce, cui suos in *Phalereum* Commentarios dono miserat (1). Familiari siquidem consuetudine utebatur, non eiusdem *Ioannis Alberti* modo, sed & *Ioachimi Friderici* Brandemburgensis Marchionis, cum quibus literarium commercium diutius coluit. Favebant enim utrique totis viribus, atque opibus virtuti, ac bonis artibus; quod quidem infrequens, & raro omni aetate contigit, ut qui valde instructi sunt externis bonis, iidem animum ornare, atque expolire summopere studeant. Einde vero libenter audivit *Victorius*, *Guilielmum Sirletum*, *Caroli* Card. *Borromaei* officiis, itemque *Angelum Nicolinium* a *Pio IIII.* P. M. in summorum Card. collegium fuisse admissos (2).

LII. Iamque ab A. CIϽ. IϽ. LVI. fuerat inmatura morte praereptus *Io. Casa*, quem inter, & *Victorium* arcta, plurimisque confirmata officiis consuetudo intercesserat (3). Quare quum aliter nequiret vir probus & in-

(1) Epp. ad German. Lib. I. p. 20. 39. seqq. Epp. ad *Victor.* T. I. p. 135. 145.

(2) Epp. *Vict.* Lib. V. p. 125. seqq. & nostrae edit. T. I. p. 150.

(3) Exstat elegantissima *Ant. Beniviens* ad *Victorium* Ep. de morte *Io. Casae* D Pisis Non. Dec. 1556. a nobis omissa. Ex ea, quae sequuntur, excerpsimus „ Percusserat atrox nuntium aures, literarum columen, virtutum domicilium, Civitatis nostrae lumen extinctum esse „ quando aliquis emerget, cui tam facile succedat, suavissimis versibus eruditorum aures demulcere, qui vetustum seculum repraesentet, nostratibus poetis certet? Addas auctoritatem, gratiam, dignitatemque viri, quamquam melius fortasse fuit ulcus hoc non adtingere; quum enim numquam ad eam dignitatem, quae illi omnium con-

ingeniosus antiquae amicitiae servire, hac una quae restabat via declarare ei nullo pacto voluit. Curavit enim ut Latina *Casae* monimenta, tam vincta, quam soluta conscripta oratione A. MDLXIV. efferrentur in lucem (1). Editionem [illegible] *Orat*[illegible], huius praeclari [illegible] aetatus, qui etsi [illegible] nobilissimus, [illegible] sibi laudi [illegible] hoc edito monimento se dignum tanta sanguinis, egregiaque virtutis coniunctione p[illegible]. Prodiit [illegible] hoc eodem anno, *Victorio* curante, ex officina [illegible] *rum Aristotelis* de Arte Poetica liber, duobus vol[illegible] minibus comprehensus, quorum primum Graeca verba, alterum latina praeferebat.

LIII. At dum literis, musisque vacaret A. CIↃ. IↃ. LXV. *Franciscus*, *Cosmae I.* filius, Magnus Etruriae Princeps, cum *Ioanna* nupsit, nata Hungariae, ac Bohemiae Regina, *Ferdinandi I.* F. Augusti, & *Maximiliani* item II. Imperatoris sorore (2). Ea occasione grandia publicae laetitiae argumenta Florentini dederunt. Nonnulli enim, in quibus *Victorius* (3) pompam

h hanc

consensu debebatur, evectus fuerit, videtur, eamdem adversam fortunam expertus esse, quam reliqui omnes ornati, atque honesti viri quotidie experiuntur „ nihil ei aliud ad amplissimum sacerdotium defuit, quam summus ille dignitatis apex, quem quidem saepe indignis ultro delatum audimus &c. In Bibl. *Magliab.* Cl. VII. n. 346. Cod. exstat, in quo *Io. Casae* carmen legitur ad *P. Vict.* quod etiam legitur Tom. IV. Oper. *Casae* p. 21. edit. Venet. itemque nonnullae eiusdem *Victorii* Epistolae.

(1) *Io. Casae* Latina monimenta, quorum partim versibus, partim soluta oratione scripta sunt. Flor. ex officina *Iuntar.* 4. Heic nonnullae *Victorii* ad *Casam* Epistolae, ac *Casae* eiusdem carmen ad *Victor.* occurrit. V. Epp. Lib. I. p. 116. Adservantur in Biblioth. *Victoria* Romae „ Rime e Prose di M. *Giovanni* della *Casa*. Venezia per *Nicolò Bevilacqua* MDLVIII. 4. cum adnotationibus MSS. *P. Victorii*.

(2) *Ex P. Victorii* Ep. ad *Cosmum Medicem* Dat. Eid. Aprilis MDLXV. adparet, optimum Principem [illegible] huius magni, ac solidi gaudii *Victorium* participem reddidisse.

(3) Librum edidit de laudibus *Ioannae* Austriacae Flor. in officina *Iun-*

[illegible] omnem ludorum, & gaudia faustissimi thalami celebrarunt, alii picturis, formisque luculentissimis civitatem exornarunt, alii denique omni genere spectaculorum populum oblectarunt. Ipse *Pius IV.* Pont. Max. *Carolum Borromaeum*, sororis filium, summum Cardinalem, & post obitum inter superos relatum, ut faustissimis nuptiis divinam opem rite adprecaretur, Florentiam misit. Dici vix potest quanta fuerit laetitia perfusus *Victorius*, qui pluries amplissimum Cardinalem adiit, eique postmodum *Terentii* fabulas, a se expolitas, & impressas, una cum *Faerni* eiusdem *Caroli* Cardinalis familiarissimi emendationibus, dedicavit (1).

LIV. Au-

Iunctarum MDLXVI. 4. quem *Francisco Mediceo* Coniugi dedicavit. Haec Oratio habetur etiam in Collectaneis orationum gratulatoriarum Hanoviae typis *Wenchelianis* apud heredes *Io. Aubrii* A. MDCXIII. p. 322. Italice quoque traducta Flor. prodiit A. MDLXVI. 8. apud *Iunctas*.

(1) Prodiit haec nitidissima editio Flor. typis *Iunctar.* A. 1568. 8. Ep. D. *Caroli* ad *P. Victorium* adservatur Romae in privato *Victoriae* Familiae sacello, atque est huiusmodi.

Molto Magnif. Signore —

Io ero già prima grandemente affettionato alle virtù & honorate qualità di VS. conosciute da me, parte per la relazione & testimonio di molti valenthuomini, e parte per le sue virtuose fatiche, che la fanno chiara, & nota a ciascuno, ma hora si è accresciuto oltremodo l' affettione ch' io li portavo, havendo veduto la singolar bontà, & amorevolezza sua versu la memoria del nostro *Faerno*, la quale ella è stata cagione di ravvivare, procurando, che il *Terenzio* corretto da lui si sia stampato costì in bella forma, & bene emendato, mercè della sua diligenza. Ch' ella poi habbia volentieri preso questa molestia per farne piacere anco a me, questo non pur mi move ad amarla, ma me là fa molto obligato, e la certifico, che non solo io, ma nostro Signore anchora ne sentirà grandissima satisfattione, coma quello che amò il *Faerno*, quanto si possa dire. VS. si persuada, ch' io ho ricevuto da lei questo dono con quel lieto animo, che merita, & la ringratio pur assai della bella, ma troppo amorevole Epistola verso me, & io ogni occasione, ch' io potrò, desidero che gli effetti le facciano fede dell' animo, e amor mio. Et Dio Signor

LIV. Audivit & hoc eodem anno *Leonardum Salviatum* copiosa, & ornata oratione laudantem *Benedictum Varchium*, qui non sine literarum iactura naturae concesserat. Multis siquidem honestis artibus *Varchius* instructus erat, neque ullam, quam non adtigisset, disciplinam reliquerat. Quantumvis licet triste illud officium, ac luctuosum esset, gavisus tamen est summopere *Victorius*, tot ingeniosos adolescentes, ut piis *Varchii* manibus parentarent, convenisse (1).

LV. Vertebat annus MDLXVI. quum *Pius V. Ghisilerius*, tenui natus familia, post *Pii IV.* obitum D. VII. Eid. Ianuar. Cardinalium novem ac quadraginta suffragiis, vir integer atque severus, renunciatus est summus Pontifex. *Victorius*, ut novi Principis gratiam iniret, ei luculentissimam de bello suscipiendo contra Turcas orationem inscripsit (2). *Cosmus* vero Etruriae Dux *Angelum Guicciardinium* (3), *Francisci*, illius *Guicciardinii*, qui Historiam condidit, fratris filium, una cum aliis nobilissimis viris oratorem ad Pontificem misit, ut publice, totoque Cardinalium ordine adstante, excellens sui Principis studium profiteatur, polliceaturque se omnia facturum quaecumque imperasset: ac profecto, Pontifice hortante, centum millia aureorum Galliae Regi commodavit, & cohortes aliquot in hereticos subsidio dedit. Quum enim

h 2 mens

guor nostro la conservi felicemente in sua santa gratia. Di Roma li 2. di Giugno 1565.

Di VS.

Per farli piacer il Card. Borromeo.

Infra. M. Piero Vettori

Extra. Al Molto Magnifico Signore honorando M. Piero Vettori „ Fiorenza „

(1) Epp. Lib. III. pag. 133. Ep. ad *Mar. Columnam* dat. Prid. Kal. Febr. MDLXV.

(2) MSS. autogr. in Bibl. *Magliab.* Cl. XXX. n. 46.

(3) Eum Card. *Sirleto* commendavit *Victor.* Ep. D V. Kal. Mai. MDLXVI. Lib. VI. p. 137. item *Fulvio Ursino* ib.

mens data esset a Deo huic optimo Pontifici, ut reconciliaret animos Christianorum regum, ac populorum, ipsosque postea ad bellum gerendum contra immanissimum hostem excitaret, huius laudis, ingentisque gloriae *Cosmus*, quantum humanis consiliis praevideri potest, comes, sociusque fuit. Quem autem fructum tulerit, tanta ipsius sedulitas, auxiliaque magna, quae misit ad maxime pium salutareque bellum administrandum, praeclarissimamque einde victoriam, quod factum est, adipiscendam, neminem latet.

LVI. Praeterea, quum erga suspectos de Religione se *Pius* severissimum exhiberet, eosque per Italiam undequaque conquireret, ab Etruriae Duce petiit, & obtinuit *Petrum Carneseccam* Florentinum Canonicum, eruditione, ac principum aura superbientem, eoquod pravorum dogmatum reus in caussa Religionis ageretur. Quare eum a sacri Palatii Praefecto Romam adductum, mense Augusto A. CIↃ. IↃ. LXVII. capite plexum, non sine amici *Victorii* maerore (1), flammis absumsit. Quod vero virtute sua, atque incredibili sagacitate *Cosmus* imperii fines protulerit, paeneque universam Etruriam suae ditionis fecerit, quum & Florentinorum lati & opulenti imperii, & Senensium itidem magni, ac fructuosi Dux foret, ac vocaretur, visum est *Pio* Pontifici summis ipsum honoribus, & ampliore Magni Etruriae Ducis titulo honestare (2). Itaque, ut Principi de se optime merenti

(1) V. T. I. Epp. ad *Victor.* p. 128. 130.

(2) His de rebus eo unice *Cosmus* prospexit, ut a Pontifice Magni Ducis titulum obtineret. Ac revera voti compos est factus, & Pontifex coronam *Cosmo* inponendam his verbis inscribi mandavit. PIVS V. PONT. MAX. OB EXIMIAM DILECTIONEM, AC CATHOLICAE RELIGIONIS ZELVM, PRAECIPVVMQVE IVSTITIAE STVDIVM DONAVIT. Vid. etiam Orationem a *Victorio* habitam in funere eiusdem *Cosmi*.

renti gratiam faceret, *Michaelem Bonellium*, Cardinalis Alexandrini fratrem, Florentiam misit, qui tantae dignitatis insignia, sceptrum, coronam, pallium deferret.

LVII. Fatis hoc eodem anno in *Victorium* saevientibus (1), eius uxor interiit, cum qua L. annorum spatio coniunctissime vixerat (2). Verum, ut ipsemet testatur, quamvis imbecillis, & senex, dolori restitit, nec se confici lucta, ac dolore passus est (3). Nullis enim adversis virtus obruitur, quin etiam sua interdum vi erecta frangit adversae impetum sortis, eaque praestat ipsa per se incommodo adcepto, quae ne ab incolumi quidem fortuna praestari posse videbantur.

LVIII. Latebat in thesauris *Mediceae* Bibliothecae antiquus liber *Hipparchi*, quem, quum olim primum legisset, eum huius scriptoris subtilitas impulit, ut ipsum cum iis, qui cognitionem habent stellarum, conferret. Verum antequam illud inpressori daret, quia audivit in Vaticana Bibliotheca eiusdem scriptoris exemplar alterum custodiri, dedit operam, ut hic e *Mediceo* expressus, cum eo diligentissime conferretur. *Achillis* itidem *Tatii* duo exemplaria non parum discrepantia inter se nactus est (4). Reddita quoque ei Roma fuerunt, una cum *Achille*, scripta quaedam mutilata veterum aliquot doctorum hominum, qui studio ac labore suo, aut *Arati* Poema, aut hanc scientiam siderum illustraverant; & illa ipsa praeterea ple-

(1) Ex Ep. *Ioachimi Frider.* March. Brandemb. a nobis edita Epp. Tom. I. p. 168. adparet saeviente hyeme Anni 1567. morbo, nescio quo, *Victorium* laborasse.

(2) Epp. Lib. VII. p. 153. Epp. ad German. p. 102.

(3) Ibid. pag. 106.

(4) Epp. Lib. VI. p. 135. 150. seqq. *Franc. Vettori* „ Non lasciò di gustare quella parte dell' astrologia, che risguarda l' agricoltura, & la navigazione, & ebbe cognitione delle stelle assai buona „ & per questo lesse con diligentia i Phenomeni di *Arato* &c.

plena macularum ; quae tamen quum haud penitus mutilia iudicasset , multis in locis restitura , Graece tantum in lucem protulit (1): *Cosmo Medices* Florentinorum Duci , atque Senensium nuncupatum est opus (2), cui etiam de olearum cultura librum inscripsit (3), in quo nobilis huius arboris serendae , ac brevi uberem einde fructum percipiendi , eiusdemque longo temporis spatio conservandae , veram rationem , multis initis observationibus , tradidit . Silvas enim recessumque suum Cassianensem , in quo pacatam tranquillamque vitam semper traduxisset , frequens adibat (4) , ut agris suis conferendis sedulo incumbe-

(1) Promisit ea postmodum Latine edere ibid. p 152. In Biblioth. *Vict.* MSS. exstat Ep. *Alexandri Farnesii* Card. quae est huiusmodi „

Molto Magnif. Messer Pietro.

Coo mio grandissimo piacere ho veduto il nuovo libro d' *Hipparco*, che mi havete maodato „ Mi ricordo , che l' anno passato , mi comunicaste alcune correzioni , e riscontri di autori , cha havevate fatto sopra *Lucrezio* , quaodo vi tornasse bene farmene copia , mi sarebbe molto cara , & io quest' ozio , che mi trovo hora in Caprarola , la vederei volentieri , però ve ne priego , come di cosa , che ne son desideroso & state sano . Di Caprarola A. XXX. d' Agosto MDLXVII.

Tutto vostro il Card. Farnese.

(2) Epp. Lib. VI. pag. 150.

(3) Primum prodiit A. MDLXIX. apud *Iunctas* in 4. iterumque A. MDCXXI. Einde Ann. MDCXXII. cum aliis de Agricultura opusculis , ac denique A. MDCCXVIII. curaote *Ios. Blanchinio* . Epp. ad Germ. L. III. p. 99. in Ep. ad *Cosel.* haec haber *Vict.* „ Narrabo tibi me scripsisse libellum de cultura olearum , fructibusque magnis & multis , qui capiuntur ex hac nobili stirpe , & quasi confecisse ἐγκώμιον ipsius , atque illum , ut communior sit , patrio nostro sermone .

(4) Id ex *Victorii* , & amicorum Epp. adparet. *Guido Ferrerius* Card. Ep. ad *Vict.* D. Viterbii III. Eid. Oct. 1568. „ Quum ego diebus elapsis ex balneo Lucensi aquarum calidarum sponte nascentium rediens , ad villam *Alex. Cribellii* Card. quae non longe a rus abest , divertissem , iure optimo in Epistola , quam ad eum scripsisti , iucunditatem , quam dom illic ea , receoses , ac etiam laetitiam , quae te , omnesque incolas illius regionis , ex eius adventu cepit , enarras , & demum in eius praecooia inrumpis &c. „ Quin etiam illuc plurimi nobi-

beret (1). Tanta vero laus, hoc edito opere, Auctori obtigit, ut ex Hispania illud perquisierint (2), & ipse *Maphaeus Barberinus*, postmodum *Vrbanus VIII.* Pont. Max. conscripto Epigrammate commendaverit (3).

LIX. Dum haec cogitaret, atque ageret maxime *Petrus*, nescio qua id potissimum ratione contigerit, per universam Europam de eius morte rumor increbuit. Vnde factum est, ut *Hugo Blotius* Belga, qui postmodum Caesaris a Bibliotheca fuit (4), IV. Kal. Apr. ad *Victorium* literas dederit, veniam petiturus, quod eius imaginem eo inscio, sui licet erga ipsum amoris caussa, in aere incidendam curaverit (5). Quum olim fide-

bilissimi alienigenae, ut *Victorium* inviserent, divertebant, ut ex iisdem Epp. patet. Exemplo sit Ep. *Ioachimi Bassevitii* Dat. Senis Prid. Kal. Sept. 1568. Epp. MSS. p. 185. „ Redierunt hue salvi - *Ant.* Comes in Ortenburg, & ipsius vitae, studiorumque moderator *Seb Rottinger* I. V. C. & *Bartholdus Luedeke*, quibus oupet literis meis aditum ad te patefeceram. Mihi vero statim paene ex ipsis equis, non solum de singulari humanitate, qua Florentia primum Filius tuus, & tu ipse postea io villa tua ad S. Cassianum eos complexus es. „

(1) Variar. Lect. Lib. XXXIV. Cap. XXI. Epp. Lib. VI. p. 134. in Ep. ad *Ludov. Beccutellum*. Io Ep. ad *Io. Caselium* Epp. ad German. Lib. III. p. 101. itemque ad *Io. Cratonem* Lib. II p. 95.

(2) Epp. Lib. VII. p. 163.

(3) Inter *Vrbani VIII.* Poemata Romae MDCXXXI. p. 200.

(4) *Foppens* Biblioth. Belgic. P. I. p. 491.

(5) Haec imago adservatur Romae in Museo *Victorio* cum hac epigraphe PETRVS VICTORIVS FLORENTINVS ANNVM AGENS LXXX. ioferius legitur „ *Hugo Blotius* Belga hanc *P. Victorii* imaginem, studii erga ipsum sui caussa, io aere incidendam curavit MDLXXIV. Incisoris nomen additur, qui est *Cornelius Cort*, de quo *Orlandius* in Abecedario Pictorico, & *Baldinuccius* meminerunt. Errat tameo io *Victorii* aetate designanda. In Ep. *Blotii*, quam suo loco proferemus dat. Vienna IV Kal. Apr. 1575. haec habentur „ Detulerunt ad me superioribus proximis diebus *Io. Crato*, & *Io. Sambucus* accusationes tuas, te *Blotio* mortuum iam haberi, per eam tut imaginem, inscio te, nec quidquam tale suspicante, in aere incisam, & iam passim divulgatam esse, praesertim cum in imaginis inscriptione te integro lustro seniorem vera aetate fecisset.

filiis, liber Epistolarum *Ciceronis* ad *Atticum* in *Victorii* manus devenisset, incredibili cura cum ipso vulgaria contulit exemplaria, substulitque A. MDLXXI. einde innumeras paene foedissimas maculas: praecipue vero praesidio illius exemplaris egregiam retulit laudem, in graecis vocibus, totisque sententiis eius sermonis restituendis. Quam multae autem lacunae illic essent, aut verba graeca parum apte expressa, facile omnes diiudicabunt, qui Epistolas has ante id tempus exaratas in manus sumserint. Et quoniam extitere postea eruditi, & ingeniosi viri, qui & ipsi non parum operae posuerunt in iisdem Epistolis recensendis, multis calamo exaratis libris undequaque collectis; illi tamen ita integrum, ac fidele exemplar nancisci numquam potuerunt. Quia vero liber hic, quem una cum *Octavio Pantagatho* Ferrariae subspexerat *Ben. Accoltus* Cardinalis, non penitus cognitus antea *Victorio* fuerat (1), neque itidem *Angelo Politiano*, qui de eo honorifice mentionem fecerat (2), rursus, post spatium XXXV. annorum, ad eumdem librum confugit, ut studiosorum voluntati in hoc munere obeundo penitus faceret satis: est autem *Francisci Petrarcae* manu exaratus, ab eoque reliqua profluxisse exemplaria *Victorius* non inmerito suspicatur (4). Vt vero insigne hoc vetustatis mo-

(1) V. Ep. huic editioni praemissam Epp. Lib. VII. p. 165.

(2) Miscellaneor. Cap. LIII.

(3) Haec rarissima editio *Francisco* Magno Etruriae Principi nuncupata est. Prodiit A. 1571. adservaturque in Bibl. *Victoria* cum titulo „ *M. Tullii Ciceronis Epistolae ad Atticum, ad M. Brutum, ad Q. Fratrem e Bibliotheca Petri Victorii*. Excusum in fine libri est vetustissimum S. C. Romae inventum, cuius, Latini primum facti, maxima pars interiit; in graecum autem idem sermonem conversum, paene integrum servatum est: de hoc S. C. ita *Petrus Victorius* „ Erat mihi commodum hoc S. C. in declarationem quamdam meam intexere, verum quia nondum illae absolutae sunt, non

monimentum, quod delicias suas nuncupare consueverat, a temporum iniquitate vindicaret, una cum antiquis Graecis, Latinisque Codicibus, quos sibi studiosissime comparaverat, statuit illud in Bibliothecae *Mediceae* sacrario collocare.

LX. Anno circiter MDLXXIII. aegre admodum ferebat *Victorius*, *Boccaccii* opus, quod Decameron nuncupatur, licet ad arbitrium prudentissimorum hominum emendatum, Romanis Fidei Quaesitoribus non placuisse (1). Quumque eos novas ferre in *Boccaccium* censuras animadverteret, multum operae posuit, per *Guilielmum Sirletum*, ne elegantissimas fabulas lectitare religioni amplius ducerent (2). At *Victorium* ipsum loquentem audiamus, qui has ad *Sirletum* Epistolas dedit,,

Monsignore mio Reverendissimo.

Perchè io so quanta è l' autorità della Signoria Vostra Reverendissima in ogni cosa, e meritamente, non ho voluto mancare di fare questo ufizio seco, e raccomandarle il fiore, e la colonna della nostra lingua, cioè la maggior opera del nostro M. Gio. Boccaccio,

i caccio,

non putavi diutius ipsum posse deberi studiosis veteris memoriae, quare heic adsiai: omnem enim locum opportunum esse duco, rebus tradendis, quae prodesse possint optimis ingeniis. Misit autem ad me praeclarum monimentum *Fulvius Ursinus*, vir reconditae doctrinae, atque omnis antiquitatis bene peritus, quam, quibuscumque rebus potest illustrat, potest autem multis, & magnis. Quale autem inventum est in parietinis Urbis, tale ipsum damus, summa cum fide, & diligentia expressum.

(1) Huiusmodi editio prodiit Florentiae A. 1573. 4. eiusque censores a Pont. renunciati fuerunt *Vinc. Borghinius*, *Petrus Franc. Cambius*, *Seb. Antinorius* Vid. *Mannium*, Illustrazione del Decamerone Parte III. Cap. X. Eorum autem animadversiones, & scripta autographa in Laurentiana Bibliotheca recondita sunt.

(2) Prose Fior. Part. IV Vol. IV. Data est Ep. ad *Sirletum* VI; Febr. MDLXXIII.

caccio, *la quale ritraggo, che si tenta costì di nuovo lacerare. Come ella può avere udito questi nobili ingegni, i quali presono la cura di ristamparla, si sono governati intorno a ciò con gran fede, e osservata in tutto, e per tutto quella censura, che crederei, che avesse avuto a bastare. Ora se si cerca di trarne tutto quello, che vi è di vano, e piacevole, non vi rimarrà nulla, perchè finalmente elle son favole, e, come si chiamano, Novelle, nelle quali però è questo di buono, che aiutano a passar tempo a molti, che pure ha bisogno la vita nostra di qualche trastullo per medicina di tanti travagli, che si sopportano in essa.», Merita considerazione ancora la difficultà di condur questa impresa, perchè io tengo inpossibile oggi a trarla di mano agli affezionati di essa, i quali sono infiniti, e forse sarebbe il meglio non metter mano in imprese sì malagevoli a condurre, che non pare a molti peccare a leggere un libro, il quale è stato comportato, e concesso che si vegga da tanti e tanti Papi; ma non voglio toccare nuovi argomenti in difendere, che non sia bene di nuova proibirla, poichè è stata concessa da Capi gravi, e severi „ Io secondo l'età, nella quale mi trovo, sto molto bene, e seguito di studiare più che facessi mai. Nostro Signore Dio conservi la Signoria Vostra Reverendissima felicemente. Di Firenze alli 6. di Febbraio 1573.*

Di VS. Illustrissima

Amorevoliss. Servitore
Pietro Vettori.

LXI. A. MDLXXIV. XI. Kal. Maias *Cosmas I.* Magnus Etruriae Dux naturae concessit, quum imperasset A. XXXVIII. Vir, qui, ut virtutibus eluxit,

xit, ſic vitiis eſt obrutus. Principi funus indictum in Laurentiana Baſilica, & *Victorius* potiſſimum delectus eſt, qui XVI. Kal. Iunias orationem diſertiſſimam pronunciaret (1). Quin & eodem anno, iterum ibi oratoris munere functus eſt, quum piis *Maximiliani II.* Imperatoris manibus iuſta perſolverentur (2).

LXII. Contigit hoc tempore, quo difficillimum opus in VIII. libros *Ariſtotelis* de optimo ſtatu Civitatis ederet (3), ut *Iunctis* typographis Florentinis commodum eſſet excudere ea quae ſuperſunt *C. Criſpi* monimenta. Amore, quo politiſſimum ſcriptorem proſequebatur, mirifice captus, effecit, melior ut opera ſtudioque ſuo redderetur. Vt vero tutius hoc faceret, duos antiquos Codices e *Medicea* Bibliotheca depromſit, quos una cum altero ipſius vetuſtiſſimo exemplari Langobardicis literis exarato contulit, quod iampridem in eodem munere obeundo uſurpaverat.

 LXIII. In-

(1) Vid. Ep. ad *Caſelium* qua ai orationem hanc dono miſit, adfirmatque ſero huia muneri obeundo delectum fuiſſe. Epp. ad Germ. L. III. p. 125.

(2) Eam *Erneſto* Bavarico, eoioa ad *Victor.* Epiſt. ſuo loco proferemus, nuncupavit, cum quo Florentiae familiaritar egerat. Hana vero orationem in vernaculum ſermonem tranſtulit *Franc. Bocchius* Flor. hoc eodem anno inpraſſam.

(3) Prodiit G. & L. ſub auſpiciia *Franciſci* M. E. D. fol. Iam ab anno 1569. opua urgebat, ut patet aa Ep. ad *Caſelium* dat. Eid. Dec. 1559. Epp. ad Germ. Lib. III. p. 99. Quum enim tu mihi, & alii pluzes amici ſuaſeritis, ut adgrediar ad opua illud multarum vigiſiarum, aonarque eaplicara libroa *Ariſtotelis* de optimo ſtatu Civitatis, ſaio nuna me nihil aliud moliri, incumbereque in aam auram toto animo. Nullum enim ſino diam praeterira, quo non aliquid notam, quod ao faciat, atoamque aliquid e tam magno cumulo difficultatum. Ib. in altera ad *Caſ.* Ep. D. Non. Mart. 1574. p. 24. Vrgeo anim opus illud magnum, quod ſuſcepi fortaſſe non ſatia prudenter, totoqua animo in eo occupatus ſum. Aatas autem gravis me admonet, ut properem. Quare omnis hora, quae mihi etipitur, exiſtimatur a me tardare illam curam.

LXIII. Interim vero *Victorium*, ac universos Florentinos exhilaravit adventus *Hernesti*, Norici Dynastae filii (1), & *Andreae* Austriaci, *Ferdinandi* Archiducis Austriae filii, & Magni Etruriae Ducis adfinis, qui a *Gregorio XIII.* Pont. Max. An. CIↃ. IↃ. LXXVI. in sacrum Senatum cooptatus, Romam suae dignitatis insignia accepturus proficiscebatur. Quin & communis gaudii particeps *Victorius* fuit, quum insequenti anno filius Magno Duci natus est, cui *Philippo* nomen inditum, & ingentis laetitiae argumenta, ludis festisque indictis, universa Civitas dedit. At quoniam nulla est voluptas, quae dolore careat, paullo post anno videlicet CIↃ. IↃ. LXXVIII. IV. Eid. Aprilis *Ioanna* Regina, Magni Ducis uxor, praegnans interiit, incredibili sui desiderio Coniugi, Florentinis, atque universae Etruriae relicto (2). Eimde vero disertissimam orationem in Laurentiano Templo

(1) *Seb. Sanleonin.* Ep. ad *Vict.* MSS. a nobis suo loco edenda Dat. Flor. IV. Non. Oct. 1576. „ *Hernestum*, Noric. Dynastae filium, in eius ad Urbem nostram adventu, *Franc. Medices* Princeps noster officiosissimus, obsequii gratia tibi commendavit. Is quum te comite ad Castellism villam iter haberet, nullumque Castellianos hortos laudandi finem faceret, ea de re a me tertio Actionum *Cosmianarum* libro tam amoeni ruris laudator introducitur. Eamdem fortasse orationem, quam de tam exacto illius viridarii iudicio tecum habuit, singulis alternis quatuor carminibus a me descriptam, ad Te iisdem mitto &c. Vid. *Cosmianar.* Action. Lib. III. p. 81. Flor. typis *Georgii Marescotti* 1578. 4. ubi p. 79. aliud legitur carmen, cuius argumentum est „ Oppido Sancassiani in agro Pesiano, non longe a Florentinis moenibus constituto a *M. Cosmo Medice* validissimis propugnaculis munito. Doctissimus *Petrus Victorius*, quum in suo propinquo rure Decimano, per mensem Septembris, animo, corporisque viribus recreandis indulgeret, prudentissimum magni Ducis consilium in oppido muniendo laudare introducitur.

(2) Huc referenda est anonimi Ep. quam profert clariss. *Lamius* in Vita *Riccardii*, quae incipit „ Ain Tu? vivit & valet *Victorius* noster? & magnus senex pulcherrimis literarum monumentis patriam suam illustrare pergit, O gratum mihi, o nu-

plo *Victorius* dixit, quum iusta piis *Maximiliani II.* Imper. manibus persolverentur (1).

LXIV. Audita interim *Gregorii XIII.* Pont. Max. effusa erga humaniores literas voluntate, non potuit *Victorius* non magnopere commoveri. Etenim ut Graecus ille sermo antiquus, & eruditus a pueris, & a propriis eius gentis, & alienigenis perdisceretur, Collegium erexit omnibus rebus absolutum, quae ad tam eximium opus conducere videbantur. Eo siquidem intenderat sapientissimus Pontifex, ut einde emergerent homines, qui studio, diligentiaque sua Christianam pietatem altius eveherent, & praestantissima Graecorum Patrum scripta Graece, & Latine, nitidissimis formis exprimerent (2). *Victorius* igitur optimo Pontifici ardentiores stimulos per literas addidit, operamque suam omnem huic rei perficiundae pollicitus est (3), longa licet, gravisque senectus ob-

cundum nuntium! nam superioribus mensibus, quae nolebamus, heic de illo sparsa erant. &c. Ea autem Ep. auctor, quem *Lamius*, *M. Ant. Muretum* fuisse arbitratur, Elegiam de obitu *Ioannae* Reginae ad *Riccardum* misit. Quod, ut credam, non facile adducor, animadvertens, gravissimas *Muretum* inter, ac *Victorium* nostrum simultates intercessisse, ut ex editis, edendisque Epistolis liquido patet.

(1) Edita est in calce Epp. p. 60.

(2) Vid. *Vict.* Ep. ad *Gregorium XIII.* Epp. Lib. VIII. p. 190.

(3) Hinc *Gabriel* Card. *Paleotus* ita *Victorium* ad Ecclesiastica studia excolenda hortatur Ep. MSS. D. Bonon. XVII. Kal. Nov. MDLXXVII. Quod si tu ipse, doctissime *Victori*, cuius multiplicem eruditionem, orationisque gravitatem & elegantiam omnes admirantur, praeclarum istud ingenium ad historiam Ecclesiasticam conscribendam, aut ad sacros fastos, sive ad Sanctorum vitas, quos Florentia genuit, aut qui aliunde oriundi isthic conquiescunt, sive ad insigniora omnia, quae ad Christianam pietatem pertinent, & in ditione Magni, & Serenissimi Etruriae Ducis visuntur, in unum colligenda, atque exornanda, seu ad selectiorea aliquot homilias *S. Basilii*, *Nazianzeni*, *Chrysostomi*, latine reddendas; sive ad *Epiphanii* libros, qui doctiorum postulant auxilium, vertendos, & scholiis illustrandos, sive ad maiora alia, quae tuo se ingenio, divina tibi adspirante gratia,

obstaret [1]. Maximi siquidem Pontifex semper *Victorium* fecerat [2], qui eum non semel Romam amplissimis conditionibus evocaverat [3]. Hinc quum *Iacobus Boncompagnus* Sorae Dux, itemque Romanae militiae Imperator, cum eodem Pontifice arcta adfinitate coniunctus, Florentiam venisset, ut Principis infantis [4], de quo supra meminimus, sacra initia exornaret, multis sibi ipsum officiis devinxerat [5].

LXV. Prodierunt hoc eodem anno & *Io. Matthaei Toscani* carmina, quibus doctorum hominum, qui longo temporis spatio in Italia floruerunt, ac *Victorii* in primis laudes, ac naturae dotes summopere extulerat [6], itemque *Victorii* eiusdem Epistolarum

tia, offerent, adgredienda, te converteris; nae sacrosancto labentis vitae tuae cursum sigillo obsignabis, gloriosimque tui ad omnem posteritatem exemplum relinquens inmortalem tibi in caelis triumphum comparabis. Videnda est *Victoris* ad eum Ep. Lib. VIII Epp. p. 194.

(1) Haec tamen de sua prospera senectute habet in Ep. ad *Gulielm. Card. Sirletum* Epp. Lib. IX. pag. 212. „ Narrabo nunc, quae grata vehementer tibi futura spero, me valere, integroque admodum corpore esse, ut senem, vel potius plusquam senem; totoque animo versari in meis veteribus studiis, quibus potius addidi aliquid, quam ipsa remiserim &c.

(2) Praestat heic prae reliquis Ep. proferre, quae MSS. legitur in Biblioth. *Victoria* Romae „

M. Mage. Sig. come fratello.

Havendo la Santità di N. S. fatto stampare il Concilio Fiorentino in greco, m' ha ordinato che ne mandi uno a VS. che so certo ne haverà piacere per la buona mente, che veda di Sua Beatitudine, & per farsele parte, come a degno Cittadino di quella nobil Città, di sì santa opera, che vi si fece dello Spirito Santo. Iddio nostro Signore conservi VS. e le dia ogni contento, & prosperità, come io le desidero, & la prego., con offerirmele pronto al solito ad ogni suo servitio. Di Roma a 20. di Gennaio 1578.

Come Fratello Gul. Card. Sirleto.

(3) *Salviat.* l. c.

(4) Obiit Kal. Mart. 1582.

(5) Epp. Lib. IX. p. 199. Ep. ad *Iac. Boncomp.*

(6) Peplus Italiae *Io. Matthaei Toscani* opus, in quo illustres viri Grammatici, Oratores &c. quotquot tre-

larum ad Germanos libri tres (1), quos *Io. Caselius*, non sine optimi praeceptoris sui laude, studiose collegerat. Haec enim in Epistola ad *Ioachimum Fridericum* Marchionem Brandeburgensem huic editioni praemissa, de *Victorio* honorifice praedicavit „ Quum constituissem apud me hos tres Epistolarum *P. Victorii* ad Germanos missarum libros edere, idque profiteri valde etiam cuperem, in tuo potissimum eos nomine, *Ioachime Friderice*, Princeps illustrissime, apparere volui. Putabam enim, eos tibi prae omnibus deberi, qui inter omnes, ad quos illae exaratae sunt, principem locum teneas: insuper ex longo intervallo novum veteris meae in te observantiae signum hac ratione edere volui. Sed librum hunc futurum tibi gratissimum omnino mihi persuadeo, tum quia sunt heic digna lectu omnia, pleraque iucunda, multa vitae utilia, quod quum multi politi homines animadverterent, non contenti exemplis aliquot Epistolarum, omnium editionem flagitarunt, quam perpetuo publicae utilitati negare nolui, facilioremque me praebui, ut longe plures elicerem, tum quia in viris doctrina recondita, & vera virtute excellentibus plurimi facis, & colis *Petrum Victorium*. In quo te recte facere si ostendere velim, multa de viro illo praestantissimo dicenda forent, quae omnia vere possum dicere: neque non & id feci alias, & faciam in posterum saepius: nunc e ceteris hoc unum referam: nullum in Italia vidisse me hominem aeque φιλογέρμανον, uti ille est, cuiusmodi paucis an-

trecentis ab hinc annis tota Italia floruerunt, recensentur. Lutetiae ex officina *Fred. Morelli* 1578. 8. ibi occurrit *P. Victor.* elogium Lib. IV. p. 182. Vid. ad eumdem *Toscanum Victorii* Ep. Lib. VIII. p. 195.

(1) S. Huius rarissimae in Italia editionis unicum exemplar exstat in *Bibl. Victor.* Romae.

ante feculis fuiſſe *Raphaelem Maphaeum* ipſe, & alibi, & Volaterris, quum eius Pronepotes, mihi amiciſſimi adoleſcentes me domi ſuae humaniſſime exciperent, audivi: itaque & quotidie illius aedes a Germanis frequentabantur. Germanos, inquam, ſemper ſuſpexit *Victorius*, alieniſſimus a morbo invidiae, quae ut cibus eſſe fertur plerisque mortalium, fortitudinis Germanicae, itemque integritatis ſummus & amator, & praedicator. Merito igitur noſtrae gentis ſtudioſiſſimum hominem veneramur &c. Roſtochio Kal. Mart. A. MDLXXVII. (1).

LXVI. Alienis inſuper commodis inſervire fatagens; multa, quae ad nobiliſſimae *Gondiae* familiae hiſtoriam contexendam pertinent, ſtudioſe collegit (2), egit-

(1) *Paulus Meliſſus* in Ep. MS. ad *Vict.* Dat. Senis XIIX. Kal. Ian. ſine anno „ Libros tres Epiſtolarum tuarum ad Germanos ſcriptarum in lucem a *Caſelio* editos audivi, idque Catalogus nundinar. Francof. abunde teſtatus eſt. Subdubito, utrum id te inſciente factum: quare me de eo certiorem facias oro. Annum praeterea natalis tui mihi ſignificari velim. „

(2) In Bibl. *Victor.* Romae adſervantur Epp. ad *Victor.* ab *Alberto Gondio* Retzii Duce datae. Ex una D. Pariſiis D. XXV. Martii 1579. haec habentur.

Monſieur

J' ay eſté advertis, par mon Couſin le Sr. *Iehan Baptiſte Gondy* de la peyne, qu il vous a pleu prendre pour moy, au faict qui s' eſt offert par de la pour faire les preuves de la nobleſſe de notre Maiſon, mesmes j' ai veu ce qua vous en aves dict, lorsque vous en aves eſtè sequis en iuſtices. J' ay eſtè de tout temps affectionné aux vertus qui reluiſent en vus, & les quelles ne ſont pas moins reconnues en ce royaume, que aux autre pays, qui m' ont incitè a honorer & vous, & votre nom. &c. Ex altera D. ibid. XXIII. Martii 1580.

Monſieur

I' ay eſtè amplement adverty par mon Couſin le Sr. *Iehan Bapt. de Gondy* de la bonne volonté que aves monſtré en la preuve de la nobleſſe de notre maiſon, & auſſy j' ay veu par vos depoſitions la peine & la diligence dont aves uſé a rechercher les aliances, & degres, qui la concernoient, une partye des quelles nous eſtoient incogneues, occa-
ſion

egitque A. MDLXXVIII. cum *Gulielmo* Card. *Sirleto* de *Nicolai Machiavelli* operibus recensendis, sublatisque iis, quae Romanam Ecclesiam offenderent, in lucem denuo proferendis (1).

k LXVII. Quam-

sion qui ma meu vous escrire la presente pour vous en remercier tres affectueusement & vous offrir tout ce que j' auray de moien pour m'en revancher ou me voudres emploier & me resentant avec ceulx de notre maison, obliges a ce faire d' aussy bon coeur, que je me recommande a voz bonnes graces pryant Dieu, Monsieur, vous donner en santé longue vie avec l'accomplissement de vos desirs. De Paris ce xxiii. jour de Mars 1580.

Votre entierement mellee & plus affectionné amy, *De Gondy*.

A Monsieur
Le Seigneur *Pierre Vettorj* Gentilhome Florentin A Florence.

Monsieur

J' ay esté adverty, par mon Cousin le Seigneur *Iehan Baptiste Gondy* de la peyne qu il vous a pleu prendre pour moy, au faict qui s' est offert par de la, pour faire les preuves de la noblesse de notre Maison, mesmes J' ay veu ce que vous en avez dict lorsque vous en aves esté requis en justice. J' ay esté de tout temps affectionné aux vertus qui relaisent en vous, & les quelles ne sont pas moins reconnues en ce royaume, que aux autres pays, qui m' ont incité a honorer. & vous, & votre nom, Mais maintenant, estant adjousté a ce que dessus, l' obligation particuliere, je n' ay volu faillir de vous en remercier tres affectueusement, & vous prier de penser que la ou je pourray, j' employeray tousjours mon pouvoir, en tout ce qui pourra toucher a vous, & aux vostres, & de quoy je vous prie en faire estat, vous asseurant, que vous aves en ces quartiers un amy, qui desire vous monstrer qui vous est tresaffectionné amy. Et en cet endroict je prie Dieu, Monsieur, vous donner en santè longue & heureuse vie, avec l' accomplissement de vos desirs. De Paris ce xxv. Mars 1579.

Votre entierement meilleur amy & plus affectionné a vos services. *De Gondy*.

A Monsieur
Le Seigneur *Pierre de Vettorj*.

Historia *Gondiae* Familiae Parisiis excusa fuit Ann. MDCCV, curante *Corbinellio* Vol. II. 4.

(1) Prof. Fior. T. IV. Vol. IV. L. XXI.

Monsignor mio Illustriss.

Egli è passato lungo tempo, che io non ho scritto alla Signoria Vostra Reverendissima per essere in tutto que-

LXVII. Quamquam vero in liberales disciplinas *Victorius* toto animo traheretur, non tamen interea solicitam domesticae rei curam neglexit. Ut enim sapientiae studium viro ingenuo, & liberali, ita haec prudenti, gravique homine digna est. At nondum in tam longa vita re quapiam adversa fuerat conflictatus, impetumque in se fortunae maiorem senserat, quam de exitu litis cuiusdam, qua reliquum anni tempus molestum ac luctuosum ei fuit (1). Lugubrem hunc

questo spazio vissuto in grandi affanni, come forse Ella può avere inteso, i quali però non sono ancora terminati. Questa sono stato forzato a scrivere per sodisfare a due Nipoti di *Niccolò Machiavelli*, l' uno nato di un suo figliuolo, l' altro d' una sua figliuola, il quale è genero di *Iacopo* mio. Questi due, ciaschuno di essi di buon ingegno e lettere, anno con gran diligenza lette, e esaminate le opere del loro avolo, e dicono di averle ben purgate, e levatone tutto quello, che potesse dispiacere alla S. Romana Chiesa. Io già non le ho viste, nè posso far fede, che la cosa stia così; ma stimo bene, che trattone tutto quello, che potesse nuocere alla vita Cristiana, il darle di nuovo fuora emendate, e viste prima, e approvate da VS. Reverendissima non potesse essere se non di giovamento a chi si diletta delle memorie antiche, perchè egli fu uomo di grande ingegno, e molto pratico nelle cose del mondo, e io sentiva dire in que' tempi, che elle uscirono fuora, che egli aveva insegnato cavar vero frutto dalle storie, e massimamente in que' suoi discorsi ec. Di Villa a S. Casciano li 17. di Maggio 1578.

Di VS. Illustriss. e Reverendiss.

Serv. affezionatissimo
Pier Vettori.

(1) Ad Caussam dicendam Romam misit *Franc. Victorium* nepotem suum, quem his literis *Sirleto* Cardinali commendavit. Pros. Fior. l. c. Lett. XXII. „ *Francesco* mio nipote porgerà questa alla Signoria Vostra Reverendissima che viene costì per conto di una nostra lite per aiutarla, come giurisconsulto, che egli è, Fra le prime commissioni, che egli à da me, è di salutarla, e baciarle la mano. Non posso fare, che contro a mia voglia, scrivendo a VS. Reverendiss. non tocchi qualcosa delle mie grandi avversità, e comincio ὕστερον πρότερον. Questo buon giovane era allevato, ed instrutto per servire codesta Corte „ ora in sul voler tentare questa fortuna ci è mancato per morte un' altro mio Nipote di età di anni 17. „ l' altro grave male è, che *Iacopo* mio, un anno fa, maritando una sua

hunc casum subsequuta est mors *Petri* suavissimi nepotis sui, quem dum vix annum aetatis ageret XVIII. omnibus ingenii dotibus cumulatum inmatura morte sublatum deflevit (1).

LXVIII. Habuit interim *Victorius* unde tot adversos fortunae casus ingenti aliqua consolatione leniret. Namque, ut traditum a me est, quum *Ioanna* Regina diem obiisset suum, *Franc. Mar.* M. E. D. *Blancam Barptolemaei* filiam *Capelliam* feminam Venetam

sua figliuola, fu ingannato, e tradito da un suo amico fedelissimo, e la dette coo grossa dote, e tutte la buone parti dell' animo, e del corpo a uno stupido, e furioso prima, e poi, come è notu a tutta la Città. E questo è ora quello che noi siamo dietro di dissolvera questo matrimonio, pieno di miserie per noi, e di vergogna, e la causa si agita costì, come intenderà, o forse à già ioteso VS. Reverendiss. A questo io non mi posso accordare, perchè è ingiuria troppo atroce, e che si tira dietro tutti i pericoli e danni. La mia nipote è con esso noi in casa, e stette pochi giorni col falso Marito, *rediitque integra* &c. di Villa a S. Casciano li 12. di Ottobra 1578.

Servit. affetionatissimo
Pier Vettori.

Caussam praeterea commendavit *Ant. Vaccae* I. C. celaberrimo, cuius ad *Vict.* officiosissima exstat Ep. MS. D. Rom. Eid. Feb. 1579. Ex Ep. D. 8. Apr. adparet, quod voti sui compos est factus, solutumque est Matrimonium, sententia lata a Sacrae Rotae Romanae Auditoribus. Vid. Prose Fiorentina l. c.

(1) Epp. Lib. IX. p. 198. *Fr. Victor.* l. c. Da' nipoti maschi fece con gran diligentia studiara a *Francesco*, & considerato, che a questi tempi lo studio delle leggi è più in pregio, che gli altri, vedendo l' inclinazion di lui vi compiacque, che vi attendessi, & l' amò straordinariamente. Ne ebbe un altro, che si chiamò *Piero* di ammirabile memoria, & maniera, & ingegno singularissimo, al quale conosciute le sue gran doti, insegnava con ogni affetto di amore, & di età di anni 18. l' aveva condotto a termine, che leggeva con gran facilità i Poeti Greci, & in quella lingua, e nella Latina faceva versi molto lodati, ma il vaiulo pernizioso male l' ammazzò l' A. 18. di sua vita. *Matthaeus Corvulus* huius optimi adolescentia acerbam mortem deflevit Carmine, quod ad *Victor* misit, una cum literis MSS Dat. Senia Eid. Mart. 1578. *Albertus Bolognettus* Pontificius apud M. E. D. Legatus *Victorii* dolorem lenira conatus est. Epp. Lib. IX. p. 197. Vid. & Ep. ad *Ang. Guicciard.* ibid. p. 198.

nctam patricii generis uxorem duxit. Incredibili omnium ordinum laetitia, ludis, spectaculis, & muneribus editis, hae nuptiae, utrisque postmodum nefastae, celebratae sunt. Tum *Victorius* opportunissimam occasionem nactus, Principi suo Commentaria in libros *Aristotelis* de arte dicendi dedicavit (1). Illos enim quum olim animadverteret a vetustate, & inscitia superiorum temporum foedissimis maculis contaminatos, officii sui esse ratus est, tanto malo, si ulla ratione posset, mederi. Itaque conquisitis multis vetustis exemplaribus, fideque eorum diligenter perspecta, quae vera ratio est delendi maculas ex antiquis auctoribus, studuit menda, quae varii generis, eorum nitorem inquinarant, tollere, ac declarare. In quo quidem plurimum illi laborandum fuit, ut exempla, quibus auctor usus fuerat in sententiis suis confirmandis, & testimonio optimorum scriptorum roborandis adsequeretur, quum concise illa, & obscure posita ab eo forent. Legendi ideo illi fuerunt cuncti paene antiqui poetae, atque oratores, unde illa sumta erant, & huc translata, suisque locis illustrandis apte adplicata (2).

LXIX. Erant hae curae, cogitationesque *Victorii*, procurabatque ille in dies commoda Reipublicae literariae, quum repente incredibili adfectus est voluptate, humanissimis adceptis literis ab *Henrico III.* Gallorum Rege, cui opus obtulerat a se recens in vulgus traditum (3). Quid enim ei usu venire potuit, ho-

(1) Ep. dat. Florent. XI. Kal. Sept. 1579.

(2) L. c. & in Ep. ad *Petrum Gondium* Episcopum Parisiensem Epp. Lib. IX. p. 208.

(3) Proferendae a nobis heic sunt Regis ipsius literae, quae sunt huiusmodi.

Sr. Vettori.

J'ay receu les livres, que m'avez faict presentez par mon Cousin le Mare-

fcial

honestius, & ad gloriam adipiscendam praeclarius, quam laudari, & ferri in caelum a sapientissimo Principe, & quod Galliae Regum proprium fuit semper ac familiare, summo amatore eorum, qui nomen aliquod in studiis literarum sunt consequuti (1).

LXX. Haec inter, quum desiderio non parvo teneretur pervulgandi scripta quaedam Graecorum veterum, per literas interpellavit (2) *Petrum Ant. Iacominium Tebalduccium Malaspinam*, qui Lugduni utiliter gerebat negociationes, ut videret, an in ea tellure, in qua florebat Graeca lingua, & eruditio, aliquis esset, qui curam hanc suscipere vellet. Ei interim misit duas nobilium Oratorum Vitas, a *Dionysio* illo *Halicarnasseo* conscriptas, *Isaei* videlicet, qui *Demosthenem* erudiverat, & *Dinarchi*, magni & ipsius nominis oratoris; quas ex unico vetusto *Mediceae* Bibliothecae Codice exscripserat (3). Mox variarum Lectionum Libri XXXVIII. omnes simul Florentiae ab *Iunctis* Typographis magnifice excusi sunt (4).

LXXI. Saeviente hyeme, A. MDLXXXIII. vires paene omnes *Victorius* amisit, ac sua licet intermit-

scial *de Retz*, les quelz m'ont esté fort agreables, tant par le rapport qui ma esté faict de vous, la connoissance que jay de votre scavoir, que pour la tres grande affection que portez a mon service. A ceste cause j'ay bien voulu vous en remercier, & vous faire entendre, que en consideration de votre bonne volonté, & de voz qualitez, je vous feray toujours plaisir, la ou l' occasion se presentera, & en cet endroict je prieray Dieu, Sr. *Vettori*, vous avoir en sa garde. Escript a Paris. Le vint jour de Mars 1580.

HENRY.

Demeufuille S.

(1) Vid. *Vict.* ad Galliae. Reg. Epp. Lib. IX. p. 209. & Lib. X. p. 123.

(2) Epp. Lib. IX. p. 210. Pros. Flor. P. IV. Vol. IV. L. 26.

(3) Excusae sunt Lugd. A. 1580.

(4) Flor. 1582. fol.

mittere studia coeptus fuerit (1), *Antonium Benivienum* inpulit, ut *Petri Victorii* Senioris adfinis sui vitam literis commendaret. Quod quidem onus sibi inponi summopere gavisus est, eamque eodem anno in medium protulit (2). Quin & *Scipionis Admirati* lucubrationes libenter legit, atque probavit, praecipue vero quod in opusculo, cui titulus *Parallela*, inter alia, ea laude *Victorius* adficiebatur, ut *Isocrati* Atheniensi Oratori aequipararetur, qui dum annum aetatis ageret LXXXIV. librum absolutissimum edidit, cui Panathenaico titulus est. Quum enim *Victorius* hoc anno ad parem devenisset aetatem, suas in libros *Aristotelis* de moribus declarationes absolvit, & auspice *Franc. Mar. Roboreo* Vrbini Duce (3) in turbam dedit. Ceperat iam a plurimis annis hoc *Aristotelis* opus versare (4), & quo magis partem ipsius aliquam prae

ma-

(1) Vid. Ep. ad Card. *Sirletum* D. XXVI. April. 1583. Prof. Fior. l. c. num. XXIII. *Latinus Latinius* Tom. II. Epp. Viterbii 1667. 4. nonnullas ad *Victorium* dedit. Earum una Dat. X. Kal. Ian. 1583. ita incipit „ Noli mirari, *Victori* eruditissi. si septuagenarius quum sim, nullaque paene scribendi facultate praeditus, ad Te, nunc tandem, annum supra LXXX. agentem, ut latine scriberem, adductus sum.

(2) Typis *Iunctar.* 4. Plurima ibi *Petri* nostri laudum encomia occurrunt, praecipue vero in Ep. nuncupat. ad *Baccium Valor.* & in eadem vita p. 78. seqq. Vid. & cit. Ep. ad Card. *Sirlet.*

(3) Dat. est Ep. Flor. VIII. Kl. Octobr. 1584. incipit „ Vere laetus, faustusque mihi fuit dies ille, quo Tu, Serenissime Princeps, Florentiam venisti, visendi Magni nostri Ducis caussa, & de communibus, publicisque rebus una cum ipso colloquendi: quum enim ego tempore illo anni, valde apto, vel necessario potius, post maximos calores, corpore reficiendo rusticarer, poscente te hoc, subito evocatus sum, in urbemque redire iussus, quod feci libenter „ Statim autem ut veni mihi mandatum fuit, ut tibi obsequerer, ac voluntati tuae cunctis in rebus parerem „ Accedere voluisti ad vetustam, & copiosam omnis generis scriptorum *Mediceam* Bibliothecam „ in quo honesto consilio explendo; & digno omni nobili, et praestanti Persona, ego operam meam praebui fidelem, & accuratam, ob veterem meum usum, & tractationem ipsius &c.

(4) V. Epp. Lib. IX. p. 213.

manibus tenebat, adcurateque legebat, eo magis amore illius incendebatur, & quam uberes einde fructus ex eiusdem lectione percipi possent, intelligebat. Quum igitur aliquid ita se profecisse existimaverit, voluit experiri, an in eo declarando studiosis bonarum artium adolescentibus aliquid prodesse posset. Itaque in dies crescente eius desiderio optima alendi ingenia, labores, quos in tam inprobo conatu suo sustinuisset, censuit publicandos. Vnum vero in primis arduum, ac molestum illi fuit, valde repugnans illud quidem conatibus his, & honestis studiis, senectus scilicet summa, & gravis [1]. Huic tamen incommodo succurrit vetus amicus suus, singularis ingenii vir *Carolus Oricellarius*, quo cum alia multa *Aristotelis* monimenta perlegit, & in hoc, quod seorsim sibi *Victorius* declarandum susceperat, ille quoque studio suo, ac diligentia non mediocrem illi opem tulit [2].

LXXII. Quum vero eo in opere *Victorius* idoneam esset occasionem nactus laudandi *Gregorium XIII.* Pont. Max. qui perturbatum anni ordinem correxit, in eo loco, ubi mentio ab *Aristotele* fit *Eudoxi Cnidii* mathematici, qui multa e fastis vitia sustulit, id quod etiam *Iulius* Caesar praestitit in maxima potestate rerum omnium, atque imperio conlocatus, has ab humanissimo Pontifice Epistolas retulit „

Gregorius PP. XIII.

Dilecte Fili salutem, & Apostolicam Ben. Quidquid unquam Dei gloriae causa cogitavimus, conatique sumus, divinae Bonitati acceptum ferimus; Nostram ve-

(1) Vid. Epp. ad Card. *Sirletum* & ad *Baccium Valorium* Prof. Flor. l. c. E. 33.

(2) Id *Victor.* fatetur in operis Praef. ad lectorem.

vero in eo laudem nullam agnoscimus, memores praecepti Apostoli, Dominique nostri Iesu Christi. Neque enim sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est; ipse enim dat velle, & perficere pro bona voluntate. Rebus vero perfectis sic sentiat de se quisque, fateaturque, servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Quamobrem eas laudes, quas nobis tribuis, nactus ex Anni correctione occasionem, nos, ut scribis, ad caelum ferendum, tribue Deo coeli, atque ora, ut consilia, rationes, conatusque nostros omnes dirigat ad sui nominis gloriam, sanctaeque Ecclesiae suae amplitudinem. Erit hoc nobis gratissimum. Amamus pietatem tuam, laetamurque te ista aetate, integra, optimaque valetudine uti, inque scribendo, & studiis literarum versari quam maxime. Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vj. Novembris MDLXXXiiij. Pontificatus Nostri Anno Decimo tertio

Ant. Buccapadulius (1).

Tum forte cusum est numisma maximi moduli, in quo *Victorii* effigies ad vivum exprimitur, literis circum ductis, quarum talis est sententia, PET. VICTORIVS · AET. SVAE · AN. LXXXV. Altera vero in parte numismatis stat Minerva, tali inscripto versiculo SI MIHI SVSCEPTVM. *Victorii* enim eruditionem adeo Graecia omnis, & Latium admirabatur, ut eruditi ea aetate viri, veluti decertarent inter se in eius laudibus ad coelum usque efferendis, quae quidem non incertae inpotentisque fortunae munera, sed fructus fuere uberrimi magnae cuiusdam, & corroboratae virtutis.

LXXIII. Re-

(1) *Extra.* Dilecto Filio *Petro Victorio*. Adservatur Romae in Bibl. *Vict.*

LXXIII. Recrudescente hyeme A. MDLXXXV multorum mensium intervallo adversa valetudine cepit conflictari, quae eius vires maxime labefactavit, nec potuit amplius indulgere veteri suae vitae instituto (1). Quare iussu Magni Ducis, qui *Victorium*, incredibili prosequebatur (2) benevolentia, ab onere docendi publice destitit. In reliquis autem, quibus premebatur angoribus, illud praecipuum erat, quod deinceps legere, ac scribere, nisi magna cum difficultate valeret; dum enim annum aetatis ageret LXXXVI. se alterius oculi lumine repente captum animadvertit (3). Tandem sub autumni exitum, ingravescente in dies morbo, se iam decessurum sentiens, Sanctissimis Ecclesiae Sacramentis praemuniri voluit (4). Quamvis admonitus ab amicis esset, ut

 sibi

(1) Vid. *Victorii* Ep. ad *Alex.* Card. *Medicem* Lib. X. p. 224. & Ep. ad *Ant. Riccobonum* D. X. Kal. Quinctil. 1585. ibid. p. 225.

(2) Inter Epp. MSS. *Dionys. Lippi* in Bibl. *Magliab.* Cl. VIII. Cod. XII. Chartac. fol. io Ep. ad *Rodulphum Bardum* p. 44. „ Nonne *P. Victorius*, qui omnium literatorum nostris temporibus literatissimus habetur, [illegible] s sibi exemplo esse potest, [illegible] nulli fere audiunt, nulli [illegible] eius doctrinam sequi videntur. „ [illegible] que a Principe nostro omn[illegible] prudentissimo, doctorumque [illegible] amantissimo, in sinu, ut aiunt, atque in oculis gestatur. Vid. Ep. a *Franc. Victor.* editioni Epp. praemissam ad *Franc.* M. E. D.

(3) V. Ep. *Franc. Victor.* Editioni Epp. praemissam.

(4) Ita rem narrat *Franc. Vict.* l. c. Alla fine sul principio di Dicembre si fermò in casa affatto, per causa di un piè, che gli dava gran dolori, de' quali fu sensitivo, del quale pure quasi guarì, & i medici ne speravano bene, e trattavano di condurlo alla primavera, tanta era gagliarda la virtù vitale, che per il polso appariva, & l'animale, e l'intelletto svegliato. Ma egli, o per la Pasqua, che ne veniva, o perchè Iddio, il quale aveva sempre temuto, l'aiutassi, si volse la Domenica del dì 15. confessare, & avendolo fatto nel letto, pregato dal Confessore, che non si levassi, volse con molto stento a poco a poco uscir del letto, & penitente con grande attrizione volse colle ginocchia in terra fare orationi, & rimandato per il Sacerdote chiese di nuovo, & hebbe in quella positura l'as-

ſibi parceret, quum maximis doloribus angeretur, ſurrexit e lecto tamen, flexiſque genibus, atque in caelum oculis intentis, divinum Numen implorans, ſacra dape refectus eſt. Hoc pacto, creſcente ſemper vi morbi, remediiſque omnibus incaſſum adhibitis, vir doctiſſimus, & inſignis fato ceſſit, animamque efflavit A. MDLXXXV. XV. Kal. Ianuar. quum ſeptimum & octogeſimum annum ageret (1). Gravis iactura eius obitu nobiliſſimis in artibus facta eſt. Publicis ideo lacrymis ſua aetas fuxit (2); patria vero, quacumque ratione potuit, funus ipſius honeſtavit, & quam moleſta ſibi optimi viri mors fuiſſet, quem anteactae vitae curſus, & omnigenae eruditionis ſupellex ubique locorum, & gentium ſatis commendaverant, palam fecit. Elatus eſt *Victorius* in Templo S. Spiritus, ubi gentilitio in tumulo poſitus, in pace quieſcit (3).

Eo

l' aſſoluzione, & eſſendo indebolito per una mala notte, che ebbe nel 16. giorno, la quale però non lo atterrò tanto, che non voleſſi tentare di mangiar levato il martedì mattina, nel qual moto patì aſſaiſſimo, e fu la notte ſeguente a 12. ore ſopraggiunto da un ardentiſſima febbre „ & ripreſane una il mercoledì alle 24. ore che poco dopo lo meſſe in tranſito: ſi mantenne con maggior maraviglia de' medici inſino al 18. del giorno ſeguente nel qual punto ſpirò nell' anno dell' età ſua LXXXVII.

(1) *Iac. Thuanus* in Hiſtoria ſummis laudibus *Victorium* extulit, ubi de eius morte agit ſub hoc anno. Omnes ferme ſcriptores hallucinantur in tradendo anno mortis, & aetatis *P. Victorii*: immane tamen quantum peccet *Iulius Nigrius*, qui in Hiſt. Florent. Scriptor. *Victorii* vitam producit ad A. uſque MDCXX. & ultra, ei orationes nonnullas adſcribens, quae a *P. Victorio* iuniore, *Alexandri* Senatoris fratre editae fuerunt, de quo Vid. *Salvinum* in Faſtis Conſular. Acad. Flor.

(2) *Dionyſ. Lippius* in Epp. MSS. in Bibl. *Magliab.* Cl. VIII. Cod. XII. p. 80. ita de *Victorii* morte, cum *Seb. Antinorio* conqueritur „ Quantam iacturam Florentina iuventus ex *P. Victorii* tam repentino, tamque inopinato diſceſſu fecerit, tu ipſe, qui omnibus doctiſſimis eius lectionibus, literariiſque ſermonibus interfuiſti, atque ex ipſa maximum fructum percepiſti, quique de hac re mecum ſaepius egiſti, & doluiſti, etiam optime cognoſcere potes &c.

(3) Ob magnificentiſſimae Eccleſiae monumenta, inſigne aliquod monimentum aeternae *Victorii* memoriae ab heredibus adhuc non eſt poſitum.

Eo doctissimorum virorum, atque ingens nobilitatis concursus, honestandi funeris gratia, convenit, & e loco superiore *Leonardus Salviatus*, D. Stephani Eques, orationem de laudibus eiusdem disertissimam habuit (1). *Franc.* vero *Bocchius* duas orationes dissimili argumento, dissimilique stilo, eiusdem rei caussa, conscripsit, curavitque ut typis inpressae, ederentur (2).

LXXIV. *Franciscus* Magnus Etruriae Dux, nuntio adlato de *Victorii* obitu, aegre admodum illum tulit, declaravitque quanti hominem fecisset, omni genere liberalitatis usus cum *Victoria* Familia. Ceteri vero probi viri per universam Europam, qui aliquando doctrinam illius inbiberant, singularisque hominis probitatis specimen aliquod adceperant, publicam illam cladem deflerunt. Quum enim multiplici doctrina, magnoque ingenio uteretur, *Victorius*, inprimis religioni, ac pietati semper inserviit. Nullius suscipere inimicitias, neminem laedere, aut ulcisci, etsi quis iniuria sit lacessitus (3), unam esse ex omnium laudum genere ingenii gloriam existimavit. Excepit ille

(1) Orazione funerale del Cav. *Lionardo Salviati* delle lodi di *Pier Vettori* Senatore, e Accademico Fiorentino recitata pubblicamente in Firenze per ordine della Fiorentina Accademia nella Chiesa di S. Spirito il dì XXVII. di Gennaio MD. LXXXV. nel Consolato di G. B. *Deti* dedicata alla Santità di N. S. Papa *Sisto V.* Firenze per *Filippo*, e *Iacopo Giunti* MDLXXXV. 4. Ex Ep. nuncupatoria ad *Franc. Panigarolam* adparet, *Sixtum V.* plurimi *Victorium* fecisse.

(2) Flor. per *Georg. Marescottum* 1585. 4. V. Elogior. Lib. I. p. 46.

(3) *Marcus Ant. Muretus* maximis iniuriis pluries *Victorium* adfecit. Eius tamen partes suscepit *Carolus Sigonius*. Vid. *Vict.* Epp. Lib. IV. p. 75. & Tom. I. Epp. ad *Vict.* p. 127. *Franc. Victor.* l. c. Volendo un Ser *Lodovico* da S. Gimignano, maestro rispondere a certe cose scritte contro alli scritti di *Piero*, egli ne lo distolse, perchè credeva, che si potessi credere, che fussi fatto per opera sua. V. Ep. ad *Franc. Campanum* Epp. Lib. I. p. 12.

eruditos homines semper, dummodo vita honestissima essent, Gallos potissimum, & Germanos, ceterosque Transalpinos homines, qui relictis laribus in Italiam concesserant (1), ut ipsum inviserent (2), hilari animo, tantaque comitate, & Florentiae, & in Villa sua Cassianense complectebatur, ut propriis relictis commodis, aliorum commoda intueretur (3). Et sane censebat ita fieri oportere: quicumque enim doctrinae studiis incumbimus, quasi quodam amoris vinculo coniuncti inter nos esse debemus, & putare honesta quadam societate teneri: fuit tanta animi benignitate praeditus, ut nemo dum peteret ab eo aliquid, abiret tristis. Quibus operam suam semel esset pollicitus, fidem in eo religiosissime servabat; ut saepe eruditorum, aut tenuium hominum caussa, ad viros principes iterum, & saepius adire non dubitaverit; quum id praecipue Christiani esse officii contenderet, id maxime hominum genus auxilio iuvare, quod maxime opis, & auxilio egeret (4). A Pontificibus, & a potentissimis Europae Regibus, summis adfectus honoribus, nunquam se extulit, quamvis cognitum illi esset, Etruriae Ducibus magnae fuisse glo-
riae,

(1) Epp. Lib. III. p. 71.

(2) Ex iis unus fuit *Th. Britannus*, ut videre est, ex Ep. MS. quam Fr. *Adamus* Eremitanus *Victorio* Praeceptori suo dedit Patavii IV. Non. Sept. MDXLIX. *Ioannes* quoque Episcopus Noviodunensis Epp. ad *Vict.* Tom. I. p. 65. aliique quamplurimi, ut passim ex Epistolis patet.

(3) Lib. VI. p. 137. Ep. ad *Fulvium Ursinum* „ Ex meo viae Romanae propinquo rure, hoc capio commodi „ quod saepe, quum illic sum, ubi sane sum libenter, praesertim Septembri mense, ab eruditis aliquibus viris, qui illac praetereunt, salutor &c. Vid. & seq. Ep. ad Card. *Sirletum*.

(4) *Ambros. Nicander Victorium* exorat, ut in aliqua Academia docendi munus consequeretur Vid. T. I. Epp. p. 9. item *Albericus Longus* ibid. p. 15. *Antonius Angelius Bargaeus* Epp. ined. p. 396. item *Marcus Gandulphus* Ep. MS. dat. Bonon. Id. Nov. MDLXXII. *Iac. Laureus* Epp. ad *Vict.* T. I. p. 67. & alii, qui in Epp. passim occurrunt.

riae, quod hominem tam eximium, ac prope singularem in sinu foverent, eumque beneficiis auctum complecterentur (1). Ad ultimum usque senectutem legere, & commentari sine ullo potuit inpedimento (2), licet aliquando imbecilla valetudine fuerit usus (3). Quicumque in Graecis, vel Latinis scriptoribus eruendis, atque inlustrandis operam dabant, *Victorium*, veluti aliquod ex tripode oraculum adire consueverant (4).

LXXV. Hinc ea aetate praestantissimi viri *Victorii* laudes, & vincta, & soluta oratione summis laudibus extulerunt. Praeter enim eos, quorum testimoniis in *Victorii* Vita conscribenda usi sumus, innumerabiles ferme scriptores de eo honorifice meminerunt; quos inter honoris caussa nomino *Dionysium Lippium* Collensem (5), *Chunradum Publianum* a *Specks* *Win-*

(1) *Fr. Victor*, l. c. *Bocchius* l. c.

(2) *Fr. Victor.* „ Le fatiche sue nelli studi furono grandissime, perchè fino a duoi anni fa, che era nelli 85. si levò innanzi giorno molte hore „ per i gran freddi innanzi giorno non hebbe mai nello studio fuoco, levavasi senza lume, & andava in remotissime parti della casa ad accenderlo &c.

(3) V. Epp. L. VI. p. 137. Ep. ad *Bernardin. Brisegnum* Epp. ad German. Lib. I. p. 14. Ep. ad *Ioachim. Camerarium*. Ibid. Ep. ad *Ioachim. Hanium* p. 49. ibid.

(4) Epp. Lib. VII. p. 165. „ Sciant omnes, me semper quicquid potuerim adminiculi omnibus, qui possent illustrare suis vigiliis optimos scriptores, praebuisse &c. „ At revera *Io Sambucus Victorii* inplorat auxilium ad *Dioscorides* Commentarios restituendos Ep. MS. Dat. Viennae MDLXX. item *Petrus Perna*, ut novam omnium *Aristot.* operum editionem adornatet Ep. MS. Dat. Basileae II. Martii MDLXIX. item *Marc. Ant. Antimachus*, quum *Demetrium Phalereum* de elocutione latinum facere moliretur. *Io. Gualandius* Vmbrosae Vallis Monachus *Victorium* patronum advocavit in eos, qui ei vitio vertebant, quod Tullianam Phrasim nimium scrupulosa cura aemularetur. *Paullus Spinula*, *Victorii* iudicio subiecit suam *Sallustii* versionem Etrusca lingua. Epp. T. I. p. 136.

(5) Inter eius Poemata Graeca & Latina MSS. penes clariss. *Bend. Monetam* IC.

Winckell (1), *Ant. Gigantem* (2), *Bened. Varchium* (3), qui eum graecis & latinis carminibus commendarunt. Praeterea recensendi sunt *Seb. Sanleolinus* (4), *Nic. Audebertus* (5), *Petru Albinus* (6), *Augustinus Paganellius* (7), *Anton. Benerius* (8), *Io. Math. Toscanus* (9), *Iulius Ro... utus*, & *Io. Ludovic. Valmaranus* (10), *Octavius Boldonius* (11), *Io. Imperialius* (12), *Hadrianus Turnebus* (13), *Iac. Aug. Thuanus* (14), *Andreas Schottus* (15), *Iacobus Cuiacius* (16), *Conradus Rittersbusius* (17), *Gaspar Scioppius* (18), *Th. Aldobrandinus* (19), *Raphael Colombanus* (20), *Arnoldus Milius* (21), Ga-

(1) Legitur in Ep. MS. ad *Victorium* data Eburi Moravior. X. Kal. Iul. MDLXXXI. quam suo loco proferemus.

(2) Epp. Lib. VI. p. 135.

(3) Inter Carmina V. illustr. Poet. Flor. apud *Iunctas* MDLXII. S. Ibi etiam legitur *Franc. Vinthae* Carmen de Arni adluvione ad *Pet. Victorium*.

(4) Cosmian. Action.

(5) Vna cum Ep. MS. Dat. Bonon. Eidib. Febr. MDLXXVIII.

(6) Poemate MS. in Bibl. *Vict.* Romae.

(7) Phaleutio MSS. cum Ep. Dat. ex Villa Marciana XII. Kal. Sept. MDLXIV.

(8) Epigrammate; ut constat ex Ep. MS. Dat. ex oppido Prato *III.* Kal. Sextil. 1573. Alia quoque carmina in idem argumentum exaravit V. Epp. T. I. p. 117.

(9) In Peplo Ital. Lib. IV. cap. 182.

(10) Vid *Io. Imperial.* in Museo Historic. & Physic. Ven. apud *Iunctas* MDCXL.

(11) Consulenda est Epigraphê p. 430. Romae MDCLXX. fol. eiusdem Extemporalium Rhetoric. ibid. MDCLXXIV. 4. Elog. in fronte libri. Item eiusdem Extemporal. Rhetoric. pars altera Romae MDCLXXVI. In Epigraph. extemporal. appendicula p. 18. seq.

(12) Loc. cit.

(13) Adversarior. L. XIX. p. 28.

(14) Ad A. MDLXXXV.

(15) Vitae comparatio *Arist.* & *Demosth.* Aug. Vindelic. MDCIII. p. 162. seq. in Tullianis Quaestion. Lib. I. p. 81. & alibi.

(16) Observat. iuris Lib. I. C 15.

(17) In notis ad *Malch.* de Vit. *Pythag.* Ambergae MDCXI. 8.

(18) In suspect. Lection. Lib. V. Ep. 17. ad *Io. Casel.*

(19) In notis ad *Diog. Laert.* p. 98.

(20) In not. ad *Longum* p. 94.

(21) In Ep. nuncupat. ad *Marcum Velserum*, *Sepulvedae* operibus praemissa.

Gaſpar Barthius (1), *Henricus Stephanus* (2), *Iuſtus Lipſius* (3), *Franc. Robortelius* (4), *Antonius Riccobonus* (5), *Hier. Mercurialis* (6), *Michael Poccianius* (7), *Euphroſynus Lapinus* (8), *Leonard. Salviatus* (9), *Robertus Titius* (10), *Horatius Lombardellius* (11), *Iac. Gaddius* (12), *Ant. Poſſevinus* (13), *Io. Bapt. Ricciolius* (14), *Franc. Sanſovinus* (15), *Nic. Caſſarus* (16), *Io. Cinellius* (17), *Th. Lanſius* (18), *Marius Creſcimbenius* (19), *Fr. Mich.* a S. Ioſeph (20), *Daniel Georg. Morhoſius* (21), *Iac. Bruckerus* (22), *Mannius* (23), *Salvinus Salvinius* (24), *Ioſeph Blanchinius* (25), *Iulius Nigrius* (26), *Io. Lamius* (27).

Non

(1) In *Rutil.* p. 186.

(2) In Caſtigation. ad *Maxim. Tyrium* p. 358.

(3) Variar. Lect. Lib. II. p. 25.

(4) De arte Critica in Theſ. Critic. *Gruteri* T. I.

(5) In Lib. I. Rhetoric. *Ariſt.* pag. 2.

(6) Var. Lect. Lib. III. C. XII.

(7) In Catal. Script. Flor.

(8) In Vita *Franc.* a *Diacceto*

(9) In Ep. nuncupatoria ad *Franc. Panigarolam*, praemiſſa orationi, quam habuit de *P. Victorii* laudibus, qua ab eo petit, ut ipſam ſuis verbis *Sixto V.* P. M. offerat.

(10) Locor. Controv. Lib. VI. Cap. XVIII. Lib. X. Cap. XV. p. 266. Flor. apud *Sermartellum* MDLXXXIII. 4. & in adſertion. ſuor. Locor. controv. Cap. V.

(11) In opuſculo inſcripto *Fonti Toſcani*.

(12) Elogium ei luculentum conſcripſit Elogior. p. 224.

(13) In Elencho commentator. Ethicae, & Rhetoricae *Ariſt.*

(14) Chronolog. Reform. T. III. in cat. viros, illuſtr.

(15) In Chronolog. univerſ. ad A. MDXXXIII.

(16) Sub die VIII. Decemb. MDLXXXVI.

(17) Biblioteca Vol. Scanſia VI.

(18) In conſultat. de Principatu inter provinc. Europae, in orat. pro Italia inter viros doctiſſimos *Victorium* enumerat.

(19) Iſtoria della Volgar Poeſia Lib. XI.

(20) In Bibliogr. critic. ſacra, & proph. Matriti MDCCXLI.

(21) In Polihiſtore T. I. Lib. V. C. 1. §. 5.

(22) Hiſtor. Critic. Phil. T. IV. Period. III. P. I. Lib. II. Cap. III. §. XVI.

(23) In ſerie Florentinor. Senat. p. 110. Flor. 1722.

(24) In Faſtis Conſular. ubi de *Bernardo Segnio* loquitur.

(25) In Praefatione opuſculo *Victorii* praemiſſa, cui titulus *della Coltivazione degli Ulivi* Flor. recuſa A. MDCCXVIII. 8.

(26) Iſtoria delli Scrittori Fiorentini.

(27) In Vita *Richardi*.

Non defuere tamen qui iniuriis *Victorium* inpeterent, ut *Marcus Ant. Muret* (1), *Iosephus Scaliger* (2), *Ludovicus Balzacius* (3), & *Iacobus Tommasius* (4).

LXXVI. Rebus autem gestis ab eo, dum vixit enarratis, nunc quae monimenta ingenii reliquerit, fructusque otii ipsius indicabo.

SIGILLVM ARG. P. VICTORII



ROMAE IN MVSEO VICTORIO

IN-

(1) Vid. supra p. 83. not. 3.

(2) In *Scaligeriana* prima *Victorium* laudat, in altera vero ipsum vocat *vulgare ingenium*.

(3) Lib. III. Ep. 20. e 21. ad *Chapellain*. Dat. 1738.

(4) De Plagio N. 38.

INDEX OPERVM P. VICTORII.

I. *Marci Tullii Ciceronis opera, omnium quae hactenus excusa sunt castigatissima, nunc primum in lucem edita : Venetiis in officina Lucae Antonii Iunctae MDXXXVII. fol.* editio rarissima. In hoc volumine, quod *Nicolao Ardinghello* inscribitur, *Rhetorica* continentur, & constat pagg. 366. Adcedit Index omnium; qui hactenus excusi sunt, locupletissimus, & castigatiss. eorum, quae digna notatu visa sunt.

T. II. *M. T. Ciceronis Orationes habet ab Andrea Naugerio Patritio Veneto, summo labore, atque industria in Hispaniensi, Gallicaque legatione, excussis permultis Bibliothecis, & emendatiores multo factas, & in suam integritatem ad exemplar Codicum antiquorum longe copiosius restitutas ibid. MDXXXIV. fol. pagg.* 840. *Leoni* X. Pont. Max. dicata est eiusmodi editio ab *Andrea Navagerio*: sequuntur eiusdem Epistolae duae, quarum una *Petro Bembo*, altera *Iacobo Sadoleto* inscribitur.

T. III. *M. T. Ciceronis Epistolarum libros continet ex pervetustis exemplaribus accuratissime post omnes, quae hactenus editae sunt excusiones recognitarum ibid. MDXXXVI. pagg.* 554. Hunc quoque *Nicolao Ardinghello* suo dedicavit *Victorius*. In calce voluminis adpositae sunt, sex Epistolae ad *Brutum*, nunc primum a Germanis inventae, quae num *M. Tullii Ciceronis* sint, legentium iudicio videndum relinquitur.

T. IV. *Complectitur opera Philosophica nuper ad fidem vetustissimorum exemplarium diligentiss. recognita.*

gnita. Ibid. MDXXXVI. fol. ad *Nic. Ardinghellum* suum p. 550. accedunt explicationes suarum in *Ciceronem* castigationum ibid. MDXXXVI. ad *Bartholomaeum Cavalcantium* p. 79. Editio nitidissima, & castigatissima ad fidem MSS. Cod. *Mediceorum* præsertim recognita. Ex hac reliquae omnes *Ciceronis* editiones profluxerunt, unde elegantissimus *Graevius* ait in Praef. in easdem Epistolas, quod uni *Victorio* plus *Cicero* debet, quam reliquis omnibus, qui in eo perpoliendo tempus studiumque posuerunt. Vid. & *Ian. Gruterum* in notis ad Lib. IX. ad familiar. Ep. XVI. *Fabric.* Biblioth. Lat. Lib. I. Cap. VIII. p. 152. seqq.

II. *M. T. Ciceronis Opera. Ex Petri Victorii codicibus maxima ex parte descripta, viri docti, & in recensendis authoris huius scriptis cauti, & perdiligentis: quem nos industria quanta potuimus, consequuti, quasdam Orationes redintegratas, tres libros de Legibus, multo quam antea meliores, & reliquias de Commentariis, qui de Republica inscripti erant, magno labore collectas, undique, descriptasque libris, vobis exhibemus.*

Accedunt *Eiusdem Victorii Explicationes suarum in Ciceronem Castigationum*, &

Index rerum, & verborum. Parisiis ex officina Roberti Stephani MDXXXIX Tom. II. in fol. maiori. Editio maximi pretii, & rarissima; *Victorii* deinde castigationes sunt recusae in editione *Ciceronis* Lugdunensi, cum hoc titulo „

III. *Petri Victorii Explicationes suarum in Ciceronem castigationum apud Seb. Gryphium Lugd. MDXL.* 8. p. 553. cum Ep. ad *Bartholomaeum Cavalcantium* suum, & separatim ibidem A. MDLII. 8. p. 7[illegible]. In hac editione accesserunt posteriores *Victorii* in Epistolas ad diversos castigationes; in hisque pag. 676.

pur-

purgat se a plagii crimine, quod ei *Paullus Manutius* inpegerat tum alibi, tum ad Lib. III. Ep. 3.

IV. *Posteriores Petri Victorii Castigationes in Epistolas, quas vocant familiares:* *apud Seb. Gryphium Lugduni MDXLI.* in 8. pagg. 132. ad *Franciscum Campanum* literis datis VI. Eid. Sept. MDXL.

V. *Marci Catonis, ac M. Teren. Varronis de re Rustica libri per Petrum Victorium ad veterum exemplarium fidem, suae integritati restituti. Lugd. apud Seb. Gryphium MDXLI. & MDXLIX.* Praeest Ep. nuncupatoria ad *Marcellum Cervinium* Dat. XII. Kal. Quinctil. MDXLI. Tom. III. 8. quorum primus constat paginis 226. secundus pag. 491. tertius pag. 184. Sequuntur deinde enarrationes vocum priscarum in libris de re Rustica per *Georgium Alexandrinum* &c. Parisiis recusi sunt cum novis *Victorii* additamentis cum hoc titulo „

VI. *Libri de Re Rustica &c. per Petrum Victorium ad veterum exemplarium fidem, suae integritati restituti. Paris. ex officina Rob. Stephani, typographi Regii. MDXLIII.* in 8. Tomi III. In fine primi Tomi exstant

VII. *Petri Victorii Explicationes suarum in Catonem, Varronem, Columellam Castigationum. Ib. ex Officina Rob. Stephani typographi Regii MDXLIII.* p. 140.

VIII. ΕΤΡΙΠΙΔΟΤ ΗΛΕΚΤΡΑ. *Euripidis Electra nunc primum in lucem edita Romae MDXLV.* 8. p. 30. literis dat. ad *Nic. Ardinghellum* XXIX. Febr.

IX. *Ethic. Arist.* ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΤΣ ΗΘΙΚΩΝ, ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ. ΒΙΒΛΙΑ ΔΕΚΑ. ARISTOTELIS *De moribus ad Nicomachum filium libri decem Florentiae apud Iunctas MDXLVII.* 4. p. 69. 4. iterum recusa ab *Iunctis* fuit A. MDLX. 4.

X. *Petri Victorii Commentarii in tres Libros Aristotelis de arte dicendi. Positis ante singulas declara-*

tiones Graecis verbis Auctoris. *Florentiae in Officina Bernardi Iunctae MDXLVIII.* In fol. pag. 637. Inscriptum est opus *Cosmo Medici Duci Florentinorum*, literis datis *Florentiae Idib. Sept. MDXLVII.* Sequuntur, Praefatio ad studiosos, Capita ante operis declarationem animadvertenda, ac triplex Index: alter veterum auctorum loca ab *Aristotele* citata, alter singula totius operis argumenta, tertius Graecas voces exhibet. Prodiit rursus ex *Iunctarum* typogr. A. MDLXXIII. fol.

XI. Πορφυρίου φιλοσόφου, περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων βιβλία τέσσαρα. τοῦ αὐτοῦ τῶν πρὸς τὰ νοητὰ ἀφορμῶν. Μιχαὴλ ἐφεσίου. σχόλια εἰς τέσσαρα τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ζώων μορίων. *Porphyrii Philosophi de non necandis ad epulandum animantibus Libri IIII. Eiusdem selectae brevesque sententiae, ducentes ad intelligentiam, quae mente noscuntur. Michaelis Ephesii Scholia in IIII. Libros Aristotelis de partibus Animantium. E Medicea Bibliotheca Florentiae* MDXLVIII. In fine *Impressum Florentiae. In Officina Bernardi Iunctae Anno Domini MDXLVIII.* In fol. pag. 119. Accedunt, *Victorii Epistola studiosis Graecarum artium*, *Graeco sermone scriptarum*, aliquot eiusdem in *Porphyrium* adnotationes, ac Praefatio. In Libri fronte exhibetur Ianua patens, cum pluteo libris referto. In epystilio legitur Inscriptio PVBLICAE VTILITATI. quod ipsum Laurentianae Bibliothecae vestibulum innuere videtur.

XII. *Petri Victorii Commentarii longe doctissimi in tres Libros Aristotelis de arte dicendi, nunc primum in Germania editi, cum locuplete rerum & verborum in iisdem memorabilium Indice. Basileae ex Officina Ioannis Oporini, anno salutis humanae* MDXLIX. *Mense Martio* in fol. pagg. 436. absque Operis dedicatione *Cosmo Medici Duci Florentinorum*, Praefatione, & rerum Indice ad finem adiecto. Prodiit rursus Floren-

rentiae apud *Iunctas* MDLXXIX. fol. *Graevius* in libro, cui titulus *Cohors Musarum* p. 337. ubi agit de *Aristotelis* Rhetorice, de hoc opere honorifice meminit.

XIII. *Petri Victorii Oratio habita ad Iulium III. initio Pontificatus ipsius, cum Ducis sui nomine, una cum aliis quinque nobilissimis viris Orator ad eum missus est. Florentiae apud Laurentium Torrentinum MDL.* in 4. pag. 17. Exstat etiam in *Victorii* eiusdem Epistolarum, & Orationum Libro recusa pag. 35.

XIV. ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ἅπαντα. Ex Bibliotheca *Medicea* p. 347. fol. *Clementis Alexandrini opera omnia graece Florentiae cudebat Laur. Torrentinus A. MDL.* fol. in fine legitur „ Lectori dabimus propediem praestantissi„ mi scriptoris huius opera conversa in linguam lati„ nam a viris doctiss qui summo studio laboreque tibi „ navarunt operam, ut plenius, ac uberius huiusmodi „ thesauri fructum percipere possis. Vale. Et revera latina versio prodiit ibid. A. MDLI.

XV. *Platonis Dialogus de Amicitia Florentiae apud Iunctas MDLI.* 8. Ep. dat. Civibus suis graecarum artium studiosis Kal. Febr.

XVI. Ξενοφῶντος ἀπομνημονευμάτων πρῶτον. *Florentiae MDLI.* In fine *Florentiae apud Iunctas MDLI.* in 8. pag. 208. Data est Ep. nuncupatoria *Civibus suis Graecarum artium studiosis. Florentia IV. Non. Novembr. MDLI.*

XVII. Δημητρίου Φαληρέως περὶ ἑρμηνείας. *Demetrii Phalerei de elocutione. Florentiae apud Iunctas MDLII.* in 8. p. 96. *ad Alexandrum Farnesium S. R. E. Cardinalem Vicecancellarium. Florentia Idib. April. MDLII.* Praemittitur adcurata eiusdem *Victorii* disquisitio de Operis huiusce Auctore.

XVIII. *Ari-*

XVIII. Ἀριστοτέλους πολιτικῶν βιβλία ὀκτώ. *Aristotelis de optimo statu reip. Libri octo. Florentiae apud Iunctas MDLII.* in 4. pag. 204. *ad Ioannem Casam Archiepiscopum Beneventanum. Florentia Idib. Quinct. MDLII.*

XIX. *Petri Victorii Variarum Lectionum Libri* XXV. *Florentiae. Excudebat Laurentius Torrentinus MDLIII.* in fol. pag. 410. *ad Alexandrum Farnesium S. R. E. Cardinalem Vicecancellarium* litteris dat. *Florentiae VII. K. Sept. MDLIII.* Accedit Index Capitum, item alius insigniora loca auctorum Graecorum & Latinorum exhibens, tum tertius rerum ac vocum memorab.

XX. *Digestorum seu Pandectarum Libri L. ex Florentinis Pandectis repraesentati. Florent. in Officina Laur. Torrentini Ducalis typographi MDLIII.* T. II. fol. Ex Ep. *Franc. Taurelli* ad *Cosmum* I. Florentinorum Ducem haec habentur „ Graece vero tradita, quae frequentia sunt, ut quam emendatissima prodirent, vir ut scis omni doctrina praeditus gloriaeque tuae inprimis studiosus *Petrus Victorius* operam dedit.

XXI. ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ. Ζ. προμηθεὺς δεσμώτης, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, πέρσαι, Ἀγαμέμνων, Χοηφόροι, Εὐμενίδες, Ἱκέτιδες. Σχόλια εἰς τὰς αὐτὰς Τραγῳδίας. *Aeschyli Tragoediae. VII. quae cum omnes multo quam antea castigatiores eduntur, tum vero una, quae mutila, & decurtata prius erat, integra nunc profertur. Scholia in easdem, plurimis in locis locupletata, & in paene infinitis emendata P. Victorii cura, & diligentia. Parisiis. Ex Officina Henrici Stephani MDLVII.* 4. pag. 395. Denuo recusae sunt Londini curante *Th. Stanleio* MDCLXIV. fol. Vid. Ep. ad *Ioachim. Camerarium* Lib. I. Epp. ad German. Ep. I.

XXII. *M. T. Ciceronis Epistolae ad familiares Flor. apud Iunctas MDL*VIII. 8. Praeest Lectori monitum dat.

dat. Flor. Kal. Sextil. ut videre est Epp Lib. III. p. 69. Hanc tamen editionem nondum vidi.

XXIII. *Petri Victorii Commentarii in primum Librum Aristotelis de Arte Poetarum; positis ante singulas declarationes, Graecis vocibus auctoris; iisdemque ad verbum Latine expressis. Accessit rerum, & verborum memorabilium Index locupletissimus Florentiae in Officina Iunctarum Bernardi filiorum MDLX.* in fol. pag. 308. *ad Cosmum Medicem Ducem Florentinorum, ac Senensium*. Praemittitur Praefatio ad Lectorem, ac duplex Index. Prodierunt iterum ibidem ex Typographio *Iunctarum* anno MDLXXIII.

XXIV. *Petri Victorii Commentarii in Librum Demetrii Phalerei de Elocutione, positis ante singulas declarationes, Graecis vocibus auctoris: iisdemque ad verbum latine expressis. Additus est rerum, & verborum memorabilium Index copiosus. Florentiae in Officina Iunctarum Bernardi F. MDLXII.* in fol. p. 268. *ad Alexandrum Farnesium S. R. E. Cardinalem Vicecancellarium* litteris dat. Florentia VI. Id. Sext. MDLXII. Accedit Praefatio ad Lectorem, & Index superius. Rursus ibidem prodierunt apud *Philipp. Iunctam* MDXCIV.

XXV. *Oratio funebris de Laudibus Ioannis Medicis S. R. E. Cardinalis, habita VII. K. Dec. MDLXII. a Petro Victorio in aede Divi Laurentii Florentiae. Florentiae apud L. Torrentinum MDLXII.* in 4. p. 13. una cum *Victorii* Ep. *Paulo Iordano Ursino* dat. Florentiae IV. Kal. Dec. MDLXII. Exstat quoque in Concilio Tridentino editionis Lovaniensis p. 477. & in Conciliis *Labbaei* Tom. XIV. col. 1644.

XXVI. *Laudatio Eleonorae Cosmi Medicis, Floren. ac Senen. Ducis, uxoris, quae habita est IV. Kal. Ian. Florentiae a Petro Victorio, in aede Divi Laurentii. Florentiae apud Laurentium Torrentinum MDLXII.* in 4. p. 12.

pag. 12. [illegible] cum *Victorii* Ep. *Cosmo Medici Duci Florentinorum, [illegible] Senensium. Florentiae IV. Non. Ianuarii*. Hanc Orationem Italice vertit *Nicolaus [illegible]. In Fiorenza appresso i Figliuoli di Lorenzo Torrentino MDLXIII.* in 4. pag. 15. una cum Etrusco [illegible] *Alexandri Cosmi de Pazzis*, & [illegible] *lei Minii* „ *Al molto Mag. & Onorato M. [illegible] Malpigli Gentiluomo Lucchese* dat. *di Firenze il dì [illegible] di Gennaio MDLXII.*

XXVII. *Io. Casae Latina monimenta, quorum partim versibus, partim soluta oratione scripta sunt. Florent. ex officina Iunctar. MDLXIV.* 4. p. 206. Inter *Marii Columnae* carmina, *Bargaei* Carminibus adiecta Flor. MDLXVIII. 8. p. 446. *Marii* eiusdem, ac *P. Victorii* duo leguntur Phaleucia in huius editionis laudem.

XXVIII. Ἀριστοτέλους περὶ ποιητικῆς. *Aristotelis de arte poetica. Ad exemplar Libri a Petro Victorio correcti. Florentiae apud heredes Bern. Iunctae MDLXIV.* in 8. p. 63. Graece tantum, & latine separatim Florentiae apud *Iunctas* MDCXVII. 8. p. 81. Praemittitur Ep. *Io. Bapt. Strozzae* ad *Io. Bapt. Strozzam* nepotem suum.

XXIX. *P. Terentii Comoediae vetustissimis Libris, & versuum ratione a Gabriele Faerno emendatae. Florentiae apud Iunctas MDLXV.* 8. editio nitida, & accuratissima, curante *P. Victorio*, ac *D. Carolo Borromaeo* Card. dicata. Recusa fuit Heidelbergae apud *Commelini* A. MDLXXXVII. 8. Exstat in Bibl. *Victoria* Romae.

XXX. *Petri Victorii Liber de Laudibus Ioannae Austriacae, natae Reginae Ungariae, & Boemiae. Florentiae in Officina Iunctarum Bernardi FF. MDLXVI.* in 4. pag. 28. ad *Franc. Medicem Florentin. ac Senens. Principem* litt. dat. *Flor. XIV. Kal. Maias MDLXVI.*

XXXI. Ἱππάρχου Βιθυνοῦ τῶν Ἀράτου καὶ Εὐδόξου Φαινομένων ἐξηγήσεων βιβλία γ'. Τοῦ αὐτοῦ ἀστερισμοί. Ἀχιλ-

Ἀχιλλέως Στατίου προλεγόμενα εἰς τὰ Ἀράτου Φαινόμενα. Ἀράτου βίος καὶ σχόλια παλαιῶν τινῶν εἰς τὸ αὐτοῦ ποίημα. *Hipparchi Bythini in Arati & Eudoxi Phaenomena Libri III. Eiusdem liber Asterismorum. Achillis Statii in Arati Phaenomena Arati vita, & fragmenta aliorum veterum in eius Poema. Florentiae; in Officina Iunctarum Bernardi Filiorum MDLXVII.* in fol. pag. 123. *ad Cosmum Medicem Ducem Florentinorum, ac Senensium.* Sequitur Praefatio ad Lectorem.

XXXII. *Petri Victorii Variarum Lectionum XIII. novi Libri. Florentiae excudebant filii Laurentii Torrentini, & Carolus Pettinarius ipsorum socius MDLXVIII.* In 4. pagg. 254 *ad Ferdinandum Medicem S. R. E. Cardinalem* litteris dat. *Florentia XIV. Kal. Ian. MDLXVIII.* Sequitur Index rerum, quae in singulorum Librorum capitibus continentur, tum alius rerum memorabilium, ac denique tertius Scriptorum Graecorum, & Latinorum. Excusi sunt hi libri iterum Florentiae apud *Iunctas* Anno MDLXIX. in 4.

XXXIII. *Trattato di Piero Vettori delle Lodi, e della Coltivazione degli Ulivi. In Firenze appresso i Giunti MDLXIX. All' Illustrissimo & Eccellentiss. Signore il Signor Duca di Firenze & di Siena* in 4. p. 89.

Rursus ibidem ex typographio *Iunctarum* annis MDLXXIV. MDCXXI. MDCXXII. 4. ac denique An. MDCCXVIII. typis *Iosephi Mannii* 4. curante *Iosepho Blanchinio* in lucem prodiit.

XXXIV. *M. T. Ciceronis Epistolae ad Atticum, ad M. Brutum, ad Q. Fratrem e Bibliotheca P. Victorii Florent. apud Iunctas MDLXXI.* 8. *Franc.* M. E. Principi nuncupata est haec rarissima editio, quae exstat in Museo *Victorio* Romae.

XXXV. *M. Terentii Varronis Opera quae supersunt. In Lib. de Ling. Lat. a Iosepho Scaligero recognita, &*

appendice aucta. In Libros de Re Rust. Notae eiusdem Ios. Scal. non antea editae. His adiuncti fuerunt Adr. Turn. Comment. in Lib. de Lingua Latina: cum Emendationibus Ant. Augustini. Item P. Victorii Castigationes in Lib. de Re Rustica. Parisiis Anno MDLXXIII. excudebat Henr. Stephanus in 8.

XXXVI. *Oratio Petri Victorii habita in funere Cosmi Medicis Magni Ducis Etruriae in aede Divi Laurentii XVI. Kal. Ian. MDLXXIV. Cum privilegio. Florentiae ex Officina Bartolomaei Sermartelli* in 4. p. 40. Iscripta est Oratio *Illustrissimo atque Excellentissimo Principi Ernesto Bavario. Florentiae Prid. Non. Iun.* MDLXXIV. Ipsam Italice vertit *Franc. Bocchius. In Fiorenza appr. Giorg Marescotti* MDLXXIV. in 4. p. 44.

XXXVII. *C. Sallustii Crispi Coniuratio Catilinae, & Bellum Iugurthinum. E Bibliotheca Medicea. Florentiae apud Iunctas MDLXXVI.* in 8. p. 178. Ep. nuncupatoriae hic est titulus „ *Petrus Victorius Hieronymo Guicciardinio Sal.* Dat. *Florentia Kal. Sept.* MDLXXVI.

XXXVIII. *Oratio Petri Victorii in Maximilianum II. Caesarem mortuum; habita Florentiae in Aede D. Laurentii, prid. Id. Novem. MDLXXVI. Florentiae ex Officina Iunctarum.* in 4. pag. 26. Inscripta est *Ernesto, Archiduci Austriae* litteris dat. *Florentia Kal. Decembr. MDLXXVI.* Hanc *Petrus Deius* Italice redditam sequenti titulo in lucem edidit „ *Orazione di M. Piero Vettori in Lode di Massimiliano II. Imperadore, morto. Recitata nella Chiesa di S. Lorenzo il dì XII. di Novembre MDLXXVI. tradotta da Piero Dei in lingua Fiorentina. In Firenze appresso i Giunti* in 4. pag. 20.

XXXIX. *Petri Victorii Commentarii in VIII. Libros Aristotelis de optimo statu civitatis. Positis ante singulas declarationes Graecis verbis auctoris: iisdemque ad*

ad verbum latine expressis. *Accessit rerum & verborum memorabilium Index plenissimus. Florentiae apud Iunctas MDLXXVI.* in fol. pag. 693 Dicati sunt *Francisco Medici Magno Etruriae Duci*. Adest Praefatio ad Lectorem, Index praedictus, tum alius Graecorum verborum, tertius tandem auctorum, quorum testimoniis utitur.

XL. P. *Victorii Epistolarum ad Germanos Missarum Lib. III. nunc primum editi ab Ioanne Caselio cum privilegio Caesareo ad annos VI. Rostochii excudebat Iacobus Lucius A. MDLXXVII.* 8. p. 127. Haec autem editio rarissima *Friderico* March. Brandenburgensi nuncupatur, ac liberalitate *Franc.* Equitis *Marmii Victoriae* Bibliothecae adaucta est. Denuo eiusmodi *Victorii* Epistolae recusae sunt in libro inscripto „ *Opus Epistolicum exhibens Ioannis Caselii Epistolas ad Principes, Nobiles, Viros celebres, Propinquos, Cives, ac familiares &c. Francofurti Ann.* MDLXXXII. 8 Ibid. p. 266. *Io. Caselii Epistolarum Liber. V. Epistolae ad Petrum Victorium nobilem Florentinum, & huius ad illum*. P. 166. tres *P. Victorii* leguntur Epistolae ad *Ioachim. Frideric.* March. Brandemburgensem. Heic *Caselius* Praeceptoris sui elogium addidit, quod quum nimis propere conscripsisset, menda aliquot inrepserunt, unde in illud observationes quasdam *Franc. Victorius* edidit, easque cum *Caselio* amice communicavit (1).

XLI. *Pe-*

(1) MSS. in Bibliotheca *Victoria* Romae. Ante *Victorii* Elog. hoc *Caselii* monitum legitur „

Benevolo Lectori. Laudationem P. *Victorii* longe optime de bonis literis ad omnem posteritatem meriti, propediem dabimus. Vale.

Io. Caselius.

An id revera *Caselius* praestiterit, mihi adhuc compertum non est. Haec autem, quoad sciam, unica editio, quum ad me curante humanissimo equite *Franc. Victorio* perferretur, malo fato deperdita est.

XLI. *Petri Victorii Commentarii in tres Libros Aristotelis de arte dicendi. Positis ante singulas declarationes, valde studio & nova cura ipsius auctas, Graecis verbis auctoris, iisque fideliter Latine expressis. Cum vetere exquisito indice, cui multa addita sunt, modo animadversa Florentiae ex Officina Iunctarum. An. MDLXXIX.* in fol. pag. 756. cum Ep. *Francisco Medici Magno Duci Etruriae* dat. *Florentia XI. Kal. Sept.* MDLXXIX. aliisque, ut in Editione A. MDXLVII. supra adlata.

XLII. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ Ἰσαῖος. καὶ Δείναρχος *Vitae Isaei & Dynarchi a Dyonisio Halicarnasseo scriptae, quae nunc primum studio, ac diligentia P. Victorii prodeunt ex vetustissima, & optima Medicea Bibliotheca. Lugduni apud Io. Tornaesium typographum Regium* MDLXXXI. 4. extat in Biblioth. *Victor.* Romae.

XLIII. *Petri Victorii Variarum Lectionum Libri XXXVIII. ad Alexandrum Farnesium S. R. E. Cardinalem Libri XXV. ad Ferdinandum Medicem S. R. E. Cardinalem Libri XIII. Quorum Librorum veteribus editionibus addita sunt quaedam, pauca variata. Florentiae apud Iunctas* MDLXXXII. in fol. pag. 456. absque nuncupatoriis literis dat. Florentia VII. Kal. Septemb. MDLIII. ac duobus elenchis, altero rerum singulis librorum capitibus contentarum, scriptorum altero, cum Graecorum, tum Latinorum:

XLIV. *Petri Victorii Commentarii in X. Libros Aristotelis de Moribus ad Nicomachum. Positis ante singulas declarationes Graecis verbis auctoris: iisdemque ad verbum latine expressis. Accessit rerum, & verborum memorabilium Index plenissimus. Florentiae ex Officina Iunctarum MDLXXXIV.* in fol. pag. 616. absque Operis Dedicatione *Serenissimo Francisco Mariae Du-*

Duci Vrbinatium, Dat. *Florentiae VIII. Kal. Octobr.* MDLXXXIV. Praefatione ad Lectorem, ac Indice memorato ad finem adiecto.

XLV. *Petri Victorii Epistolarum Libri X. Orationes XIV. Et Liber de Laudibus Ioannae Austriacae. Florentiae apud Iunctas* MDLXXXVI. in fol. pag. 226. Epistolae: Orationes vero &c. pag. 72. absque Ep. nuncupatoria *Serenissimo Francisco Medici Magno Etruriae Duci*, Dat. *Florentiae XVI. Kal. Mai. MDLXXXVI.* & Indice eorum, ad quos missae sunt. Heic egregie delineata, & aeri exculpta *Victorii* effigies cernitur cum Epigraphe „ *Petrus Victorius aet. suae an. ag. LXXXVII.* & infra legitur „ *Quis pingere laudes*.

XLVI. *Petri Victorii Liber de maxima dignitate Cosmi Medicis, Ducis Reip. Florentinorum, ac Senensium, qua demonstratur ipsum vincere in hoc certamine honoris aemulum ipsius Alphonsum Estensem Ducem Ferrariensium*. In fine legitur „ *Ego Petrus Victorius, Patricius Florentinus, & Senatorii Ordinis, Auratae quoque militiae Eques: Comes item Palatinus, manu propria subscripsi, & obsignavi*. pag. 25.

XLVII *P. V.* Carmina exstant inter Carmina ill. Poetar. Italor. Flor. MDCCXIX. Tom. X. p. 495. & inter *Marii Columnae*, Poemata *Bargaei* carminibus adiecta Flor. apud *Iunctas* MDLXVIII. 8. p. 446.

XLVIII. Epistolae duae ad *Io. Casam* inter Epp. Clarorum Viror. ab *Io. Michael Bruto* conlectas P. 1. 19.

XLXIX. Ep. ad *Reginaldum Polum* ibid. p. 239. & in Patavina Carminum *Flaminii* editione MDCCXXVII. p. 309. in qua accedit etiam *Barptolemaei Ricci* Ep. ad *Victor.* de *Flaminii* morte.

L. *Io. Casae* Carmen, & Epistolae ad *Victor.* itemque eiusdem *Victorii* responsa leguntur Tom. IV. operum *Casae* edition. Venetae MDCCXXVII.

P. VI-

P. VICTORII OPERA MSS.

[illegible] *[illegible] in Ciceronem, Demosthe- [illegible] & [illegible] Lib. IV. Aeneid.*

[illegible] *Argumenta in Euripidis Tragoedias.*

[illegible] *Euripidis Phaenissae cum notis MSS. P. V. Euripidis* ΙΩΝ

LIV. *Argumenta, seu Praefationes in Sophoclis Tragoedias.*

LV. *Commentaria in Ciceronem de Oratore, in Ciceronis Orationes.*

LVI. *In Demosthenis Olynthiacas, & Philippicas Orationes.*

LVII. *In Horatium, & Virgilium.*

LVIII. *Commentaria in Plutarchi Opusculum „ de his, qui sero a Numine puniuntur, & contra Epicurum, ne suaviter quidem vivi posse secundum Epicuri placita.*

LIX. *Plutarchi opuscula LXXXII. Ven. in aedibus Aldi mense Martio MDIX. fol. &*

LX. *Eiusdem vitae illustrium viror. ibid. mense Augusto MDXIX. cum notis MSS. & observationib. Pet. Victorii.*

LXI. *De bello suscipiendo contra Turcas ad Pium V. Pont. Max.* Exstat etiam in Bibliotheca *Magliab.*

LXII. *Orazione fatta alla militare Ordinanza Fiorentina l' An. MDXXIX.*

LXIII. *Viaggio di Annibale per l' Italia.*

LXIV. *Parole di Lingua Toscana raccolte dal Boccaccio, Dante, Petrarca, Aldobrando, Bembo ec.*

LXV. *De variis speciebus cantuum Chori a Tragicis adhibitis in fabula Observationes.*

LXVI. *Canti di Dante confrontati con Euripide, Virgilio ec.*

LXVII. *Se-*

LXVII. *Selecta ex variis Auctoribus Graecis T. II.*
LXVIII. *Selecta ex variis Auctoribus Latinis T. II.*
LXIX. *Poesie varie di P. V[illegible], e Toscane*
LXX. *Rime, e Prose di M[illegible]* [illegible]
per Niccolò Bevilacqua MDLVIII [illegible]
LXXI. *Scholia in Homerum Vid.* [illegible]
p. 134. & Ep. Io. Sambuci ad Victor. Epp. [illegible]

Exscripserat quoque *Victorius* quae sequuntur Opuscula, ut ea typis in vulgus proderet.

LXXII. *Dionysii Halicarnassei Oratio de examine sermonis.*

LXXIII. *Michaelis Pselli de Pluvia, Fulgure, & Tonitru.*

LXXIV. *Rhetorii Expositio XII. Signorum Zodiaci.*

LXXV. *Leonardi Arretini de Repub. Florentinor. ad Nic. Card. Graece „*

LXXVI. Latinae Virorum Claror. Epistolae ad *P. Vict.* Tom. III. fol.

LXXVII. Epistolae Italicae Tom. XV. fol. Harum nonnullae excusae sunt in libro inscripto „ *Prose Fiorentine ec.*

LXXVIII. Ep. ad *Franc. Medicem* M. E. Principem „ Inc „ Audieram saepe „ Flor. XVI. Kal. Dec. MDLVII. in Bibl. *Magliab.* Cl. VII. Cod. 346. p. 81.

LXXIX. Ep. ad *Alamannum Salviatum* Inc „ Dilexi equidem „ Flor. V. Kal. Dec. MDLVII. ib. p. 82.

LXXX. Ex Ep. ad *Georg. Fabricium* dat. Eid. Ian. MDLXVIII. Epp. ad Germanos Lib. II. innuimus, multum operae *Victorium* posuisse, in *Celsi* de medicina libris purgandis: ac revera politissimi scriptoris duae supersunt vetustae editiones in Museo *Victorio* Romae cum notis marginalibus eiusdem. Nonnullos veteris Ecclesiae Scriptores se velle expolire, atque illustrare *Stanislao Hosio* Card. per literas significavit Epp. *Victorii* Lib. VII. p. 161.

Io.

I[illegible] vero *C[illegible]* in Etruria literata MSS. in Biblioth. *Magliab.* *Victorio* adtribuit „ Paradigma de IV. Linguis Orientalibus. Ipsi quoque perperam libellum [illegible], cui titulus „ *De Vrbis Romae regionibus* [illegible]; *Th. Pope-Blount* in celebriorum auctorum c[illegible]

Vincentius Martellius tres *Victorio* Epistolas misit in collectione Epp. XIII Claror. Viror. Ven. per *Comin.* de *Trino* MDLXIV. 8. item *Annibal Carus*, ut videre est inter eius Epp. p. 7. 9. 12. 23. 73. 135.

Victorii vetustissimam papyrum evulgavit vir cll. *Scipio Maffeius* in Histor. diplom. n. XIV. p. 172. cuius etiam meminit *Franc.* eques *Victorius* in Histor. VII. Dormient. p. 70.

Pag. LV. huius Vitae, ubi scriptum est = Sanctissimi dies adpropinquabant = acerbissimae Christi Necis = *legatur* = Sanctissimi dies recurrebant = optatissimi Christi Adventus.




LABOR · OMNIA
CONCEDAT · LAVREA · LINGVAE
Romae ex Museo Victorio

CB

